Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7225

[Total No. of Pages : 3

[6146]-1

M.Com. (Part - I)

101 : MANAGEMENT ACCOUNTING

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Define the term 'Marginal Costing'. Explain any four managerial decisions in which marginal costing plays an important role. **[15]**

OR

Calculate the amount of working capital requirement for A Ltd.

Particulars	Rs. (Per Unit)
Raw materials	240
Direct labour	120
Overheads	96
Total cost	456
Profit	144
Selling price	600

Raw materials are held in stock on an average for one month. Materials are in process on an average for half-a-month (Stage of Completion - Raw Material 100%, Direct labour and overheads @ 50%). Finished goods are in stock on an average for one month. Credit allowed by suppliers is one month and credit allowed to debtors is two months. Time lag in payment of wages is two weeks. Time lag in payment of overhead expenses is one month. Half of the sales are made on cash basis.

Cash in hand and at the bank is expected to be Rs. 1,50,000/- and expected level of production is of 78,000 units for a year of 52 weeks.

You may assume that production is carried on evenly throughout the year.

P.T.O.

Q2) From the following budgeted figures prepare a Cash Budget for three months ended on 30th June, 2023. **[15]**

Month	Sales Rs.	Materials Rs.	Wages Rs.	Overheads Rs.	Depreciation Rs.
February, 2023	5,60,000	4,80,000	42,000	25,000	3,000
March, 2023	6,40,000	5,00,000	45,000	28,000	3,000
April, 2023	8,00,000	5,60,000	45,000	30,000	3,000
May, 2023	8,50,000	6,20,000	48,000	30,000	3,000
June, 2023	9,00,000	5,00,000	48,000	32,000	3,000

Additional information :

a) Expected Cash balance on 1st April, 2023 Rs. 50,000.

b) Materials are to be paid during the month following the month of supply.

c) Wages are to be paid during the month in which they are incurred.

d) 20% sales are on cash basis and the balance amount is collected in the next month.

e) 5% sales commission is to be paid within in the month following sales.

f) Preference Dividend of Rs. 40,000/- is to be paid on 1st May.

g) Share call money of Rs. 1,50,000/- is due on 1st April and 1st June.

h) Plant and machinery worth Rs. 5,00,000/- is to be installed in the month of May 2023 and the payment is to be made in the month of June 2023.

i) Overheads are to be paid in next month.

OR

What do you mean by 'Budget' and 'Budgetary Control'? State and explain various types of budgets.

Q3) The following production or sales mix is capable of achievement in United Ltd., Pune

a) 2,000 Units of Product X and 2,000 Units of Product Z

b) 4,000 Units of Product Y only

c) 1,000 Units of Product X, 2,000 Units of Product Y and 1,000 Units of Product Z

The Unit cost is as follows

Particulars	Product X Amount in Rs.	Product Y Amount in Rs.	Product Z Amount in Rs.
Direct Material	200/-	160/-	400/-
Direct Wages	80/-	100/-	200/-
Variable Overheads	20/-	40/-	80/-
Selling Price	360/-	400/-	1,000/-

Total Fixed Costs are Rs. 2,00,000/-

Determine the marginal contribution per unit of Product X, Product Y and Pro4uct Z and also state which production or sales mix i.e. a), b) or c) is the most profitable mix. **[15]**

OR

What do you mean by Management Accounting? State and explain various tools and techniques of management accounting.

Q4) Write Short Notes (Any Three) : **[15]**

a) Accounts receivables.

b) Budget Committee.

c) Limitations of Financial Accounting.

d) Break even Chart.

e) Internal Sources of Working Capital.

f) Advantages of Management Accounting.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7226

[Total No. of Pages : 4

[6146]-2

M.Com.-I

102 : STRATEGIC MANAGEMENT

(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative (Any Six) **[6]**

a) Collecting, analysing & communicating information about the surroundings is known as _____.

(Scenario planning, Environmental Scanning, Road mapping)

b) _____ is NOT a type, of defensive strategy.

(Immobility, Pre-emptive, Withdrawal)

c) _____ is NOT a Business Corporate Portfolio analysis technique. (ABC Matrix, BCG Matrix, GE Nine Cell Matrix)

d) _____ is the first phase of Strategic Management Process.

(Formulation of strategies, Strategy implementation, Establishing strategic Intent)

e) _____ is the last step in strategic Implementation

(Designing organisational Structure, Formulation of Action Plan, Review of Performance)

f) _____ is a contingent plan designed to achieve the organisational objectives

(Vision Statement, Strategy, Budget)

g) Allocating resources to support the chosen strategy is a part of _____.

(Strategic Choice, Strategy Implementation, Strategy Evaluation)

h) Six Sigma, a business management strategy was originally developed by _____.

(Nokia, Sony, Motorola)

P.T.O.

Q2) Explain in detail the process of Strategic Planning. **[14]**

Q3) What do you mean by Strategic Management? Describe the characteristics of Strategic Management. **[14]**

Q4) State the meaning of Corporate Social Responsibility (CSR). Explain in brief the Corporate Social Responsibility of business towards Employees and Customers. **[14]**

Q5) Explain the concept of Strategy Implementation. Explain the various issues involved in strategic implementation. **[14]**

Q6) Write short notes (any two) **[12]**

a) Evaluation of Strategic Performance

b) Total Quality Management (TQM)

c) Human Resource Policy

d) Marketing Strategy

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7226

[6146]-2
M.Com.-I
102 : STRATEGIC MANAGEMENT
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. *1* आणि प्रश्न क्र. *6* अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक *2* ते प्रश्न क्रमांक *5* यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही 6) **[6]**

अ) सभोवतालची माहिती गोळा करणे, विश्लेषण करणे आणि त्याचे संप्रेषण करणे याला ..... म्हणतात.

(परिदृश्य नियोजन, पर्यावरण सूक्ष्म विश्लेषण, रोड मॅपिंग)

ब) ..... ही एक बचावात्मक प्रकारची व्युरचना नाही.

(अचलता, पूर्वनिश्चयन, माघार)

क) ..... हे एक बिझनेस कॉर्पोरेट पोर्टफोलिओ विश्लेषण तंत्र नाही.

(एबीसी मॅट्रिक्स, बीसीजी मॅट्रिक्स, जीई नाइन सेल मॅट्रिक्स)

ड) ..... हा व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन प्रक्रियेचा पहिला टप्पा आहे.

(व्यूहरचना तयार करणे, व्यूहरचनेची अंमलबजावणी, व्यूहरचनेचे हेतू स्थापित करणे)

इ) ..... ही व्यूहरचनात्मक अंमलबजावणीची शेवटची पायरी आहे.

(संघटनात्मक रचना तयार करणे, कृती योजना तयार करणे, कामगिरीचे पुनरावलोकन)

फ) ..... ही संघटनात्मक उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी तयार केलेली आकस्मिक योजना आहे.

(दृष्टी विधान, व्यूहरचना, बजेट)

य) निवडलेल्या व्युव्हरचनेला हातभार लावण्यासाठी संसाधनांचे वाटप करणे हे ..... चा एक भाग आहे.

(व्यूहरचनेची निवड, व्यूहरचनेची अंमलबजावणी, व्यूहरचनेचे मूल्यांकन)

र) सिक्स सिग्मा हे व्यवसाय व्यवस्थापन व्यूहरचना मूलतः ..... या कंपनीने विकसित केले आहे.

(नोकिया, सोनी, मोटोरोला)

प्र.2) व्यूहरचनात्मक नियोजनाच्या प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापन म्हणजे काय? व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा. **[14]**

प्र.4) व्यवसायाची सामाजिक जबाबदारी (CSR) म्हणजे काय? व्यवसायाची कर्मचारी आणि ग्राहकांप्रती सामाजिक जबाबदारी थोडक्यात स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) व्यूहरचनात्मक अंमलबजावणीची संकल्पना स्पष्ट करा? व्यूहरचनात्मक अंमलबजावणी करताना समाविष्ट होणारे विविध मुद्दे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) व्यूहरचनात्मक कामगिरीचे मूल्यमापन

ब) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन (TQM)

क) मानव संसाधन धोरण

ड) विपणन धोरण

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P9057 **[Total No. of Pages : 4**

[6146]-3
M.Com. (Part - I)
ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION
Group - A - 103 : Advanced Accounting
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I) (Paper - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Give working notes whenever necessary.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of simple pocket calculator is allowed.***

Q1) Define 'Accounting Theory'. Explain classification of accounting theory in detail. **[15]**

OR

Write Short Notes (any 3)

a) IFRS
b) Methods of Valuation of Goodwill
c) Accounting Environment
d) Approaches to Accounting theory
e) Professional Development of Accounting in India

Q2) 'X' Limited purchased share of 'Y' & 'Z' Company on 1st January and 1st July 2023. The Balance Sheet of all companies on 31st December 2023 was given below: **[15]**

Liabilities	'X' Ltd. Rs.	'Y' Ltd. Rs.	'Z' Ltd. Rs.
Equity Shares of Rs. 10 each	4,00,000	1,60,000	2,40,000
8% Preference Shares of Rs. 10 each	---	60,000	---
General Reserve	20,000	---	8,000
Profit & Loss A/c			
1st January 2023	40,000	20,000	---
Current year Profit	30,000	16,000	32,000
Trade Creditors	80,000	20,000	12,000
Loan from 'X' limited	---	8,000	---
Bills Payable	---	---	8,000
Total	5,70,000	2,84,000	3,00,000

P.T.O.

Assets	'X' Ltd. Rs.	'Y' Ltd. Rs.	'Z' Ltd. Rs.
Fixed Assets	80,000	84,000	1,30,000
Investment Subsidiaries			
10,000 Shares in 'Y' Limited	1,40,000	---	---
16,000 Shares in 'Z' Limited	1,68,000	---	---
4,000 Preference Shares in 'Y' Ltd.	50,000		
Loan to 'Y' limited	8,000	---	---
Stock	60,000	50,000	56,000
Debtors	42,000	60,000	40,000
Bills Receivable	4,000	---	---
Bank Balance	18,000	90,000	74,000
Total	5,70,000	2,84,000	3,00,000

Prepare a consolidated Balance Sheet at 31st December 2023 taking into account the following particulars.

a) Divided for the year 2022 in respect of date of acquisition of shares by 'X' Ltd. the same being paid in 2023.

b) The fixed assets of 'Z' Ltd. include Plant purchased in September 2023 form 'X' Ltd. who are plant manufactures was Rs. 4,000 and credit for the profit was taken by the company.

c) 'Y' Company Ltd. head at 31st December 2023 stock of Rs. 10,000 purchased form 'X' Ltd. who invoiced the goods at cost plus 25%.

d) The loan to 'Y' Ltd. was made on 1st April 2023 and in carried neither Interest @ 6% neither was any interest Paid nor provision made for the same.

Q3) From the following particulars prepare a stratement of Affairs of Sun Light Development Ltd. which went to liquidation on 31st March 2023. **[15]**

Liabilities	Rs.	Rs.
Equity shares of Rs. 10 each, Rs 8 paid up 6,00,000		48,00,000
6% Preference shares of Rs. 10 each 2,00,000	20,00,000	
Less: Calls in arrears	1,00,000	19,00,000
Debentures having a floating charge on the assets (interest 5% paid up to 30th September, 2022)		20,00,000
Mortgage on Land & Building		16,00,000
Trade Payable		53,10,000
Wages Payable		4,00,000
Secretary's Salary Payable @ Rs. 10,000 p.m.		60,000
Managing Director's Salary Payable @ Rs. 30000 p.m.		1,20,000

Assets	Estimated to produce (Rs.)	Book Value (Rs.)
Land & Building	26,00,000	24,00,000
Plant & Machinery	26,00,000	40,00,000
Tools & Equipment's	80,000	4,00,000
Patents & Copyrights	6,00,000	10,00,000
Inventory	14,80,000	17,40,000
Investments in the hand of a Bank for an Overdraft of Rs. 38,00,000	34,00,000	36,00,000
Trade Receivables	12,00,000	18,00,000

Q4) The Balance sheet of Ashish Co. Ltd. disclosed the following positions as on 31st March 2023. **[15]**

Balance Sheet as on 31st March 2023

Liabilities	Rs.
Subscribed Share Capital in Shares of Rs. 10 each, fully paid	4,00,000
General Reserve	1,90,000
Profit & Loss Account	1,20,000
14% debentures	1,00,000
Current Liabilities	1,30,000
Total	9,40,000

Assets	
Goodwill	40,000
Fixed Assets (tangible)	5,00,000
Current Assets	4,00,000
Total	9,40,000

a) On 31st March 2023 the tangible fixed assets were independently valued at Rs. 3,50,000 and Goodwill at Rs. 50,000.

b) The Net profit for the three years were Rs. 1,03,200, Rs. 1,04,000 and Rs. 1,03,300 of which 20% was placed to general reserve, this proportion being considered reasonable in the industry in which the company is engaged and where a fair return on investment may be taken at 18%.

Compute the value of the company's share by

i) Net Asset Method

ii) Yield Method

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P9058

[Total No. of Pages : 4

[6146]-4
First Year M.Com.
INCOME TAX
104 - Group - A : Advanced Accounting and Taxation
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***First question is compulsory.***
2) ***Solve any 2 questions out of question 2, 3 & 4.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Read all the questions very carefully before attempting the same.***
5) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) A) Fill in the blanks. **[5]**

a) The term Income is defined under following section _____

(Section 2(24), Section 2(25), Section 2(31))

b) Foreign company is chargeable to tax at following rate

(25%, 30%, 40%)

c) Interest of Educational loan is deductible under following section _____

(80DD, 80D, 80E)

d) Maximum deduction under section 80TTB is _____

(Rs. 50,000, Rs. 10,000, NIL)

e) Deduction on purchase on new house in case of long term capital gain is permissible under following section _____

(Section 54A, Section 54B, Section 54)

B) State whether following statement are true or false **[5]**

a) Standard deduction is deductible under section 16(ii).

b) Salary is taxable on receipt basis only.

c) An individual can treat 1 houses as self-occupied only.

d) Indexation benefit is available to short term and long terms capital assets.

e) Companies have to pay income tax on book profit.

P.T.O.

C) Match the following: **[5]**

a)	New tax regime	i)	25%
b)	Standard Deduction	ii)	Section 24(b)
c)	Interest on borrowed capital	iii)	Section 115BAC
d)	Income tax relief	iv)	Section 16(i)
e)	Depreciation on intangible asset	v)	Section 89

D) Write short notes (Any 3) **[15]**

a) Income from other sources.

b) Procedure for determination of residential status for company.

c) Long term and Short term capital gain.

d) Deemed to be Let out House property.

e) MAT for company.

Q2) Mr. R is Senior Accountant employed with B Ltd, Mumbai since 1995. **[15]**

He has submitted the following particulars of his income for the Financial Year 2022-23.

a) Basic salary 3,60,000

b) Dearness allowance Rs. 10,000/- per month (50% per month enters into retirement benefits)

c) Education allowance for two children Rs. 300 per month per child.

d) 1% commission Rs. 10,000.

e) Entertainment allowance Rs. 400 per month.

f) He was given cloth as gift worth Rs. 10,000 by his employer.

g) He resides in the Bungalow of the company. He pays rent Rs. 10,000 per month.

h) A watchman and a cook have been provided by the company who were paid Rs. 1,200 per month each.

i) He has been provided with motor car of 1.8 liter engine capacity power for its official as well as personal use. Running and maintenance expenses are bore by the company.

j) The company as contributed Rs. 25,000 to his RPF. Interest credited to RPF was 13% p.a. amounted to Rs. 16,250.

k) Professional tax paid Rs.2,500.

Compute his Income from Salary for the Assessment Year 2023-24 assuming that he did not opt for new tax regime.

Q3) Mr. Nitin submits the following information for the Assessment Year 2023-24. **[15]**

Particulars	House - I (Rs.)	House - II (Rs.)
Fair Rent	5,10,000	4,70,000
Municipal Valuation	4,90,000	4,60,000
Standard rent	4,40,000	4,60,000
Annual Rent	6,00,000	4,80,000
Vacant Period (No. of months)	2	4
Loss on account of vacancy	1,00,000	1,60,000
Municipal taxes paid	20,000	20,000
Repairs	5,000	5,000
Insurance	6,000	8,000
Interest on capital borrowed capital	2,00,000	70,000
Nature of occupation	Let out for residence	Let out for business

Determined his taxable income and tax liability of Rajesh for the Assessment Year 2023-24 assuming that he Deposit Rs. 40,000 in the Public Provident Fund Account and has received interest on saving account amounting Rs. 12,000. (Note he did not opt for new tax regime)

Q4) Profit & Loss A/c for the year ended on 31-3-2023 of M is as follows: **[15]**

Particulars	Amount (Rs.)	Particulars	Amount (Rs.)
To Salaries and bonus	3,00,000	By Gross profit	10,00,000
To Office rent	30,000	By Interest on Govt. securities	10,000
To War risk insurance	10,000	To Profit on sale of listed shares	15,000
To Postage and Stationery	15,000		
To General charges	20,000		
To Travelling Expenses	18,000		
To Reserve for depreciation	25,000		
To Repairs and maintenance	16,000		
To Income tax paid	50,000		
To Provision for Income Tax	2,00,000		
Net Profit	3,41,000		
Total	10,25,000		10,25,000

Other Information:

a) The general charges include Rs. 5,000 for advertising, Rs. 1,000 for charitable donations, Rs. 2,000 for charity and Rs. 4,000 for miscellaneous repairs.

b) The amount of depreciation admissible under the Income Tax Act is Rs.20,000.

Compute the Income from business of Mr. M for the A.Y. 2023-24 assuming that he did not opt for presumptive taxation scheme.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7227

[Total No. of Pages : 4

[6146]-5
M.Com. (Part - I)
COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES
105 : Information System & E-Commerce Practices
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Paper - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are Compulsory.***
2) ***Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the Blanks (Attempt any six) :** **[6]**

i) What is the primary objective of the Decision Support System?

a) To improve the efficiency of data storage

b) To provide information and tools to support decision making

c) To replace human decision makers

d) None of the above

ii) Which marketing channels is commonly used in B2C E-Commerce?

a) Social Media Advertising b) Business Directories

c) Trade Shows & Exhibition d) Cold Calling and Direct Mail

iii) _____ is an authentication method, which is commonly used in extranets.

a) Username and Password b) Facial Recognition

c) Captcha Verification d) Voice Recognition

iv) _____ is the role of EDI (Electronic Data Interchange) in inter-organizational information systems?

a) It enables organizations to transfer data over the internet Securely

b) It facilitates real-time communication between employees

c) It helps organizations automate their internal processes

d) It allows the exchange of standardized business documents between organizations

v) Which component of the General System Model provides information about the systems?

a) Input b) Processes

c) Output d) Feedback

P.T.O.

vi) _____ is the key driver of E-Commerce in terms of customer convenience.

a) Limited Product Selection
b) Complex and Lengthy Checkout Processes
c) 24/7 Availability of Online Stores
d) Lack of Personalized Recommendations

vii) _____ describes the best structure of an inter-organizational system.

a) Centralized b) Decentralized
c) Hierarchical d) Matrix

viii) _____ is NOT part of the E-Commerce Value Chain.

a) Product Development and Design
b) Inventory Management and Logistics
c) Customer Service and Support
d) Traditional Retail Store Operations

Q2) Define System. Explain in detail the major types of a System. **[14]**

Q3) State the meaning of E-Commerce. Explain in detail the Benefits and Limitations of E-Commerce. **[14]**

Q4) State the meaning of Intranet. Explain in detail the Advantages and Disadvantages of the Intranet. **[14]**

Q5) Explain in detail the Secure Electronic Transaction Protocol. **[14]**

Q6) **Write short notes on (Any two) :** **[12]**

a) Model of Business System
b) C2C Applications
c) Inter-Organizational System
d) Digital Signature

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-7227

[6146]-5
M.Com. (Part - I)
COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES
105 : Information System & E-Commerce Practices
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Paper - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र. 2 पासून प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) निर्णय समर्थन प्रणालीचे प्राथमिक उद्दिष्ट काय आहे?

अ) डेटा स्टोरेजची कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी

ब) निर्णय घेण्यास समर्थन देण्यासाठी माहिती आणि साधने प्रदान करणे

क) मानवी निर्णय निर्मात्यांना बदलण्यासाठी

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

ii) बी 2 सी ई–कॉमर्समध्ये कोणते मार्केटिंग चॅनेल सामान्यत: वापरले जातात?

अ) सोशल मीडिया जाहिरात ब) व्यवसाय निर्देशिका

क) व्यापार शो आणि प्रदर्शन ड) कोल्ड कॉलिंग आणि डायरेक्ट मेल

iii) ..... ही एक प्रमाणीकरण पद्धत आहे, जी सामान्यत: एक्स्ट्रानेट्समध्ये वापरली जाते.

अ) वापरकर्तानाव आणि पासवर्ड ब) चेहऱ्याची ओळख

क) कॅप्चा पडताळणी ड) आवाज ओळख

iv) आंतर–संस्थात्मक माहिती प्रणालींमध्ये EDI (इलेक्ट्रॉनिक डेटा इंटरचेंज) ची भूमिका ..... हि आहे.

अ) संस्थांना इंटरनेटवर डेटा हस्तांतरित करण्यास सुरक्षितपणे सक्षम करणे

ब) कर्मचाऱ्यांमध्ये रिअल–टाइम संवाद सुलभ करणे

क) संस्थांना त्यांच्या अंतर्गत प्रक्रिया स्वयंचलित करण्यास मदत करणे

ड) प्रमाणित व्यवसाय दस्तऐवजांची संघटना दरम्यान देवाणघेवाण करण्यास अनुमती देणे

v) सामान्य प्रणाली मॉडेलचा कोणता घटक प्रणालींबद्दल माहिती प्रदान करतो?

अ) इनपुट ब) प्रक्रिया

क) आउटपुट ड) अभिप्राय

vi) ..... हा ग्राहकांच्या सोयीच्या दृष्टीने ई–कॉमर्सचा प्रमुख चालक आहे.

अ) मर्यादित उत्पादन निवड

ब) जटिल आणि लांबलचक चेकआउट प्रक्रिया

क) 24/7 ऑनलाइन स्टोअर्सची उपलब्धता

ड) वैयक्तिक शिफारसींचा अभाव

vii) ..... हे आंतर–संस्थात्मक व्यवस्थेच्या सर्वोत्तम संरचनेचे वर्णन करते.

अ) केंद्रीकृत ब) विकेंद्रित

क) श्रेणीबद्ध ड) मॅट्रिक्स

viii) ..... ई–कॉमर्स मूल्य साखळीचा भाग नाही.

अ) उत्पादन विकास आणि डिझाइन ब) इन्व्हेंटरी मॅनेजमेंट आणि लॉजिस्टिक्स

क) ग्राहक सेवा आणि समर्थन ड) पारंपारिक रिटेल स्टोअर ऑपरेशन्स

प्रश्न 2) प्रणाली ची व्याख्या द्या. प्रणालीचे प्रमुख प्रकार तपशीलवार सांगा. **[14]**

प्रश्न 3) ई–कॉमर्सचा अर्थ सांगा. ई–कॉमर्सचे फायदे आणि मर्यादा तपशीलवार सांगा. **[14]**

प्रश्न 4) इंट्रानेटचा अर्थ सांगा. इंट्रानेटचे फायदे आणि तोटे तपशीलवार सांगा. **[14]**

प्रश्न 5) सुरक्षित इलेक्ट्रॉनिक व्यवहाराविषयाचे नियम तपशीलवार वर्णन करा. **[14]**

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) व्यवसाय प्रणालीचे मॉडेल

ब) सी 2 सी अनुप्रयोग

क) आंतर–संस्थात्मक प्रणाली

ड) डिजिटल स्वाक्षरी

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7228

[Total No. of Pages : 4

[6146]-6

M.Com. (Part - I)

BUSINESS LAWS & PRACTICES

Group - B -106 : Intellectual Property Laws

(CBCS 2019Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Que. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 Questions from que. No.2 to que. No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting suitable choice. (Any 6 out of 8) **[6]**

i) Which of the following is an "intellectual property" as per IPR Laws in India?

a) Original Literary work

b) Industrial Design of maruti 800 car

c) Trade Mark of Tata company

d) All of the above

ii) The term "WIPO" stand for _____.

a) World investment policy organization

b) World Intellectual property organization

c) Wild life Investigation and policing organization

d) World institute for prevention of organized crime

iii) A company wishes to ensure that no one else can use their Logo _____.

a) Copy rights b) Trade Mark

c) Patent d) Industrial Designs

iv) Biodiversity is a measure of variation at the _____ level.

a) Genetic b) Species

c) Ecosystem d) All of the above

P.T.O.

v) Biodiversity Act, _____.

a) 2002 b) 2003

c) 2004 d) 2005

vi) The rights of a patentee are _____.

a) Sell or distribute b) License

c) Assign the property to others d) All of the above

vii) Total members in the WTO at present are ?

a) 207 b) 195

c) 160 d) 164

viii) GATS stands for _____.

a) General Agreement on Trade in sector

b) General Agreement on Trade in services

c) General arrangements in the trade sector

d) None of the above

Q2) What is mean by Intellectual Property Rights? What are the types of Intellectual Property Rights? **[14]**

Q3) What is patent? Explain the patentable and non-patentable inventions. **[14]**

Q4) What is a Trade mark? What are different types of trade marks that may be registered in India? **[14]**

Q5) What is biodiversity? Explain the functions & powers of National Biodiversity. **[14]**

Q6) Write Short Notes: (Any 2) **[12]**

a) Commercial and cultural dimensions.

b) Applications for patents.

c) Procedure of Trade marks.

d) Biological Resources.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7228

[6146]-6
M.Com. (Part - I)
BUSINESS LAWS & PRACTICES
Group - B -106 : Intellectual Property Laws
(CBCS 2019Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– ***1)*** **प्रश्न क्र. *1* आणि *6* सोडवणे अनिवार्य आहे.**

2) ***2* ते *5* प्रश्नांपैकी तीन प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.**

3) **उजव्या बाजूकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.**

प्र.1) **योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6)** **[6]**

i) **भारतातील IPR कायदयानुसार खालीलपैकी कोणती बौद्धिक संपत्ती आहे?**

अ) **मूळ साहित्तिक कार्य** **ब)** **मारुती 800 कारची औद्योगिक रचना**

क) **टाटा कंपनीचा Trade Mark** **ड)** **वरील सर्व**

ii) **WIPO चे विस्तारित रुप ..... आहे.**

अ) **जागतिक गुंतवणूक धोरण संस्था**

ब) **जागतिक बौद्धीक मालमत्ता संस्था**

क) **वन्यजीव तपासणी व पोलिस संस्था / संघटना**

ड) **संघटित गुन्हेगारी रोखण्यासाठी जागतिक संस्था**

iii) **कोणीही आपला लोगो वापरु शकत नाही याची खात्री करुन घेण्याची कंपनीची इच्छा आहे .....**

अ) Copy rights **ब)** Trade Mark

क) Patent **ड)** Industrial Design

iv) **जैवविविधता हे ..... स्तरावरील भिन्नतेचे उपाय आहे.**

अ) **अनुवंशिक** **ब)** **प्रजाती**

क) **इकोसिस्टीम** **ड)** **वरील सर्व**

v) **जैवविविधता कायदा, ...**

अ) 2002 **ब)** 2003

क) 2004 **ड)** 2005

vi) पेटंटचे हक्क ..... आहेत.

अ) विक्रि किंवा वितरण ब) परवाना

क) इतरांना मालमत्ता दया ड) वरील सर्व

vii) सध्या WTO मध्ये एकूण सदस्य ..... आहेत.

अ) 207 ब) 195

क) 160 ड) 164

viii) GATS म्हणजे .....

अ) सेक्टरमधील व्यापाराबाबत सामान्य करार

ब) सेवा व्यापारात सामान्य करार

क) व्यापार क्षेत्रातील सामान्य व्यवस्था

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

प्र.2) बौद्धीक संपदा हक्क म्हणजे काय? बौद्धीक संपदा अधिकारांचे प्रकार काय आहेत? **[14]**

प्र.3) पेटंट काय आहे? पेटंट करण्यायोग्य आणि पेटंट न करण्यायोग्य शोध स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) ट्रेडमार्क म्हणजे काय? भारतात नोंदणीकृत विविध प्रकारचे ट्रेडमार्क कोणते आहेत? **[14]**

प्र.5) जैवविविधता म्हणजे काय? राष्ट्रीय जैवविविधतेची कार्ये आणि शक्ती स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[12]**

अ) व्यावसायिक आणि सांस्कृतिक परिणाम

ब) पेटंटसाठी अर्ज

क) ट्रेडमार्कसची प्रक्रिया

ड) जैविक संसाधने

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7229

[Total No. of Pages : 3

[6146]-7

M.Com.

107 : Advanced Cost Accounting

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Define the Term 'Cost Accounting'. Explain the objectives and scope of Cost Accounting. **[15]**

OR

The cost of turnover of a particular product is made up of the following cost as on 31st March, 2023.

Particulars	Amount
Loading and Unloading on Materials Purchased	1900
Productive Wages Payable	1800
Materials used in factory	4,200
Sale of Scrap-Raw materials	1500
Salary to Watch and Ward Staff	2,200
Materials Used in Office	1200
Godown Rent	7,000
Materials Used in manufacturing-Direct	1,11,500
Labour required for Factory Supervision	3,600
Cost of Special Drawings	6,600
Expenses of Management	2,400
Materials Used in Selling and distribution	3,000
Freight Inward	8,100
Delivery Van Running Expenses	2,000
Hire of Plant	3,400
Labour required in production-Direct	18,200
Office Supplies and Expenses	4,400
Materials Used in Primary Packing Office Supplies and Expenses	20,000

P.T.O.

Assuming that all goods manufactured are sold, what should be the selling price to obtain a profit of 20% on Value of Turnover.

Prepare a Cost-Sheet of Kaivalya Co. Ltd., Baramati showing :

a) Direct material Cost
b) Prime Cost
c) Factory Cost
d) Cost of Production
e) Cost of Turnover
f) Selling Price

Q2) What is mean by Process costing? State the features and principles of Process Costing. **[15]**

OR

A workman takes 9 hours to complete a job on daily wages and 6 hours on a scheme of payment by results. His day rate is 30 per hour. The prime cost materials used in the products amounted to 400 and the works overheads are recovered at 100% of the total direct wages.

Calculate the Works Cost of the product relating to Prema Information Ltd., Nasik under,

a) Piece Work Plan.
b) Rowan Premium Plan.
c) Halsey Premium Plan (50% sharing)

Q3) What do you mean by cost Centre? Explain the different types of cost Centre. **[15]**

OR

The following expenses have been incurred in respect of a shop having four identical machines.

Particulars	Amount
Rent and Taxes for the year	3,000
Power Consumed by the shop@0. 10 per unit	2,400
Annual Repairs for four machines	600 p.a.
Lighting for the shop for 12 months	250
Yearly Charges for Lubricants	80
Depreciation per machine for the year	300
Supervisor looking after four machines and is paid with a monthly salary	300
Hire Purchase Installments for machines (Including 150 for hire purchase interest)	3,150

Attendants : two attendants looking after four machines paid 30 per month; Each machine consumes 10 units of power per hour.

Calculate the Machine Hour Rate.

Q4) **Write Short Notes (Any 3) :** **[15]**

a) CAS I (Classification of Cost)

b) Prime Cost

c) Labour Turnover

d) Abnormal Loss

e) Material Requisition Note

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7230

[Total No. of Pages : 4

[6146]-8
M.Com. - I
ADVANCED COST ACCOUNTING & COST SYSTEM
108 - Group - C : Costing Techniques and Responsibility Accounting
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I) (Paper - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of simple calculator is allowed.***

Q1) What do you mean by Budgetary Control? Explain advantages and limitations of Budgetary Control. **[15]**

OR

Summarised below are the Income and Expenditure forecast for the month of March to August 2019. You are required to prepare a Cash Budget for three months starting on 1st May 2019. Opening cash balance as on 1st May 2019 is 5,000. **[15]**

Month	Sales (all Credit) Rs.	Purchases (all Credit) Rs.	Wages Rs.	Manufacturing Expenses Rs.	Office Expenses Rs.	Selling Expenses Rs.
March	60,000	36,000	9,000	4,000	2,000	4,000
April	62,000	38,000	8,000	3,000	1,500	5,000
May	64,000	33,000	10,000	4,500	2,500	4,500
June	58,000	35,000	8,500	3,500	2,000	3,500
July	56,000	39,000	9,500	4,000	1,000	4,500
August	60,000	34,000	8,000	3,000	1,500	4,500

P.T.O.

You are given the following further information:

a) Plant costing Rs. 16,000 is due for delivery in July payable 10% on delivery and balance after three months.

b) Advance tax of Rs. 8,000 each is payable in March and June.

c) Period of credit allowed by supplier 2 months and to customer 1 month.

d) Lag in payment of manufacturing expenses ½ month.

e) Lag in payment of all other expenses 1 month.

Q2) What is meant by Standard Costing? Distinguish between Standard Costing & Budgetary Control. **[15]**

OR

Wipro Ltd. Ranjangaon discloses the following cost details for a particular job with is to be completed within a span of fifty weeks. **[15]**

Category of Workers	Standard		Actual	
	Total No.of Workers	Wage Rate (per worker per week)	Total No. of workers	Wage Rate (per worker per week
Skilled	80	75	70	80
Semi-skilled	40	50	40	60
Unskilled	50	35	50	20

In actual practice, fifty-five weeks were taken up in total to complete the said job. Calculate,

a) Labour Cost Variance,

b) Labour Rate Variance,

c) Labour Efficiency Variance

d) Labour Mix Variance

Verify your results.

Q3) Explain an Inter-firm comparison. Discuss pre-requisites and limitations of Inter-firm comparison. **[15]**

OR

Cotton King Ltd., Baramati manufacturers of ready-made garments by a simple process of cutting the clothes in various shapes and sewing the corresponding pieces together to form the finished product. The Sewing Department and the Cutting Department report to the Production Manager who along with the Engineering Manager report to the Director Manufacturing. The Sales Manager, Publicity Manager and the Credit Manager report to the Director, Marketing who along with the Director, Manufacturing reports to the Managing Director of the company.

The Accounts Department reports the following for the last quarter of 2019.**[15]**

Particulars	Budgeted (Rs.)	Actual (Rs.)
Bad Debts Losses	5,000	3,000
Cloth Used	31,000	36,000
Advertisement	4,000	4,000
Audit Fees	7,500	7,500
Credit Reports	1,200	1,050
Sales Representative Travelling Expenses	9,000	10,200
Sales Commission	7,000	7,000
Cutting Labour	6,000	6,600
Thread	500	450
Sewing Labour	17,000	18,400
Credit Departmental Salary	8,000	8,000
Cutting Utilities	800	700
Sewing Utilities	900	950
Director Marketing Salary and Administration Expenses	20,000	21,400
Production Engineering Expenses	13,000	12,200
Sales Management Office Expenses	16,000	15,700
Production Manager Office Expenses	18,000	17,000
Director Manufacturing Salary and Administration Expenses	21,000	20,100

Using the above data prepare Responsibility Accounting Reports for the Director, Marketing the Director Manufacturing and the Production Manager.

Q4) Write a short notes (any three) **[15]**

a) Functions of Budget Committee

b) Benefits of Responsibility Accounting.

c) Sales Variance.

d) Uniform Cost Manual.

e) Principles of Responsibility Accounting.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7231

[Total No. of Pages : 4

[6146]-9

M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

109 :Group-D : Co-Operative Movement in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Special Paper-I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 & question 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from question No.2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Choose the correct option for following question (any 6)** **[6]**

a) The principle followed in a co-operative society is _____

i) No vote ii) One man, one vote

iii) Multiple votes iv) One share one vote

b) The _____ controls the cooperative banks that falls under the banking regulation act of 1949.

i) Reserve Bank of India

ii) NABARD

iii) National Cooperative Union of India

iv) None of the these

c) Who regulates the functioning of District Cooperative Banks in India?

i) State Government ii) RBI

iii) State Cooprative Bank iv) None

d) National Cooperative Development Corporation (NCDC) was established in_____

i) 1960 ii) 1963

iii) 1962 iv) 1964

e) Robert Owen, Dr. William King, are examples of some of the_____

i) Economists ii) Cooperative leaders

iii) Business men iv) Prime Ministers

P.T.O.

f) The members of a Co-operative Society have _____ liability.

i) Joint ii) Limited

iii) Unlimited iv) Joint and Several

g) NCCT stands for_____

i) National Centre For Cooperative Training

ii) National Council For Cooperative Training

iii) National Council For Cooperation And Training

iv) National Centre And Council For Cooperative Training

h) A co-operative super market supplied _____

i) Credit ii) Service

iii) Goods iv) Cash

Q2) Explain Recent scenario in Co-operative Movement in India after post-Independence. **[14]**

Q3) Enumerate the Structure of Co-operatives Department of India. **[14]**

Q4) State the major highlights of Report of Narsimham Committee. **[14]**

Q5) Explain the Cooperative legislations regarding Audit Enquiry Inspection & Supervision. **[14]**

Q6) Write short notes (Any 2) **[12]**

a) Challenges of Cooperative movement in India.

b) 97th Amendment in co-operative act.

c) Duties and Responsibilities of Registrar.

d) NABARD

Total No. of Questions : 6]

P-7231

[6146]-9

M.Com.

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

109 :Group-D : Co-Operative Movement in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Special Paper-I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्र.1 आणि प्रश्न क्र.6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र.2ते प्रश्न क्र.5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे अचूक पर्याय निवडा. (कोणतेही 6) **[6]**

अ) सहकारी संस्थेकडून ..... तत्वाचे पालन केले जाते.

i) मत नाही ii) एक व्यक्ती, एक मत

iii) अनेक मते iv) एक शेअर एक मत

ब) 1949 बँकिंग नियमन अधिनियम अंतर्गत ..... सहकारी बँकाचे नियंत्रण करते.

i) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया ii) नाबार्ड

iii) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघ iv) वरीलपैकी एकही नाही

क) भारतातील जिल्हा सहकारी बँका कोण नियमन करते?

i) राज्य सरकार ii) आरबीआय

iii) राज्य सहकारी बँक iv) काहीही नाही

ड) नॅशनल कोऑपरेटिव्हची डेव्हलपमेंट कॉरपोरेशन (NCDC) ..... मध्ये स्थापना करण्यात आली.

i) 1960 ii) 1963

iii) 1962 iv) 1964

इ) रॉबर्ट ओवेन, डॉ विल्यम किंग, काही उदाहरणे ..... ह्यांची आहेत.

i) अर्थतज्ञ ii) सहकारी नेते

iii) व्यावसायिक iv) पंतप्रधान

फ) सहकारी संस्थेचे सदस्यांचे ..... दायित्व असते.

i) संयुक्त ii) मर्यादित

iii) अमर्यादित iv) संयुक्त आणि अनेक

य) NCCT चे पूर्ण रूप .....

i) National Centre For Cooperative Training

ii) National Council For Cooperative Training

iii) National Council For Cooperation And Training

iv) National Centre And Council For Cooperative Training

र) सहकारी सुपरमार्केट ..... पुरवठा करते.

i) क्रेडीट ii) सेवा

iii) वस्तू iv) रोकड़

प्रश्न 2) भारतातील स्वातंत्र्यानंतर अलीकडच्या काळातील सहकाराची उत्क्रांती स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) भारतातील सहकार विभागाच्या रचनेचे वर्णन करा. **[14]**

प्रश्न 4) नरसिंहम समितीच्या अहवालाचे ठळक मुद्दे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) लेखापरीक्षण चौकशी तपासणी आणि पर्यवेक्षण संबंधी सहकारी कायदे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) भारतातील सहकार चळवळीच्या आव्हाने

ब) सहकारी कायद्यात 97 वी सुधारणा

क) रजिस्ट्रारची कर्तव्ये आणि जबाबदाऱ्या

ड) नाबार्ड

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7232

[Total No. of Pages : 4

[6146]-10

M.Com. - I

CO - OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Group - D - 110: Rural Development

(CBCS 2019Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any 3 questions from question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Choose the correct option for following question (any 6) **[6]**

i) Which of the following is not a feature of India planning ?

a) Physical planning b) Indicative economic planning
c) Decentralised planning d) None of the above

ii) What are the key issues in Rural Development?

a) Development of alternate occupations other than agriculture
b) Investment in Human Capital in rural areas
c) Land Reforms
d) All of the these

iii) Which is Economic related problems in Rural Development?

a) Unfavorable economic condition
b) High cost of inputs
c) Underprivileged rural industries
d) All of the these

iv) The Saxena Committee was constituted by _____.

a) Ministry of Home Affairs b) Ministry of Rural Development
c) Ministry of Economic Affairs d) Ministry of Social Welfare

v) National Institute of Rural Development and Panchayati Raj is situated at _____.

a) Hyderabad b) Pune
c) Delhi d) Mumbai

vi) When did the Government present Kisan Credit Card Scheme?

a) April 1853 b) August 1998
c) July 1991 d) November 1995

P.T.O.

vii) The PMGSY was launched in the year?

a) 2000 b) 2003

c) 2002 d) 2004

viii) Numbers of sustainable Development Goals by UN are _____.

a) 15 b) 16

c) 17 d) 18

Q2) Explain in details the importance of Rural development in Maharashtra. **[14]**

Q3) Explain the Role of Government for Rural development in Maharashtra. **[14]**

Q4) State the Challenges for Rural development in India. **[14]**

Q5) Explain the Role of Management function for Rural development. **[14]**

Q6) Write a short notes on (Any Two) **[12]**

a) Need of Rural development in Maharashtra.

b) Major programme for Rural development in Maharashtra.

c) Current scenario of Rural development of India.

d) Area Development Planning.

Total No. of Questions : 6]

P7232

[6146]-10

M.Com. - I

CO - OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Group - D - 110 : Rural Development

(CBCS 2019Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. *1* आणि प्रश्न क्र. *6* सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. *2* ते प्रश्न क्र. *5* या पैकी कोणतेही तीन उपप्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांचे अचूक पर्याय निवडा. (कोणतेही 6) **[6]**

i) पुढीलपैकी कोणते भारतीय नियोजनाचे वैशिष्ट्य नाही.

अ) भौतिक नियोजन ब) सूचक आर्थिक नियोजन

क) विकेंद्रित नियोजन ड) यापैकी काहीही नाही

ii) ग्रामीण विकासातील महत्त्वाचे प्रश्न काय आहेत?

अ) शेतीव्यतिरिक्त इतर व्यवसायांचा विकास

ब) ग्रामीण भागात मानवी भांडवलात गुंतवणूक

क) भू विकास

ड) या पैकी सर्व

iii) ग्रामीण विकासात आर्थिक संबंधित समस्या कोणत्या आहेत?

अ) प्रतिकूल आर्थिक स्थिती ब) आदानांची जास्त किंमत

क) वंचित ग्रामीण उद्योग ड) या पैकी सर्व

iv) सक्सेना समिती ..... ने स्थापन केली.

अ) गृह मंत्रालय ब) ग्रामीण विकास मंत्रालय

क) आर्थिक व्यवहार मंत्रालय ड) समाज कल्याण मंत्रालय

v) राष्ट्रीय ग्रामीण विकास व पंचायती राज संस्था ..... येथे स्थापन झाली आहे.

अ) हैदराबाद ब) पुणे

क) दिल्ली ड) मुंबई

vi) सरकारने किसान क्रेडिट कार्ड योजना कधी अमलात आणली?

अ) एप्रिल 1853 ब) ऑगस्ट 1998

क) जुलै 1991 ड) नोव्हेंबर 1995

vii) पीएमजीएसवाय कोणत्या वर्ष सुरू झाली?

अ) 2000 ब) 2003

क) 2002 ड) 2004

viii) युनायटेड नेशन्सची शास्वत विकासापी किती उद्दिष्टये आहेत.

अ) 15 ब) 16

क) 17 ड) 18

प्र.*2)* महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाचे महत्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*3)* महाराष्ट्राच्या ग्रामीण विकासात सरकारची भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*4)* भारताच्या ग्रामीण विकासातील आव्हाने सांगा. **[14]**

प्र.*5)* ग्रामीण विकासातील व्यवस्थापन कार्याची भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*6)* टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाची गरज.

ब) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासासाठी प्रमुख कार्यक्रम.

क) भारताच्या ग्रामीण विकासाची सध्याची परिस्थिती.

ड) क्षेत्र विकास नियोजन.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7233

[Total No. of Pages : 4

[6146]-11

M.Com. (Part - I)

111 : BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

Organized Trades and Markets (Special paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - E)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Q. 2 to Q.5 all carry equal marks.***
3) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***

Q1) **Fill in the blanks (any 6) :** **[6]**

i) _____ is the primary purpose of a credit policy.

a) To Make Customer Pay in Cash

b) To Attract More Customer

c) To Ensure Timely Payment from Customer

d) To Discourage Sales

ii) _____ is example of Regulated Market.

a) Farmers Market b) Stock Exchange

c) Online Auction Site d) Vendor

iii) _____ of the following is difficult to evaluate.

a) Jewelry b) Auto Repair

c) Furniture d) Clothing

iv) _____ is the name of Service Sector.

a) Primary Sector b) Secondary Sector

c) Tertiary Sector d) Public Sector

v) _____ is Foreign Direct Investment.

a) Tangible Good b) Intangible Goods

c) Intellectual Property Rights d) Human Resources

P.T.O.

vi) State Trading Corporation (STC) was set on _____.

a) 18th May 1956 b) 18th May 1957

c) 18th May 1958 d) 18th May 1959

vii) Selling Produce through Intermediaries is an example of Direct Marketing for _____.

a) Farmers b) Government

c) Customers d) Employee

viii) SHG stands for _____.

a) Self Help Group b) Self Helper Group

c) Saving Housing Group d) Self Housing Group

Q2) What is the concept of business in the modern context? Explain its objectives and scopes of business in the modern context. **[14]**

Q3) What is of Services? Explain its Characteristics and types of Services. **[14]**

Q4) What is Foreign Direct Investment? Explain the Role of Foreign Direct Investment in Retail Trade. **[14]**

Q5) What is Cooperative Marketing? Explain the role and advantages of Cooperative Marketing in rural areas. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any 3) :** **[12]**

a) Regulated Markets

b) Business Practices with reference to E-Commerce

c) Super Markets

d) D-Mart

e) Innovative Marketing Practices

□□□

Total No. of Questions : 6]

P-7233

[6146]-11

M.Com. (Part - I)

111 : BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

Organized Trades and Markets (Special paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - E)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :

1) प्रश्न क्रमांक 1 व प्रश्न क्रमांक 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही 3 सोडवा.

3) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

i) ..... हा क्रेडिट पॉलिसीचा प्राथमिक उद्देश आहे.

अ) ग्राहकाला रोखीने पैसे देणे

ब) अधिक ग्राहक आकर्षित करणे

क) ग्राहकाकडून वेळेवर पेमेंट सुनिश्चित करणे

ड) विक्रीला परावृत्त करणे

ii) ..... हे नियंत्रित बाजाराचे उदाहरण आहे.

अ) शेतकरी बाजार ब) भाग बाजार

क) ऑनलाइन लिलाव संकेतस्थळ ड) विक्रेता

iii) खालीलपैकी ..... चे मूल्यमापन करणे कठीण आहे.

अ) दागिने ब) ऑटो दुरूस्ती

क) फर्निचर ड) कपडे

iv) ..... हे सेवा क्षेत्राचे नाव आहे.

अ) प्राथमिक क्षेत्र ब) दुय्यम क्षेत्र

क) तृतीयक क्षेत्र ड) सार्वजनिक क्षेत्र

v) ..... ही थेट विदेशी गुंतवणूक आहे.

अ) दृश्य वस्तू ब) अदृश्य वस्तू

क) बौद्धिक संपदा हक्क ड) मानवी संसाधने

vi) राज्य व्यापार महामंडळ (STC) ..... रोजी स्थापना केले गेले.

अ) 18 मे 1956 ब) 18 मे 1957

क) 18 मे 1958 ड) 18 मे 1959

vii) मध्यस्थांमार्फत उत्पादनाची विक्री करणे हे ..... साठी थेट विपणनाचे उदाहरण आहे.

अ) शेतकरी ब) सरकार

क) ग्राहक ड) नोकर

viii) SHG म्हणजे ..... होय.

अ) सेल्फ हेल्प ग्रुप ब) सेल्फ हेल्पर ग्रुप

क) सेविंग हाउसिंग ग्रुप ड) सेल्फ हाउसिंग ग्रुप

प्रश्न 2) आधुनिक संदर्भात व्यवसायाची संकल्पना काय आहे? आधुनिक संदर्भात व्यवसायाची उद्दिष्टे आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) सेवा या संकल्पनेचा अर्थ काय? सेवांची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) थेट विदेशी गुंतवणूक म्हणजे काय? किरकोळ व्यापारातील थेट विदेशी गुंतवणूक भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) सहाकरी विपणन म्हणजे काय? ग्रामीण भागात सहकारी विपणनाची भूमिका आणि फायदे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणतेही 3) **[12]**

अ) नियंत्रित बाजार

ब) ई–कॉमर्सच्या संदर्भात व्यवसाय पद्धती

क) सुपर मार्केट्स

ड) डी.मार्ट

इ) नाविन्यपूर्ण विपणन पद्धती

□□□

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7234

[Total No. of Pages : 4

[6146]-12

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

112 : Business Environment and Policy

(CBCS 2019Pattern) (Semester - I) (Special Paper - II) (Group - E)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks (any 6) **[6]**

i) _____ refers to an enterprising entity that carries out professional activities.

a) Business b) Fun

c) Hobby d) Avocation

ii) A large component of a business environment includes _____ for the future.

a) planning b) carelessness

c) ignorance d) neglect

iii) Parallel economy emerges due to _____.

a) Tax Estimation b) Tax Compliance

c) Tax Avoidance d) Tax Evasion

iv) _____ is the rate of increase in prices over a given period of time.

a) Black Money b) Inflation

c) Disinflation d) Poverty

v) _____ activity is the primary causes of water pollution.

a) Plant b) Animal

c) Human d) Road

P.T.O.

vi) Green muffler is a measure adopted to control _____ pollution.

a) noise b) air

c) water d) soil

vii) Indian Market has mainly become a _____ Market with Globalization.

a) State b) Seller's

c) Monopoly d) Buyer's

viii) _____ is the connection of different parts of the world.

a) Globalization b) State

c) Local d) District

Q2) What is 'Business Environment'? Describe in detail the 'Business Environment' with reference to India. **[14]**

Q3) What is 'Poverty'? Explain the various causes of 'Regional Imbalance' and 'Poverty' of India. **[14]**

Q4) What is 'Pollution'? Explain the various problems of 'Pollution'. **[14]**

Q5) What is 'Globalization'? Explain the scope and challenges of 'Globalization'. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) **[12]**

a) Importance aspects of Environment.

b) Opportunities in Environment.

c) Types of Pollution.

d) Impact and Implications of Globalizations.

Total No. of Questions : 6]

P7234

[6146]-12

M.Com. (Part - I)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

112 : Business Environment and Policy

(CBCS 2019Pattern) (Semester - I) (Special Paper - II) (Group - E)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[* एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. *1* आणि प्रश्न क्र. *6* अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. *2* ते *5* मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) ..... म्हणजे व्यावसायिक उपक्रम राबविणारी उद्योजक संस्था होय.

अ) व्यवसाय ब) मजा

क) छंद ड) मागणी

ii) व्यावसायिक पर्यावरणाच्या मोठ्या घटकामध्ये भविष्यासाठी ..... समाविष्ट असते.

अ) नियोजन ब) निष्काळजीपणा

क) अज्ञान ड) दुर्लक्ष

iii) ..... यामुळे समांतर अर्थव्यवस्था उदयास येते.

अ) कर अंदाज ब) कर अनुपालन

क) कर टाळणे ड) कर चुकवणे

iv) ..... म्हणजे ठराविक कालावधीत किंमती वाढण्याचा दर होय.

अ) काळा पैसा ब) महागाई

क) निर्मुलन ड) दारिद्र्य

v) ..... उपक्रम हे जल प्रदूषणाचे मुख्य कारण आहे.

अ) वनस्पती ब) प्राणी

क) मानवी ड) रस्ता

vi) ग्रीन मफलर हा ..... प्रदूषण नियंत्रित करण्यासाठी अवलंबलेला उपाय आहे.

अ) ध्वनी ब) हवा

क) पाणी ड) माती

vii) जागतिकीकरणामुळे भारतीय बाजारपेठ प्रामुख्याने ..... ची बाजारपेठ बनली आहे.

अ) राज्य ब) विक्रेत्याचा

क) मक्तेदारी ड) खरेदीदार

viii) ..... म्हणजे जगाच्या वेगवेगळ्या भागांचा संबंध होय.

अ) जागतिकीकरण ब) राज्य

क) स्थानिक ड) जिल्हा

प्र.2) 'व्यवसाय पर्यावरण' म्हणजे काय? भारताच्या संदर्भात व्यवसाय पर्यावरणाचे सविस्तर वर्णन करा. **[14]**

प्र.3) 'दारिद्र' म्हणजे काय? भारतातील 'प्रादेशिक असमतोल' आणि दारिद्राची विविध कारणे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) 'प्रदूषण' म्हणजे काय? 'प्रदूषणाच्या' विविध समस्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) 'जागतिकीकरण' म्हणजे काय? 'जागतिकीकरणाची' व्याप्ती आणि आव्हाने स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) पर्यावरणाचे महत्वाचे पैलू

ब) पर्यावरणातील संधी

क) प्रदूषणाचे प्रकार

ड) जागतिकीकरणाचा प्रभाव आणि परिणाम

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7235

[Total No. of Pages : 4

[6146]-13
M.Com. (Part - I)
113 : PRODUCTION AND OPERATIONS MANAGEMENT
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - F)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Question No. 2 to 5 solved any 3 question.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks (Any 6) :** **[6]**

i) _____ is one of the objectives of production management.

(Right person, Right cost, Right quality, Continuous process)

ii) _____ is one of the most important factors, required for production activities.

(Money, Man-power, Time, Customer)

iii) Production system is a complete step-wise, process because a proper _____ is followed in production management.

(Quality, Rules, Sequence, Discipline)

iv) The objective of good layout _____.

(Reduce Productivity, Reduce wastage, Reduce production, Reduce labour)

v) The 4Ms does not include_____.

(Method, Man, Machinery, Message)

vi) Performance appraisal is also known as _____.

(Merit rating, Quality rating, Credit rating, Critical rating)

vii) Product layout is suitable for _____ type of production.

(Small, Line, Mass, Method)

P.T.O.

Q2) What is Production Management? What is Function of Production Management. **[14]**

Q3) What is Supply Chain Management? Explain the process of Supply Chain Management. **[14]**

Q4) What is Production Planning? Explain the objective and importance of Production planning. **[14]**

Q5) What is Total Quality Management? Explain the Various Dimensions of Total Quality Management. **[14]**

Q6) **Shorts Note on. (Any 2) :** **[12]**

a) Plant Layout

b) Career Opportunities in Supply chain management

c) Product design and development

d) Waste Management

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-7235

[6146]-13
M.Com. (Part - I)
113 : PRODUCTION AND OPERATIONS MANAGEMENT
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Group - F)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही 3 प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.

3) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणताही 6) **[6]**

i) ..... हे उत्पादन व्यवस्थापनाचे उद्दिष्ट आहे.

(योग्य व्यक्ती, योग्य किंमत, योग्य गुणवत्ता, सतत प्रक्रिया)

ii) उत्पादन प्रकीयेसाठी ..... हा आवश्यक आहे.

(पैसा, मनुष्यबळ, वेळ, ग्राहक)

iii) उत्पादन प्रणाली ही संपूर्ण क्रमवाचक आणि योग्य प्रक्रिया आहे कारण उत्पादन व्यवस्थापनामध्ये योग्य ..... पाळला जातो.

(गुणवत्ता, नियम, क्रम, शिस्त)

iv) चांगल्या उत्पादन आराखड्याचे उद्दिष्ट ..... आहे.

(उत्पादन कमी करणे, अपव्यय कमी करणे, उत्पादन कमी करणे, श्रम कमी करणे)

v) 4 एम्स् मध्ये ..... समाविष्ट नाही.

(पद्धत, माणूस, यंत्रसामग्री, संदेश)

vi) कार्याचे मूल्यमापन यास ..... म्हणून ओळखले जाते.

(गुणवत्ता मूल्यांकन, क्रेडिट मूल्यांकन, चुकीचे मूल्यांकन, टिकात्मक मूल्यांकन)

vii) उत्पादन आराखडा यास ..... म्हणतात.

(लहान, रेषीय, प्रचंड, पद्धती)

प्रश्न 2) उत्पादन व्यवस्थापन म्हणजे काय? उत्पादन व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) पुरवठा साखळी व्यवस्थापन म्हणजे काय? पुरवठा साखळी व्यवस्थापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) उत्पादन नियोजन म्हणजे काय? उत्पादन नियोजनाचे उद्दिष्ट आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन म्हणजे काय? एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापनाचे विविध घटक स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[12]**

अ) उत्पादन आराखडा

ब) पुरवठा साखळी व्यवस्थापनात नोकरीच्या संधी

क) उत्पादनाची रचना आणि विकास

ड) कचरा व्यवस्थापन

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7236

[Total No. of Pages : 4

[6146]-14

M.Com. - I

114 : FINANCIAL MANAGEMENT

(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group F)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three questions from Question No. 2 to Question No. 5***
3) ***Figures to the right indicate full Marks.***

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative (Any Six) **[6]**

a) financial management is mainly concerned with_____

(All aspects of acquiring and utilizing financial resource for firms activities, arrangement of funds. Efficient management of every business)

b) Market value of the shares are decided by _____.

(The investment market, the government, shareholders)

c) Money lends to corporations by banks is classified as _____.

(Commercial loans, eurodollar market deposits, consumer credit loans)

d) Rate of return is consists of _____.

(capital gain yield + interest yield, return yield + stable yield, return yield + instable yield)

e) The finance manager's role is to _____.

(ensures that the funds are properly utilized, maintains the financial health, effective supervision of capital)

f) The ultimate purpose of Financial management is _____.

(to get a maximum return, to increase the wealth of owners, to have a maximum risk factor)

g) Capital Budgeting is related to _____ .

(short term assets, long term assets, fixed assets)

h) Working capital management manage

(long term assets, long term liabilities, short term assets and liabilities)

P.T.O.

Q2) What is Financial Management. Explain the Financial system in India. **[14]**

Q3) What is Financial Statements? Explain the Income and Balance statements.**[14]**

Q4) Define Capital Budgeting. Explain the techniques of Capital Budgeting. **[14]**

Q5) What is Working Capital? Explain the factors affecting on Working Capital.**[14]**

Q6) Write short notes (any two) **[12]**

a) New trends in Financial Management

b) Types of Financial Analysis

c) Net Present Value Method

d) Factoring and Lease Financing

Total No. of Questions : 6]

P7236

[6146]-14
M.Com. - I
114 : FINANCIAL MANAGEMENT
(2019 Credit Pattern) (Semester - I) (Group F)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) योग्य पर्यायासह रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

अ) वित्तीय व्यवस्थापन मुख्यत्वे ..... शी संबंधित आहे.

(कंपन्यांच्या क्रियाकलापांसाठी आर्थिक संसाधने मिळवणे आणि वापरणे या सर्व बाबी, निधीची व्यवस्था, प्रत्येक व्यवसायाचे कार्यक्षम व्यवस्थापन)

ब) शेअर्सचे बाजारमूल्य ..... द्वारे ठरवले जाते.

(गुंतवणूक बाजार, सरकार, भागधारक)

क) बँकांद्वारे महामंडळांना दिलेले पैसे ..... म्हणून वर्गीकृत केले जातात.

(व्यावसायिक कर्जे, युरोडॉलर बाजार ठेवी, ग्राहक क्रेडिट कर्ज)

ड) परतावाच्या दरामध्ये ..... चा समावेश असतो.

(भांडवली लाभ उत्पन्न + व्याज उत्पन्न, परतावा उत्पन्न + स्थिर उत्पन्न, परतावा उत्पन्न + अस्थिर उत्पन्न)

इ) वित्त व्यवस्थापकाची भूमिका ..... आहे.

(निधीचा योग्य वापर होत असल्याची खात्री करणे, आर्थिक आरोग्य राखणे, भांडवलाचे प्रभावी पर्यवेक्षण)

फ) वित्तीय व्यवस्थापनाचा अंतिम उद्देश ..... हा आहे.

(जास्तीत जास्त परतावा मिळविण्यासाठी, मालकांची संपत्ती वाढवण्यासाठी, जास्तीत जास्त जोखीम घटक असणे)

य) भांडवली अंदाजपत्रक ..... शी संबंधित आहे.

(अल्पकालीन मालमत्ता, दीर्घकालीन मालमत्ता, स्थिर मालमत्ता)

र) खेळते भांडवल व्यवस्थापन ..... चे व्यवस्थापन करते.

(दीर्घकालीन मालमत्ता, दीर्घकालीन उत्तरदायित्व, अल्पकालीन मालमत्ता आणि दायित्वे)

प्र.2) वित्तीय व्यवस्थापन म्हणजे काय? भारतीय वित्तीय रचना स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) वित्तीय पत्रके म्हणजे काय? उत्पन्न आणि शिलकीची पत्रके स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) भांडवल अंदाजपत्रक व्याख्या द्या. भांडवल अंदाजपत्रकाची तंत्रे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) खेळते भांडवल म्हणजे काय? खेळत्या भांडवलावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) आर्थिक व्यवस्थापनातील नवीन प्रवाह

ब) आर्थिक विश्लेषणाचे प्रकार

क) निव्वळ वर्तमान मूल्य पद्धत

ड) फॅक्टरिंग आणि लीज वित्तपुरवठा

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7237

[Total No. of Pages : 4

[6146]-15

M.Com. - I

ADVANCED BANKING AND FINANCE

115 : Legal Framework of Banking (Paper - I) (Group - G)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Regular)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from the question No. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks (any 6) :** **[6]**

i) A _____ can obtain an instrument without consideration.

a) Holder in due course b) Holder

c) Drawer d) Drawee

ii) _____ is a bill of exchange drawn on a specified banker and not expressed to be payble otherwise than on demand.

a) Debenture b) Cheque

c) Promissory note d) None of these

iii) The section _____ of Banking Regulation Act - 1949 is regarding to Restrictions on loans and advances.

a) 6 b) 20

c) 12 d) 56

iv) The section 36(AB) of Banking Regulation Act. 1949 is regarding _____.

a) Powers of RBI to appoint additional director

b) Appeal

c) Appointment of the auditor

d) Share capital

P.T.O.

v) Securitisation and reconstruction of financial assets and Enforcement of security interest Bill (Amendment), 2016 was introduced in loksabha by finance minister arun Jaitley on _____.

a) May 11, 2016 b) April 1, 2016

c) October 2, 2016 d) March 1, 2016

vi) The section - 20 of securitisation Act 2002 is regarding to _____.

a) Central Registrar b) Central Registry

c) Register of Securitisation d) Right to appeal

vii) In the P2P lending, P2P means _____.

a) Public to public b) Peer to peer

c) Private to public d) Public to private

viii) The RBI was established on _____ under the RBI Act. 1934.

a) April 1, 1949 b) April 1, 1947

c) April 1, 1934 d) April 1, 1935

Q2) Explain in detail various provisions regarding powers of the RBI under section 21 and 36 to 36 AD of Banking Regulation Act. 1949. **[14]**

Q3) What is Bill of exchange? Explain in detail characteristics of Bill of exchange. **[14]**

Q4) Write various provisions regarding in corporation. Capital and management under section 3 to 10 of the Reserve Bank of India Act. 1934. **[14]**

Q5) State various provisions regarding enforcement of security interest under section 13 to 19 of securitisation Act. 2002. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any Two) :** **[12]**

a) Central Registry

b) RBI and Digital financial services in India

c) Endorsement

d) Amendments of Banking Regulation Act. 1949 upto 2012

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

P-7237 **[6146]-15**

M.Com. - I

ADVANCED BANKING AND FINANCE

115 : Legal Framework of Banking (Paper - I) (Group - G)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I) (Regular)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 सक्तीचे आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

i) प्रतिफल न देता ..... चलनक्षम दस्त स्वीकारु शकतो.

अ) यथाविधीधारक ब) धारक

क) आदेशक ड) आदेशिनी

ii) विशिष्ट बँकेवर काढलेले आणि मागता क्षणी देय असणारे विनिमय पत्र म्हणजे ..... होय.

अ) कर्जरोखा ब) धनादेश

क) वचनपत्र ड) यापैकी नाही

iii) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 चे कलम ..... कर्ज आणि अग्रीमे यांच्या वरील मर्यादा या संदर्भात आहे.

अ) 6 ब) 20

क) 12 ड) 56

iv) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 मधील 36 (एबी) ..... संदर्भात आहे.

अ) अतिरिक्त संचालक नेमण्याचा आरबीआयचा अधिकार

ब) अपील

क) लेखापरिक्षकाची नियुक्ती

ड) भाग भांडवल

v) रोखीकरण व वित्तीय मत्तेची पूनर्रचना आणि प्रतिभुती हितसंबंधाची अंमलबजावणी विधेयक (दुरुस्ती) 2016 वित्त मंत्री अरुण जेटली यांनी लोकसभेत ..... रोजी सादर केले.

अ) 11 मे 2016 ब) 1 एप्रिल 2016

क) 2 आक्टोबर 2016 ड) 1 मार्च 2016

vi) रोखीकरण कायदा 2002 चे कलम – 20 ..... संदर्भात आहे.

अ) केंद्रीय निबंधक ब) केंद्रीय नोंदणी शाखा

क) रोखी करणाची दखल ड) अपीलाचा अधिकार

vii) पी टू पी कर्जामध्ये पी टू पी म्हणजे .....

अ) पब्लीक टू पब्लीक ब) पीअर टू पीअर

क) प्रायव्हेट टू पब्लीक ड) पब्लीक टू प्रायव्हेट

viii) आरबीआय ॲक्ट 1934 अंतर्गत आरबीआय ची स्थापना ..... रोजी झाली.

अ) 1 एप्रिल 1949 ब) 1 एप्रिल 1947

क) 1 एप्रिल 1934 ड) 1 एप्रिल 1935

प्रश्न 2) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 च्या कलम 21 आणि 36 ते 36 एडी नुसार आरबीआय चे विविध अधिकार सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) विनिमय पत्र म्हणजे काय? विनिमय पत्राची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा 1934 च्या कलम 3 ते 10 नुसार संस्थापन, भांडवल आणि व्यवस्थापन संदर्भातील विविध तरतुदी लिहा. **[14]**

प्रश्न 5) रोखीकरण कायदा 2002 च्या कलम 13 ते 19 नुसार प्रतिभुती हित संबंधाची अंमलबजावणी संदर्भातील विविध तरतुदी सांगा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणतेही दोन) **[12]**

अ) केंद्रीय नोंदणी शाखा

ब) आरबीआय आणि भारतातील डिजीटल वित्तीय सेवा

क) पृष्ठांकन

ड) बँक व्यवसाय नियमन कायदा 1949 च्या 2012 पर्यंतच्या सुधारणा

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7238

[Total No. of Pages : 4

[6146]-16

M.Com. - I

ADVANCED BANKING AND FINANCE

116 -Group G : Central Banking

(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no.6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any6) **[6]**

a) The Head Office of Reserve Bank of India located in _____

i) Mumbai ii) New Delhi

iii) Kolkata iv) Dehradun

b) _____ is called lender of last resort.

i) Commercial bank ii) Agricultural bank

iii) Industrial bank iv) Central bank

c) _____ have a monopoly power of Currency Note issue.

i) NABARD ii) Commercial Banks

iii) Reserve Bank of India iv) None of these

d) _____ works as RBIs agent at places where it has no office of its own

i) State Bank of India ii) Ministry of Finance

iii) Government of India iv) International Monetary Fund

e) _____ counts under SLR.

i) Cash in hand ii) Gold owned by the bank

iii) Balance with RBI iv) All of the above

P.T.O.

f) 'Para Banking' service means _____

i) Eligible financial services rendered by banks

ii) Services provided through Bank Mitra

iii) Loans given by banks

iv) Utility services provided by banks

g) _____ is not a Para banking activity

i) Cash Withdrawal ii) Asset Management

iii) Mutual Funds Business iv) Insurance Business

h) The full-form of NBFC is_____

i) Non-Bank Financial Competition

ii) Non-Bank Foreign Company

iii) Non-Banking Financial Company

iv) Non-Banking Finance Corporation

Q2) Explain Origin and Evolution of Central Banking. **[14]**

Q3) Explain the Role of Central Bank in Emerging Economies. **[14]**

Q4) Explain the Functions of the Reserve Bank of India. **[14]**

Q5) Explain the Regulatory Framework for the Non-Banking Financial Companies. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any two) **[12]**

a) New Banking Licensing Policy

b) Pension Fund manager

c) Mutual fund business

d) Problems of Non-Banking Financial Companies

Total No. of Questions : 6]

P7238

[6146]-16
M.Com.- I
ADVANCED BANKING AND FINANCE
116 -Group G : Central Banking
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[* एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. 2 पासून प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे मुख्य कार्यालय ..... येथे आहे.

i) मुंबई ii) नवी दिल्ली

iii) कोलकाता iv) डेहराडून

ब) ..... ला अंतिम ऋणदाता असे म्हणतात.

i) व्यापारी बँक ii) कृषी बँक

iii) औद्योगिक बँक iv) मध्यवर्ती बँक

क) ..... कडे चलनी नोट छापण्याची मक्तेदारी आहे.

i) नाबार्ड ii) व्यापारी बँका

iii) भारतीय रिझर्व्ह बँक iv) यापैकी काहीही नाही

ड) जेथे रिझर्व्ह बँकेचे कार्यालय नाही अशा ठिकाणी रिझर्व्ह बँकेची प्रतिनिधी म्हणून ..... काम करते.

i) भारतीय स्टेट बँक ii) अर्थ मंत्रालय

iii) भारत सरकार iv) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी

इ) ..... वैधानिक तरलता प्रमाणात मोजले जाते.

i) रोख रक्कम ii) बँकेच्या मालकीचे सोने

iii) भारतीय रिझर्व्ह बँकेकडील शिल्लक iv) वरील सर्व

फ) 'पॅरा बँकिंग' सेवा म्हणजे .....

i) बँकांद्वारे प्रदान केलेल्या पात्र वित्तीय सेवा

ii) बँक मित्रांद्वारे प्रदान केलेल्या सेवा

iii) बँकांनी दिलेले कर्ज

iv) बँकांद्वारे प्रदान केलेल्या उपयुक्त सेवा

य) ..... ही पॅरा बँकिंग कृती नाही.

i) पैसे काढणे ii) मालमत्ता व्यवस्थापन

iii) म्युच्युअल फंड व्यवसाय iv) विमा व्यवसाय

र) NBFC चे पूर्ण रूप ..... आहे.

i) नॉन–बँक फायनान्सीयल कॉम्पिटिशन

ii) नॉन–बँक फॉरेन कंपनी

iii) नॉन–बँकिंग फायनान्सीयल कंपनी

iv) नॉन–बँकिंग फायनान्स कॉपोरेशन

प्र.2) मध्यवर्ती बँकेचा उगम आणि उत्क्रांती स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) उदयोन्मुख अर्थव्यवस्थेमध्ये मध्यवर्ती बँकेची भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे कार्य स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) बँकेतर वित्तीय कंपन्यांसाठीची नियमनात्मक चौकट स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) नविन बँकिंग परवाना धोरण

ब) पेन्शन फंड व्यवस्थापक

क) म्युच्युअल फंड व्यवसाय

ड) बँकेतर वित्तीय कंपन्यांच्या समस्या

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7239

[Total No. of Pages : 4

[6146]-17

M.Com. (Part - I)

117 : MARKETING TECHNIQUES

Advanced Marketing (Special Paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Fill in the Blank by selecting suitable choice (any 6) :** **[6]**

i) Which of the following is not a part of Macro environment?

a) Political Imbalance b) Economic

c) Social d) Consumer

ii) How many p's includes in marketing mix?

a) 4Ps b) 3Ps

c) 8Ps d) 5Ps

iii) _____ are the elements of promotion mix.

a) Advertising and Sales Promotion

b) Publicity and Public Relations

c) Direct Marketing and Personal Selling

d) All of the above

iv) Which of the following is first steps of new product development?

a) Idea screening b) Idea generation

c) Test marketing d) None of the above

v) Advertising, Publicity, Personal selling, Sales promotion, these are also termed as four elements of a _____

a) Promotion Mix b) Marketing Mix

c) Place Mix d) Sales Mix

P.T.O.

vi) Which tool of marketing mix does 'Brand Name' relate?

a) Price b) Promotion

c) Place d) Product

vii) _____ is the reduction in price on purchase.

a) Discount b) Allowance

c) Sale d) All of the above

viii) Which of the following is the element of promotion mix?

a) Personal selling b) Advertising

c) Sales promotion d) All of the above

Q2) What do you mean by Marketing? What are Advantages and limitations of Marketing? **[14]**

Q3) Explain various methods of pricing. **[14]**

Q4) What is distribution channel? Explain the advantages and disadvantages of distribution channel. **[14]**

Q5) What is E-Marketing Promotion? What are the different tools of E-Marketing promotion? **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any 2 out of 4) :** **[2 × 6 = 12]**

a) Internal Marketing Environment

b) Importance of labeling

c) Methods of selling

d) Packaging

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

P-7239

[6146]-17

M.Com. (Part - I)

117 : MARKETING TECHNIQUES

Advanced Marketing (Special Paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 व 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : **[6]**

i) खालील पैकी कोणता घटक समग्र पर्यावरणाचा भाग नाही.

अ) राजकीय अस्थिरता ब) आर्थिक

क) सामाजिक ड) ग्राहक

ii) विपणन मिश्र मध्ये किती P's (पी) चा समावेश होतो.

अ) 4 पी ब) 3 पी

क) 8 पी ड) 5 पी

iii) ..... हे जाहिरात मिश्र चे घटक आहेत.

अ) जाहिरात व विक्री वाढ ब) प्रसिद्धी व सार्वजनिक संबंध

क) थेट विक्री व वैयक्तिक विक्री ड) वरील सर्व

iv) नवीन उत्पादन विकासातील पहिला टप्पा ..... होय.

अ) नवीन संकल्पनेची पडताळणी ब) नवीन संकल्पना निर्मिती

क) चाचणी विपणन ड) यापैकी नाही

v) जाहिरात, प्रसिद्धी, वैयक्तिक विक्री, विक्री वाढ या चार घटकांना ..... असे म्हणतात.

अ) जाहितरा मिश्र ब) विपणन मिश्र

क) ठिकाण मिश्र ड) विक्री मिश्र

vi) मुद्रा चिन्ह हे ..... विपणन मिश्रशी संबंधित आहे.

अ) किंमत ब) जाहिरात

क) ठिकाण ड) उत्पादन

vii) ..... म्हणजे वस्तूची खरेदी करताना नमूद किमतीपेक्षा किंमत कमी करणे होये.

अ) सूट ब) भत्ता

क) विक्री ड) वरील सर्व

viii) खालीलपैकी कोणता घटक जाहिरात मिश्र शी संबंधित आहे.

अ) वैयक्तिक विक्री ब) जाहिरात

क) विक्री वाढ ड) वरील सर्व

प्रश्न 2) विपणन म्हणजे काय? विपणनाचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) किंमत निश्चिती च्या विविध पद्धती स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) वितरण प्रणाली म्हणजे काय? वितरण प्रणालीचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) ई–विपणन जाहिरात म्हणजे काय? ई–विपणन जाहिरातीची विविध साधने स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[2 × 6 = 12]**

अ) विपणनाचे अंतर्गत पर्यावरण

ब) खुणचिठ्ठीचे महत्व

क) विक्रीच्या पद्धती

ड) वेष्टन

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7240

[Total No. of Pages : 4

[6146]-18
M.Com.-I
Group-H-118 : CONSUMER BEHAVIOUR
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no.6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 (Three) Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any six) **[6]**

a) The study of Consumer Behaviour is necessary because_____

i) It helps to understand consumer behaviour

ii) It helps to understand consumer preference

iii) Both

b) In which of the following areas did the consumer have the most influence?

i) Manufacturer

ii) Wholesaler

iii) Retailer

c) Biological Motives does not include _____ of the following.

i) Hunger

ii) Thirst

iii) Social Recognition

d) Memory is a process in which information is encoded _____ and retrieved.

i) Used

ii) Stored

iii) Distributed

e) From the following which one is not the theory of Motivation?

i) Incentive theory of motivation

ii) Humanistic theory of motivation

iii) Financial theory of motivation

P.T.O.

f) Consumer Learning means_____

i) Individuals acquire the purchase knowledge

ii) Individuals acquire consumption knowledge

iii) Both

g) _____ makes the classification of people into Higher class, Middle class and Lower class.

i) Social class

ii) Marketing class

iii) Financial class

h) Which of the following would be the best illustration of a subculture?

i) A religion

ii) A group of close friends

iii) Your university

Q2) Define the term 'Consumer Behaviour'. Explain the various Models of Consumer Behaviour. **[14]**

Q3) What is 'Consumer Motivation'? Explain in detail the concepts of 'Motivational Conflict' and 'Defence Mechanism' **[14]**

Q4) What is 'Attitudes'? Explain the characteristics, Functions of attitudes and factors involved in attitude formation. **[14]**

Q5) What do you mean by Social Class? Explain the characteristics of Social Class and effects of Social Class on lifestyle. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any two) **[12]**

a) Advantages of studying Consumer Behaviour

b) Needs and objectives of Consumer Motivation

c) Elements of learning

d) Characteristics of Culture

Total No. of Questions : 6]

P7240

[6146]-18
M.Com. - I
Group - H - 118 : CONSUMER BEHAVIOUR
(2019 CBCS Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] **[एकूण गुण : 60**

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र.1 व प्रश्न क्र 6 हे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही 3 (तीन) प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) ग्राहक वर्तनाचा अभ्यास गरजेचा आहे कारण .....

i) ग्राहकाचे मानसशास्त्र समजण्यासाठी मदत होते

ii) ग्राहकांचा प्राधान्यक्रम समजण्यासाठी मदत होते

iii) दोन्हीही

ब) खालीलपैकी कोणत्या क्षेत्रात ग्राहकांचा जास्त प्रभाव पडतो?

i) उत्पादक

ii) घाऊक व्यापारी

iii) किरकोळ व्यापारी

क) जैविक प्रेरणेमध्ये ..... चा समावेश नसतो.

i) भूक

ii) तहान

iii) सामाजिक मान्यता

ड) स्मृती ही एक अशी प्रक्रिया आहे की, ज्यामध्ये माहितीचे रूपांतर ..... आणि पुनप्राप्त केली जाते.

i) वापरणी

ii) साठवणी

iii) वाटप

इ) खालीलपैकी कोणता एक सिद्धांत अभिप्रेरणेचा सिद्धांत नाही?

i) अभिप्रेरणेचा प्रेरक सिद्धांत

ii) अभिप्रेरणेचा मानवी सिद्धांत

iii) वित्तीय अभिप्रेरणेचा सिद्धांत

फ) ग्राहक अध्ययन म्हणजे .....

i) व्यक्ती खरेदीचे ज्ञान मिळविणे

ii) व्यक्ती उपभोग घेण्याचे ज्ञान मिळविते

iii) दोन्हीही

य) ..... मध्ये लोकांचे वर्गीकरण उच्चवर्ग, मध्यमवर्ग आणि कनिष्ठ वर्ग असे केले जाते.

i) सामाजिक वर्ग

ii) विपणन वर्ग

iii) वित्तीय वर्ग

र) खालीलपैकी कोणते उपसंस्कृतीचे उत्तम उदाहरण आहे?

i) धर्म

ii) जवळच्या मित्रांचा समूह

iii) तुमचे विद्यापीठ

प्र.2) 'ग्राहक वर्तन' या संकल्पनेची व्याख्या द्या. ग्राहक वर्तनाची विविध प्रारूपे सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) 'ग्राहक प्रेरणा' म्हणजे काय? 'प्रेरणात्मक संघर्ष' आणि 'संरक्षण यंत्रणा' या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) 'ग्राहक अभिवृत्ती' म्हणजे काय? ग्राहक अभिवृत्तीची वैशिष्टे, कार्ये आणि अभिवृत्ती निर्मितीमधील समाविष्ट घटक स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) सामाजिक वर्ग म्हणजे काय? सामाजिक वर्गाची वैशिष्ट्ये आणि जीवनशैलीवरील सामाजिक वर्गाचे परिणाम स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) ग्राहक वर्तनाच्या अभ्यासाचे फायदे

ब) ग्राहक प्रेरणेची गरज आणि उद्धिष्टे

क) अभ्ययनाचे घटक

ड) संस्कृतीची वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7241

[Total No. of Pages : 3

[6146]-21

F.Y. M.Com. (Part-I)

201 : FINANCIAL ANALYSIS AND CONTROL
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Define the term 'Financial Statement Analysis'. Explain types and limitations of Financial Statement Analysis. **[15]**

OR

The summarized Balance Sheets of Suhas Ltd. was as follows. **[15]**

Balance Sheets as on 31st December 2021 & 31st December, 2022

Liabilities	31-12-2021	31-12-2022	Assets	31-12-2021	31-12-2022
Share capital	9,00,000	9,00,000	Machinery	8,00,000	6,40,000
General Reserve	6,00,000	6,20,000	Investment	1,00,000	1,20,000
Profit & Loss Account	1,12,000	1,36,000	Stock	3,80,000	4,20,000
Loan from Bank	---	5,00,000	S. Debtors	4,20,000	9,10,000
S. Creditors	3,36,000	2,68,000	Cash & Bank Balance	3,98,000	3,94,000
Provision for Taxation	1,50,000	60,000			
	20,98,000	**24,84,000**		**20,98,000**	**24,84,000**

Additional Details:

1. Investment costing Rs. 16,000/- were sold for Rs. 17,000/-
2. Tax provision made during the year was Rs. 50,000/-
3. During the year Machinery costing Rs 20,000/- was sold for Rs. 24,000/-

You are required to prepare cash flow statement for year ended 31st December, 2022.

P.T.O.

Q2) What do you mean by Cash Flow Statement? Explain the importance and limitations of Cash Flow Statement. **[15]**

OR

From the following information, prepare the Balance Sheet of ABB Ltd. Showing the details of working: **[15]**

Paid up capital	Rs. 1,00,000/-
Plant and Machinery	Rs. 2,50,000/-
Total Sales (p.a.)	Rs. 10,20,000/-
Annual Credit Sales	80% of net sales
Current Ratio	2
Inventory Turnover	4
Fixed Assets Turnover	2
Sales Returns	Rs. 20,000/-
Average collection period	73 days
Bank Credit to Current Liabilities	1 / 2
Cash to Inventory	1 : 5
Total debt to current Liabilities	3

Q3) What do you mean by Ratio Analysis? State and explain advantages and limitations of Ratio Analysis. **[15]**

OR

a) The Balance Sheets of S Co. are as follows

Balance Sheets as on 31st March, 2022 & 31st March, 2023

Liabilities	31-3-2022 (Rs.)	31-3-2023 (Rs.)	Assets	31-3-2022 (Rs.)	31-3-2023 (Rs.)
Preference Share capital	1,20,000	1,60,000	Land and Building	80,000	1,23,000
Equity Share Capital	1,50,000	4,00,000	Plant and Machinery	3,34,000	6,00,000
Reserves and surplus	14,000	18,000	Temporary Investment	1,000	40,000
Long term loans	1,15,000	1,30,000	Inventories	10,000	25,000
Bills Payable	2,000	-	Book Debts	4,000	8,000
Sundry Creditors	12,000	4,000	Prepaid Expenses	1,000	2,000
Outstanding Expenses	15,000	6,000	Cash and Bank Balances	8,000	10,000
Proposed Dividend	10,000	90,000			
	4,38,000	**8,08,000**		**4,38,000**	**8,08,000**

Prepare Schedule of Changes in Working Capital. **[8]**

b) The following are the Income Statements of Solapur Cotton Mills for the years 2021-22 and 2022-23.

Particulars	**31-3-2021**	**31-3-2022**	**Particulars**	**31-3-2021**	**31-3-2022**
To Opening Stock	85,000	2,00,000	By Sales less return	10,00,000	12,00,000
To Purchases less returns	5,00,000	5,50,000	By Closing Stock	2,00,000	2,25,000
To Wages	60,000	80,000			
To Gross Profit	5,55,000	5,95,000			
Total	**12,00,000**	**14,25,000**	**Total**	**12,00,000**	**14,25,000**
To Salaries	42,000	64,000	By Gross Profit	5,55,000	5,95,000
To Rent and Rates	35,000	40,000	By Dividend	5,000	7,500
To Depreciation	40,000	60,000	By Interest on Investments	12,000	15,000
To Selling Exp.	12,000	12,000			
To Discount	5,000	7,000			
To Loss on sale of plant	-	8,000			
To Interest	12,000	14,000			
To Net Profit	4,26,000	4,12,500			
	5,72,000	**6,17,500**		**5,72,000**	**6,17,500**

Prepare Comparative Income Statement of the company. **[7]**

Q4) Write Short Notes (Any Three) **[15]**

a) Advantages of financial statement analysis

b) Intra and Inter Firm comparison

c) Importance of fund flow statement

d) Activity Ratios

e) Trend Analysis

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7242

[Total No. of Pages : 4

[6146]-22

M.Com. - I

202 (A) : INDUSTRIAL ECONOMICS

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any 3 Questions from Question No. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting the correct option. (any6) **[6]**

a) Main study area of industrial Economics is_____

i) Financial problems of industries

ii) Problem of Trade

iii) International Relations

iv) Banking

b) Industrial combinations means_____

i) Raw material and production

ii) Industrial efficiency and productivity

iii) Merger of small industries in affiliated large industries.

iv) Industrial financial problems.

c) According to Webar _____ is the most important factor in locating a factory.

i) Labour ii) Transportation cost

iii) Agglomeration iv) Production cost

d) The concept of localization coefficient was introduced by _____

i) Alfred Webar ii) Sergeant Florence

iii) Ricardo iv) Marshall

e) A new economic policy was implemented in _____ Year in India.

i) 1981 ii) 1971

iii) 1998 iv) 1991

P.T.O.

f) Among the following _____ is considered to be the cause of Industrial Imbalance.

i) Development of basic infrastructure

ii) Geographical position and climate

iii) British government

iv) All of the above

g) Industrial productivity = _____

i) Input ÷ Output ii) Output ÷ Input

iii) Output–Input iv) Input–Output

h) Among the following _____ Bank was established for the purpose of providing finance to the industrial Sector.

i) NABARD ii) IDBI

iii) Reserve Bank of India iv) State Bank of India

Q2) What is Industrial Economics? Explain the need and importance of industrial economics. **[14]**

Q3) What is Industrial Location? Explain the factors affecting industrial location determination. **[14]**

Q4) What is Industrial Productivity? Explain the factors affecting industrial productivity. **[14]**

Q5) What is Foreign Capital? Explain the need for foreign capital. **[14]**

Q6) Write notes (any two) **[12]**

a) Industrial monopoly

b) Need for regionally balanced industrial development

c) Industrial efficiency

d) Role of Micro and Small Enterprises.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7242

[6146]-22
M.Com. - I
202 (A) : INDUSTRIAL ECONOMICS
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक *1* आणि प्रश्न क्रमांक *6* अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक *2* ते प्रश्न क्रमांक *5* पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

अ) औद्योगिक अर्थशास्त्राचा प्रमुख अभ्यास विषय ..... हा आहे.

i) उद्योगांच्या आर्थिक समस्या ii) व्यापाराच्या समस्या

iii) आंतरराष्ट्रीय संबंध iv) बँकिंग विषयक

ब) औद्योगिक संयोग म्हणजे .....

i) कच्चा माल व पक्का माल

ii) औद्योगिक कार्यक्षमता व उत्पादकता

iii) लहान उद्योगांचे संलग्न मोठ्या उद्योगात विलीनीकरण

iv) औद्योगिक वित्तीय समस्या

क) वेबरच्या मते ..... हा उद्योगांची जागा शोधण्यात महत्त्वाचा घटक आहे.

i) कामगार ii) वाहतूक खर्च

iii) संचय iv) उत्पादन खर्च

ड) स्थानियीकरण सहगुणक ही संकल्पना ..... ने मांडली.

i) अल्फ्रेड वेबर ii) सार्जंट फ्लॉरेन्स

iii) रिकार्डो iv) मार्शल

इ) भारतात नवीन आर्थिक धोरण ..... या वर्षी लागू करण्यात आले.

i) 1981 ii) 1971

iii) 1998 iv) 1991

फ) पुढीलपैकी ..... हा घटक औद्योगिक असमतोलाचे कारण मानले जाते.

i) पायाभूत सुविधांचा विकास
ii) भौगोलिक स्थिती व हवामान
iii) ब्रिटिश राजवट
iv) वरील सर्व

य) उत्पादकता म्हणजे .....

i) आदाने ÷ प्रदाने
ii) प्रदाने ÷ आदाने
iii) प्रदाने – आदाने
iv) आदाने – प्रदाने

र) पुढीलपैकी ..... या बँकेची स्थापना औद्योगिक क्षेत्राला वित्त पुरवठा करण्याच्या उद्देशाने करण्यात आली.

i) नाबार्ड
ii) आय.डी.बी.आय.
iii) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया
iv) स्टेट बँक ऑफ इंडिया

प्र.2) औद्योगिक अर्थशास्त्र म्हणजे काय? औद्योगिक अर्थशास्त्राची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) औद्योगिक स्थाननिश्चिती म्हणजे काय? औद्योगिक स्थाननिश्चिती वर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) औद्योगिक उत्पादकता म्हणजे काय? औद्योगिक उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) परकीय भांडवल म्हणजे काय? परकीय भांडवलाची गरज स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) औद्योगिक मक्तेदारी

ब) प्रादेशिक समतोल औद्योगिक विकासाची गरज

क) औद्योगिक कार्यक्षमता

ड) सूक्ष्म आणि लघु उद्योगांची भूमिका.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7243

[Total No. of Pages : 3

[6146]-23

First Year M.Com.

202 : BUSINESS STATISTICS

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester-II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols have their usual meanings.***
5) ***Q.1 and Q.6 are compulsory.***
6) ***Answer any three questions from Q.2 to Q.5.***

Q1) Select the most appropriate option for each of the following. **[1 each]**

a) A test of hypothesis is said to be a two tailed test if the

i) Null hypothesis is two sided.

ii) Alternative hypothesis is one sided

iii) Null hypothesis is one sided

iv) Alternative hypothesis is two sided

b) Mean and variance is same in _____ distribution

i) Binomial distribution ii) Poisson distribution

iii) Normal distribution iv) Exponential distribution

c) A random variable taking all values in the given range set is called as _____

i) Discrete random variable. ii) Continuous random variable

iii) Dependent variable iv) Categorical variable

d) For testing goodness of fit in case of small sample the appropriate test to be used is

i) Large sample test ii) Chi-square test

iii) F-test iv) t-test

e) Sum of probabilities of all values of discrete random variable is -

i) 1 ii) 0

iii) –1 iv) 2

P.T.O.

f) In time series, the component having period of oscillation less than one year is called as _____

i) Trend ii) Seasonal variation

iii) Cyclical variation iv) Irregular variation

Q2) a) Let X is a discrete random variable with p.m.f. **[7]**

$$P(X = x) = \frac{1}{6} \quad x = 1,2,3,4,5,6$$

$$= 0, \text{ otherwise}$$

Find E(X), Var (X) and E(2X+3)

b) A coin is tossed 400 times and it turned up head 210 times. Can the coin be regarded as fair? **[4]**

c) Define time series and mention components of it. **[3]**

Q3) a) If X is a continuous random variable with probability density function (p.d.f): **[3]**

$f(x) = kx^2$; $0 < x < 3$

$= 0$; otherwise

Find value of k.

b) The table below shows the results of an experiment on pea breeding.

Colour / Type	Yellow	Green
Round	300	100
Wrinkled	150	40

Test whether there is any association between the two attributes. Use 1%1.o.s **[4]**

c) Define: Joint probability function and Marginal probability function for bivariate distribution. **[4]**

d) Define Binomial distribution. State its mean and variance. **[3]**

Q4) a) The scores of 10 candidates prior and after training are given below: **[7]**

Candidates	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Prior	84	48	36	37	54	69	83	96	90	65
After	90	58	56	49	62	81	84	86	84	75

Is the training effective?

b) Three coins are tossed simultaneously. X denote number of heads find probability distribution of X. **[3]**

c) Define the following terms **[4]**

i) Null hypothesis

ii) Standard error

iii) Critical region

iv) Parameter

Q5) a) Estimate trend using 4 yearly centered moving average. **[7]**

Year	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Production (in tones)	78	73	71	73	75	78	73	77	70	69

b) Let X is normally distributed random variable with parameters (100,25). Calculate: **[7]**

i) $P(X \geq 108)$

ii) $P(90 \leq X \leq 110)$

iii) E(X)

Q6) Attempt any two (Short notes) **[6 each]**

a) Time series.

b) Exponential distribution.

c) Write procedure of large sample test for equality of two population means.

d) Probability distribution function.

● ● ●

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P9059 **[Total No. of Pages : 7**

[6146]-24
M.Com. (Part - I)
ADVANCED ACCOUNTING AND TAXATION
203 : Specialized Areas in Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Special Paper - III) (Group A)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***
3) ***Give working notes whenever necessary.***
4) ***Use of simple calculator is allowed.***

Q1) Sumit Buildcon Ltd. took a contract to construct a bridge. The value of the contract is Rs. 3,00,000 and the work commenced on 1.4.2022. The following details are shown in the books of the contractor during the year. **[15]**

	Rs.
Value of Plant purchased	15,000
Wages paid	85,000
Materials issued at site	84,000
Direct Expenses	2,000
General Overheads apportioned	8,000
Wages Accrued as on 31.3.2023	700
Material at site as on 31.3.2023	1,000
Direct Expenses accrued as on 31.3.2023	300
Work not yet certified	3,500

Cash received being 80% of work certified Rs. 1,50,000. Life of the Plant purchased is 5 years and the scrap value is Nil.

Prepare a Contract Account for the year ended 3lst March 2023.

P.T.O.

Q2) Q Ltd. took over the business of P Ltd. as on 31st March 2023 on which date its Balance Sheet stood as follows: **[15]**

Balance Sheet of P Ltd. as on 31st March 2023

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Share Capital		Goodwill	12,500
500 Shares of Rs. 100 each	50,000	Freehold Property	37,500
6% Debentures of Rs. 100 each	25,000	Plant and Tools	20,750
Sundry Creditors	7,500	Stock	8,750
Reserve Fund	12,500	Bills Receivable	1,125
Profit and Loss A/c	5,000	Sundry Debtors	6,875
		Cash at bank	12,500
	1,00,000		1,00,000

Q Ltd. agreed to take the assets (exclusive of Cash and Goodwill) at 10% less than the book values, to pay Rs. 18,750 for Goodwill and to take over the Debentures.

The purchase consideration was to be discharged by allotment to P Ltd. of 375 shares of Rs. 100 each at a premium of Rs. 10 per share and balance in cash. The cost of liquidation amounted to Rs. 750.

You are required to prepare:

i) Ledger Accounts in the books of P Ltd. and

ii) Acquisition journal entries in the books of Q Ltd.

OR

A Ltd. and B Ltd. are two companies carrying on business in the same line of activity. The Balance Sheets as on 31st March 2023 are given below : **[15]**

Balance Sheets as on 31st March 2023

Liabilities	A Ltd. Rs.	B Ltd. Rs.	Assets	A Ltd. Rs.	B Ltd. Rs.
Fully paid up Equity Shares of Rs. 10 each	12,00,000	4,00,000	Land and Building	2,00,000	-
General Reserve	8,00,000	4,00,000	Plant and Machinery	14,00,000	6,00,000
Secured Loans	12,00,000	2,00,000	Investments	2,00,000	-
Current Liabilities	12,00,000	8,00,000	Stocks	18,00,000	8,00,000
			Debtors	6,00,000	2,00,000
			Cash at bank	2,00,000	2,00,000
	44,00,000	18,00,000		44,00,000	18,00,000

These two companies decided to amalgamate into AB Ltd. The following further information is given.

a) A Ltd. holds 16,000 Shares in B Ltd. @ Rs. 12.50 each.

b) All assets and liabilities of the two companies, except Investments are taken over by AB Ltd.

c) Each share in B Ltd. is valued @ Rs.25 for the purpose of the amalgamation.

d) Shareholders in A Ltd. and B Ltd. are paid off by issuing to them sufficient number of equity share of Rs. 10 each in AR Ltd. as fully paid up at par.

e) Each Share in A Ltd. valued @ Rs. 15 for the purpose of the amalgamation.

Show journal entries to close the books of A Ltd and also open Realization Account in the books of A Ltd.

Q3) Q The Spring Dale School, Pune has presented the followings information and with this you are required to prepare: **[15]**

a) Income and Expenditure Account for the year ended 31st March 2023.

b) Balance Sheet as on 31st March 2023.

Balance Sheet as on 1.4.2022

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Capital Fund	3,27,000	Cash in hand	2,250
		Cash at bank	4,750
		Building	2,50,000
		Furniture	30,000
		Books	15,000
		fixed Deposits	25,000
	3,27,000		3,27,000

Receipts and Payments Accounts for the year ended 31st March 2023

Receipts	Rs.	Payments	Rs.
To Balance b/d		By Salary	52,500
Cash in hand	2,250		
Cash at bank	4,750		
To Tuition Fees	42,500	By Books	5,000
To Fine Collection		By Stationery	
	1,300	and Printing	10,250
To Admission Fees	5,000	By Office Rent	2,500
To Donation		By Repairs	
(To be capitalized)	25,000	and Maintenance	6,000
To Interest Received	1,250	By Sports Expenses	2,150
To Govt. Grant (Revenue)	50,000	By Annual	
		Gathering Expenses	3,500
		By Furniture	20,000
		By Balance c/d	
		Cash in hand	650
		Cash at bank	29,500
	1,32,050		1,32,050

Additional Information:

a) Outstanding Tuition Fees Rs. 6,000.

b) Outstanding Salaries Rs. 3,000.

c) Depreciate Books by Rs. 3,250 and Furniture by Rs. 3,500.

OR

The following is the Trail Balance of Shree Hospital, Pune as on 31st March 2023. Prepare Profit and Loss Account for the year ended 3lst March 2023 and Balance Sheet as on that date. **[15]**

Trial Balance

Name of the Account	Dr. (Rs.)	Cr. (Rs.)
Machine & Equipment	50,000	
Capital		2,50,000
Inventories (1.4.2022)	25,000	
Building	1,50,000	
Hospital Furniture	50,000	
Accounts Receivable	37,500	
Motor Van	1,00,000	
Short Term Loans		50,000
Receipt for Bed, Consultancy etc.		25,000
Purchases	12,500	
Receipts for pathological Tests		6,000
Accounts Payable		25,000
Receipts for X-ray, Scanning etc.		17,500
Advance Received from Patients		7,500
Provision for Depreciation		12,500
Government Subsidy		50,000
Fees Received for Operations		27,500
Cash in Hand	1,250	
Wages and Salaries	22,500	
Fees Paid to Doctors:		
General Practitioner	5,000	
Child Specialist	1,250	
Cardiologist	1,500	
Gynecologist	1,250	
Repairs & Renewals	7,000	
Electricity Bill	5,000	
Interest on Loans	1,250	
	4,71,000	**4,71,000**

Adjustments:

a) The stock of inventory on hand 31st March 2023 was Rs.7, 500.

b) Depreciation is to be provided as follows:

i) Building @ 20% pa.

ii) Hospital Furniture @ 10% p.a.

iii) Machine and Equipment @ 7.5% p.a.

iv) Motor Van @ 10% p.a.

c) Fees was payable yet Rs. 500 to cardiologist and Rs. 500 to Gynecologist.

d) Wages and Salaries are Outstanding Rs. 2,500.

Q4) Write Short Notes on (Any Three). **[15]**

a) Escalation clause.

b) Compulsory Audit under GST.

c) Accounts and Records under GST.

d) Special Features of Accounting for Educational Institutions.

e) Visitors Ledger.

❄ ❄ ❄

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P9060

[Total No. of Pages : 4

[6146]-25

First Year M.Com.

ADVANCED ACCOUNTING & TAXATION

204-Group -A:Business Tax Assessment & Planning

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***First and Second questions are compulsory.***
2) ***Solve any 2 out of the 3rd, 4th and 5th questions.***
3) ***Figures in branket indicates marks.***
4) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Multiple choice questions answer any 10. **[10]**

a) Sugam is the another name of

i) ITR - 1 ii) ITR - 2

iii) ITR - 3 iv) ITR - 4

b) Provision of Return by whom to be verified is given under following section.

i) U/S 140A ii) U/S 140

iii) U/S 139(1) iv) None of the above

c) Provision of TDS from professional fees is given under following section.

i) U/S 194 JJ ii) U/S 194A

iii) U/S 193 iv) None of the above

d) Quarterly Return for TDS on salary is

i) 26QB ii) 27Q

iii) 26Q iv) None of the above

P.T.O.

e) Interest is payable for late filling of Return is given under following section.

i) U/S 234A ii) U/S 234B

iii) U/S 234C iv) All of the above

f) Fees payable for default in furnishing return beyond due date is given under following section.

i) U/S 234F ii) U/S 234G

iii) U/S 234C iv) All of the above

g) Provision for inter-head adjustment is given under following section.

i) U/S 70 ii) U/S 71

iii) U/S 72 iv) All of the above

h) Provision for carry forward and set off speculation loss is given under following section.

i) U/S 70 ii) U/S 71

iii) U/S 73 iv) None of the above

i) Dealer of Bombay sell goods to dealer of Nagpur is following supply

i) Inter-state supply ii) Intra state supply

iii) Export iv) All of the above

j) For registration under GST threashold limit for provider of services is

i) Rs. 10,00,000 ii) Rs. 20,00,000

iii) Rs. 40,00,000 iv) All of the above

Q2) Write short notes (Any 4) **[20]**

a) Interest payable under section 234C.

b) Various due date of Returns under GST.

c) Composition scheme under GST.

d) Input Tax credit under GST.

e) Provision of set off and carry forward of loss under business.

f) Tax planning.

Q3) Kanpur Suburban Co-operative society is engaged in processing of agricultural produce of its members and in its marketing, furnishes the following particulars: **[15]**

a) Income from processing of agricultural produce with power Rs. 80,000.

b) Income from marketing agricultural produce Rs. 90,000.

c) Dividends from another co-operative society Rs. 80,000.

d) Income from letting of godowns Rs. 45,000.

e) Income from agency business Rs. 85,000.

f) Interest from another co-operative society Rs. 60,000.

g) Income from processing of agriculture produce without power 45,000.

Determine the taxable income and tax liability of Kanpur Suburban Co-operative society for the Assessment Year 2023-24

Assume the co-operative society does not opt to be taxed U/S 115BAD

Q4) Following is the profit and Loss account of AB and Co. (a partnership firm) for the year ending 31-3-2023 is as follows: **[15]**

Particulars	Amount Rs.	Particulars	Amount Rs.
To Cost of goods sold	11,00,000	By Sales	19,00,000
To Remuneration to partners	4,49,000	By Rent of house property	60,000
To Interest to partners @18% p.a.	60,000	By Dividend	1,70,000
To Municipal tax of house property	25,000		
To Other expenses	2,36,000		
To Net Profit	2,60,000		
Total	21,30,000	Total	21,30,000

Other information:

a) Out of the other expenses, Rs.18,400 is not deductible u/s 36,37(1) and 43B.

b) On 15-1-2023, the firm pays an outstanding GST liability of Rs. 54,700 of the previous year 2021-22. As this amount pertains to the previous year 2022-23, it has not been debited to the aforesaid Profit and Loss account.

Q5) The income of Bharat Charitable Trust for the year ending 31-3-2023 is as under. **[15]**

a) Income from property held under trust Rs.18,40,000.

b) Voluntary contribution following part of the corpus of the trust Rs.22,00,000.

c) Voluntary contribution (without any specific direction) Rs.34,50,000.

During the Previous Year 2022-23 the trust spends Rs.14,50,000 for charitable purposes in India.

It has also given donation to another public charitable trust Rs. 1,45,000. It set aside Rs. 22,50,000 for the purpose of construction of charitable hospital upto 31-3-2027.

Determine the taxable income of the trust for AY 2023-24 and AY 2027-28 on the assumption that the trust utilises Rs.13,50,000 in the Previous Year 2025-26 and Rs.2,00,000 in the Previous Year 2026-27 for the purpose of completing construction of a charitable hospital. It has also given donation to the another charitable trust of Rs.1,50,000 out of the accumulated income. Also calculate Tax liability for the AY 2023-24.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7244

[Total No. of Pages : 4

[6146]-26

M.Com. (Part - I)

205 : E-SECURITY & CYBER LAWS

Commercial Laws & Practices

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Group - B)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks (Attempt any six) :** **[6]**

i) Cybercrime that uses computers to commit other crimes may involve using computers or networks to spread _____

a) Malware
b) Illegal Information
c) Illegal Images
d) Malware, illegal information or illegal images

ii) The intruder's main motive/s is/are _____.

a) To establish a web server (non-privileged port) to be used for some phishing scam.
b) To perform network scanning to find out vulnerable hosts in the network.
c) To install an FTP server for distributing illegal content on network (ex. pirated software or movies)
d) All of the above

iii) E-Contracts can be entered into through modes of communication such as _____

a) telephone, text messages and fax
b) letter, facebook post and twitter
c) face-to-face, telephone and zoom
d) e-mail, Internet and fax

P.T.O.

iv) Computer wrongs includes : _____

a) civil wrongs b) crimes

c) both civil wrongs and crimes d) None of the above

v) _____ is NOT a dimension of e-commerce security provided by encryption?

a) Availability b) Message Integrity

c) Non-repudiation d) Confidentiality

vi) Information Technology Act 2000 legislation deals with _____

a) Legal Recognition of Electronic Documents

b) Legal recognition for digital signatures

c) Offences and Contraventions

d) All of the above

vii) A _____ is an online or networked identity adopted or claimed in cyberspace by an individual, organization or electronic device.

a) Digital Signature b) Digital Identity

c) Digital Password d) None of the above

viii) _____ can be proved in the court of law according to Bankers Book Evidence Act 1891.

a) Existence of document b) Condition of document

c) Contents of document d) None of the Above

Q2) What is the meaning of Computer Frauds? Explain in detail the characteristics and types of computer frauds. **[14]**

Q3) What is the meaning of E-Security? Explain in detail the security tools and methods of E-Security. **[14]**

Q4) State the meaning of E-Contracts. Explain in detail the requirements & legal aspects of E-Contracts. **[14]**

Q5) Define Cyber Wrongs. Explain in detail the Penalties for Cyber Wrongs and Adjudication. **[14]**

Q6) **Write short notes on (Any two) :** **[12]**

a) Protecting E-Commerce System

b) Hackers and Crackers

c) Digital Signature

d) Bankers Books Evidence Act 1891

□□□

Total No. of Questions : 6]

P-7244 **[6146]-26**

M.Com. (Part - I)

205 : E-SECURITY & CYBER LAWS

Commercial Laws & Practices

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Group - B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :

1) *प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहे.*
2) *प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.*
3) *उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*
4) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) इतर गुन्हे करण्यासाठी संगणक वापरणाऱ्या सायबर क्राइम मध्ये ..... पसखण्यासाठी संगणक किंवा नेटवर्क वापरणे समाविष्ट असू शकते.

अ) मालवेयर

ब) बेकायदेशीर माहिती

क) बेकायदेशीर प्रतिमा

ड) मालवेयर, बेकायदेशीर माहिती किंवा बेकायदेशीर प्रतिमा

ii) घुसखोरांचा मुख्य हेतू हे ..... आहेत.

अ) काही फिशिंग स्कॅमसाठी वापरण्यासाठी वेब सर्व्हर (विशेषताधिकार नसलेले पोर्ट) स्थापित करणे

ब) नेटवर्कमधील असुरक्षित होस्ट शोधण्यासाठी नेटवर्क स्कॅनिंग करणे

क) नेटवर्कवर बेकायदेशीर सामग्री वितरीत करण्यासाठी FTR सर्व्हर स्थापित करणे (उदा. पायरेटेड सॉफ्टवेअर किंवा चित्रपट)

ड) वरील पैकी सर्व

iii) ई–कॉन्ट्रॅक्ट्समध्ये संवादाच्या पद्धतींद्वारे प्रवेश केला जाऊ शकतो जसे की .....

अ) दूरध्वनी, मजकूर संदेश आणि फॅक्स

ब) पत्र, फेसबुकपोस्ट, आणि ट्विटर

क) समोरासमोर, टेलिफोन आणि झूम

ड) ई–मेल, इंटरनेट आणि फॅक्स

iv) संगणकाच्या चुकांमध्ये ..... समाविष्ट आहे.

अ) नागरी चुका ब) गुन्हेगारी

क) नागरीचुका किंवा गुन्हेगारी ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

v) ..... हे एन्क्रिप्शन द्वारे प्रदान केलेल्या ई–कॉमर्स सुरक्षेचे परिणाम नाही.

अ) उपलब्धता ब) संदेश अखंडता

क) अस्वीकार ड) गोपनीयता

vi) माहिती तंत्रज्ञान कायदा 2000, ... गोष्टींशी निगडित आहे.

अ) इलेक्ट्रॉनिक कागदपत्रांची कायदेशीर मान्यता

ब) डिजिटल स्वाक्षरी साठी कायदेशीर मान्यता

क) गुन्हे आणि उल्लंघन

ड) वरील पैकी सर्व

vii) ..... ही एक ऑनलाइन किंवा नेटवर्क ओळख आहे जी एखाद्या व्यक्ती, संस्था किंवा इलेक्ट्रॉनिक उपकरणाने सायबरस्पेसमध्ये स्वीकारली किंवा दावा केली आहे.

अ) डिजिटल स्वाक्षरी ब) डिजिटल ओळख

क) डिजिटल पासवर्ड ड) वरील पैकी कोणतेही नाही

viii) बँकर्स बुक एव्हिडन्स ॲक्ट 1891 नुसार ..... न्यायालयात सिद्ध होऊ शकते.

अ) दस्तऐवजाचे अस्तित्व ब) दस्तऐवजाची अट

क) दस्तऐवजाची सामग्री ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

प्रश्न 2) संगणक फसवणूक म्हणजे काय? कॉम्प्युटर फसवणुकीची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार तपशीलवार सांगा. **[14]**

प्रश्न 3) ई–सुरक्षाचा अर्थ काय आहे? ई–सुरक्षाची सुरक्षासाधने आणि पद्धती तपशीलवार सांगा. **[14]**

प्रश्न 4) ई–करारांचा अर्थ सांगा. ई–करारांच्या आवश्यकता आणि कायदेशीर बाबी तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) 'सायबरचुका' याची व्याख्या करा. सायबरचुका आणि निर्णयासाठी दंड तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : **[12]**

अ) ई–कॉमर्स प्रणालीचे संरक्षण

ब) हॅकर्स आणि क्रॅकर्स

क) डिजिटल स्वाक्षरी

ड) बँकर्स बुक्स एव्हिडन्स ऍक्ट 1891

□□□

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7245

[Total No. of Pages : 4

[6146]-27

M.Com. (Part-I)

COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES

206 : Law Regulating to Copyrights and Designs

(2019 Pattern) (Semester - II) (Special Paper - IV)

(Credit System) (Group-B)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no.6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 (Three,) Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full makrs.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any6) **[6]**

a) When did designs Act, 2000, Come into force?_____

i) 1st April 2000

ii) 1st March 2001

iii) 11th May 2001

b) What is the punishment for copyright infringement?

i) Imprisonment 9 months to 3 yrs + fine of Rs. 1 Lakh to 2 lakh.

ii) Imprisonment 6 months to 3 yrs + fine of Rs. 50,000 to 2 Lakh

iii) None of the above

c) Registrar of copyright appointed by _____?

i) The central Government

ii) State Govt.

iii) Parliament

d) Copyright is _____

i) Positive right

ii) Exclusive right

iii) Both (i) and (ii)

e) The Geographical indications of goods (Registration and protection) Act,, 1999 has come into force from which year?

i) 2001

ii) 2003

iii) 2005

P.T.O.

f) Swachh-Nirmal Tat Abhiyan is run by Ministry of _____

i) Shipping

ii) Environment

iii) Jal Shakti

g) Which of the following is the benefit of getting GI tag?

i) If helps consumers to gel quality product of desired traits

ii) Legal protection to the product

iii) All of the above

h) Which section of design act 2000 deals with the rights of proprietor of Lapsed design which have been restored?

i) Section 14 of design Act, 2000

ii) Section 12 of Design Act, 2000

iii) Section 9 of design Act, 2000

Q2) What is mean by copyright? Explain the procedure of application for registration of copyright Act. **[14]**

Q3) State the provisions of design Act, 2000 with the meaning and scope of registerability of a design. **[14]**

Q4) Explain the term 'Geographical indications'. Explain the concepts, meaning and contents. of Geographical indications. **[14]**

Q5) Explain the salient features of PPVFR Act 2001 **[14]**

Q6) Write short notes (Any 2) **[12]**

a) Power of central Government.

b) Explain objective of PPVFR Act, 2001

c) Authorities for administration.

d) International copyrights.

Total No. of Questions : 6]

P7245

[6146]-27
M.Com. (Part-I)
COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES
206 : Law Regulating to Copyrights and Designs
(2019 Pattern) (Semester - II) (Special Paper - IV)
(Credit System) (Group-B)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[* एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र.1 व 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र.2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजुकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

अ) डिझाईन कायदा 2000 कधी लागू झाला.

i) 1 एप्रिल, 2000

ii) 1 मार्च, 2001

iii) 11 मे, 2001.

ब) कॉपीराइट उल्लंघनासाठी काय शिक्षा आहे?

i) 9 महिने ते 3 वर्ष कारावास + 1 लाख ते 2 लाख रूपये दंड

ii) 6 महिने ते 3 वर्ष कारावास + 50 हजार ते 2 लाख रूपये दंड

iii) वरीलपैकी काही नाही

क) रजिस्टार ऑफ कॉपीराइटस् ची नेमणूक ..... द्वारे केली आहे.

i) केंद्रसरकार

ii) राज्यसरकार

iii) संसद

ड) प्रताधिकार (कॉपीराईट) म्हणजे .....

i) सकारात्मक अधिकार

ii) अनन्य हक्क

iii) (i) आणि (ii) दोन्ही

इ) वस्तूंचे भौगोलिक संकेत (नोंदणी आणि संरक्षण) कायदा, 1999 कोणत्या वर्षापासून लागू झाला?

i) 2001

ii) 2003

iii) 2005

फ) स्वच्छ – निर्मल तत् अभियान ..... मंत्रालयाद्वारे चालवले जाते.

i) शिपिंग

ii) वातावरण

iii) जल शक्ती

य) GI टॅग मिळवण्याचा खालीलपैकी कोणता कायदा आहे?

i) हे ग्राहकांना इच्छित गुणधर्मांची गुणवत्तापूर्ण उत्पादने मिळविण्यात मदत करते

ii) उत्पादनास कायदेशीर संरक्षण

iii) वरील सर्व

र) डिझाईन ॲक्ट 2000 चे कोणते कलम लॅप्स झालेल्या डिझाईनच्या मालकाच्या अधिकारांशी संबंधित आहे जे पुनर्संचयित केले गेले आहेत?

i) डिझाईन कायदा 2000 चे कलम 14

ii) डिझाईन कायदा 2000 चे कलम 12

iii) डिझाईन कायदा 2000 चे कलम 9

प्र.2) मुद्रणाधिकार म्हणजे काय? मुद्रणाधिकारासाठी नोंदणी करण्याच्या पद्धतीचे वर्णन करा. **[14]**

प्र.3) आराखडा कायदा, 2000 अंतर्गत तरतुदी सांगा. डिझाईनच्या नोंदणी योग्यतेचा अर्थ आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) 'भौगोलिक चिन्ह' ही संकल्पना स्पष्ट करा. भौगोलिक संकेताच्या संकल्पना अर्थ आणि सामग्री स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) रोपे विविधता आणि शेतकरी हक्क संरक्षण कायदा 2001 (PPVFR) ची ठळक वैशिष्टये से स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) केंद्र सरकारचे अधिकार

ब) PPVFR अधिनियम 2001 ची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) प्रशासनासाठी अधिकारी

ड) आंतरराष्ट्रीय मुद्रणाधिकार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7246

[Total No. of Pages : 3

[6146]-28

M.Com. (Part - I)

207 : APPLICATION OF COST ACCOUNTING

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Group - C)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) From the following figure prepare a reconciliation statement. **[15]**

Particulars	**Rs.**
Net profit as per cost accounts	2,00,000
Income Tax	60,000
Share transfer fees credited	4,000
Provision for doubtful debts	20,000
Overheads as per cost a/c	34,000
Overheads as per financial a/c	28,000
Directors fees	8,000
Depreciation charged in financial a/c	7,000
Depreciation recovered in Cost a/c	8,000
Closing stock in cost a/c	18,750
Closing stock in financial a/c	20,750
Goodwill written off	9,000
Stores adjustment (credit in financial a/c)	1,000
Interest on investment	4,000

OR

What is Value Chain Analysis? Explain the Classification of Business Activities of Value Chain Analysis System.

P.T.O.

Q2) A company manufactures two products A and B and provides the following data: **[15]**

Product	**Output (units)**	**Total machine hours**	**Total number of purchase orders**	**Total number of setups**
A	5,000	20,000	160	20
B	60,000	1,20,000	384	44
Total		1,40,000	544	64

The annual overheads are as under :

Volume related activity costs – Rs. 5,50,000

Setup related costs – Rs. 8,20,000

Purchase related costs – Rs. 6,18,000

You are required to calculate Overhead Cost per unit of Product A and B based on :

a) Traditional Costing Method.

b) Activity Based Costing Method.

OR

Define Activity Based Costing. Also discuss the circumstance when the organizations should shift to Activity Based Costing.

Q3) M Ltd. has two divisions A and B. Division A produces product Z which it sells to external market and Division B. Division A can produce 1,00,000 units of product Z at full capacity. Demand for product Z in the external market is at Rs 2,500 per unit for 70,000 units.

To produce product Z, Division A incurs Rs. 1,600 as variable cost per unit and a total fixed cost of Rs. 4,00,00,000. Division A has a working capital of Rs 12,00,00,000 at an interest of 11.50% p.a. Division A has been given a target profit of Rs. 2,50,00,000 for the year.

Division B has requested a quotation of 40,000 units of product Z from Division A.

Required :

Calculate transfer price per unit of product Z that Division A should quote to meet the target profit of the year. **[15]**

OR

What is PLC costing? Explain the Phases and characteristics of Product Life Cycle.

Q4) Write Short Notes on : **(Any 3)** **[15]**

a) Limitations of Value Chain Analysis.

b) Procedure of Reconciliation of Cost and Financial Accounts.

c) Compare target costing and cost plus pricing.

d) Classification of Activities under Activity Based-Costing.

e) List the drawbacks of market-based pricing.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7247

[Total No. of Pages : 3

[6146]-29

M. Com. - I

ADVANCE COST ACCOUNTING AND COST SYSTEMS

208 - Group - C : Cost Control and Cost Systems

(2019 Pattern CBCS) (Semester-II) (Special Paper-IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Q.1 is compulsory.***
2) ***Solve any 2 questions from remaining.***

Q1) A) Fill in the blanks. **[5]**

a) _____ calculates the sales that have surpassed the break-even point.

i) Margin of Safety ii) Break variance

iii) Contribution iv) Planning

b) Differential cost refers to the difference between the cost of two alternative_____

i) plan ii) decisions

iii) policies iv) routes

c) A pricing strategy is the process and methodology used to determine prices for_____

i) products and services ii) sales

iii) purchase iv) process

d) _____ is the efficiency of production of goods or services expressed by some measure.

i) Productivity ii) Resource

iii) Input iv) Output

e) Cost control is a process which focuses on reducing the _____of production.

i) Process ii) items

iii) total cost iv) sales

P.T.O.

B) True of False. **[5]**

a) Cost cutting refers to measures implemented by a company to increase its expenses and improve profitability

b) Pricing is a process of fixing the value that a manufacturer will receive in the exchange of services and goods

c) Labour productivity is a concept used to measure the workers efficiency

d) Just-in-time (JIT) production also known as lean production

e) Penetration and skimming are two strategies which play a crucial role in deciding the price of a new product

C) Match the following: **[5]**

a)	Marginal Costing	i)	cost benefit analysis
b)	Cost analysis	ii)	Total revenue is equal to total cost
c)	low productivity	iii)	full costing
d)	BEP	iv)	Variable costing
e)	Absorption costing	v)	Poor management

D) Short Notes (Any three out of five): **[15]**

a) Features of Differential Costing

b) Principles of Product of Pricing

c) Basis of Apportionment of Various Overheads

d) Cost Reduction

e) Causes of lower Productivity

Q2) B Ltd is currently working at 50% capacity an produces 10000 units. At 60% working, raw material cost increases by 2 percent and selling price falls by 2 percent.

At 80% working, raw material cost increases by 5 percent and selling price falls by 5 percent At 50% capacity working, the product costs Rs. 180 per unit and is sold at Rs. 200 per unit.

The unit cost of Rs.180 is made up as follows

Material	Rs.100
Wages	Rs.30
Factory overheads	Rs.30 (40% fixed)
Administration overheads	Rs.20 (50% fixed)

Prepare a Marginal cost statement showing the estimated profit of the business when it is operated at 60% and 80% capacity. **[15]**

Q3) E Ltd manufacturers stainless steel shaving blades and the market price is fixed at Rs.40 per pack containing five blades. The cost particulars per pack are as follows. **[15]**

Particulars	Rs.
Basic Materials	15
Productive Wages	4
Direct Expense	2
Variable works overheads	3
Marginal Administration overheads	1
Selling Commission 10 % on Invoice Price	-
Fixed overheads p.a.	5000

The company was producing only 5000 packs. However they have additional capacity to produce another 500 packs without incurring any additional fixed overheads. One of the distributor has given them a proposal to take 500 packs in addition to their normal quota, but at a reduced selling price at Rs.30 per pack and shown his willingness to accept only 50 % of his normal commission for this conditional proposal.

The company seeks your suggestion about the viability of this proposal.

Q4) What is Cost Reduction? Explain Cost Reduction Programme and its implementation, methods and techniques. **[15]**

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7248

[Total No. of Pages : 4

[6146]-30

M.Com. - I

INTERNATIONAL CO-OPERATIVE MOVEMENT

209 : Co-operation and Rural Development

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (Special Paper - III) (Group - D)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions from question no.2 to question No.5***
3) ***Figures to the right indicate full makrs.***

Q1) Fill in the blanks by selecting a suitable choice (Any 6 out of 8) **[6]**

a) _____ father of Japanese co-operative movement.

i) William Kings ii) Andrew Regan

iii) Schulze- Delitzsch iv) Toyohiko Kagawa

b) _____ plays on equalizing role as a welfare factor in capitalistic economy.

i) Socialism ii) Joint stock companies

iii) Trade unionism iv) Co-operation

c) The Chinese co-operative movement started from the _____

i) 1922 ii) 1920

iii) 1921 iv) 1902

d) The international co-operative Alliance was founded in_____

i) 1895 ii) 1859

iii) 1865 iv) 1885

e) LAMPs stands for _____

i) Large sized multipurpose co-operative societies

ii) Large agricultural multipurpose Co-operative societies.

iii) Large sized Adivasi Multipurpose Co-operative societies.

iv) Legal advicery multipurpose societies.

P.T.O.

f) Democratic control in co-operative means.

i) Control by member user ii) Government control

iii) Control by registrar iv) Board of director

g) The short corning in the Act of 1904 was removed by another legislation known as _____

i) Co-operative societies Act of 1912

ii) The model Co-operative Act

iii) The constitution Amendment bill

iv) Company Act 1956

h) UNICOOP is a co-operative society related to

i) Japan ii) China

iii) India iv) USA

Q2) Describe the origin and growth of Co-operative movement in the world. **[14]**

Q3) Discuss the progress and problems of International co-operative Alliance. (ICA) **[14]**

Q4) Explain the role of Co-operatives in Socialistic system. **[14]**

Q5) Explain the emerging trends in Co-operative institutions after globalisation. **[14]**

Q6) Write short notes (any 2 out of 4) **[2×6=12]**

a) Concept of Co-operation.

b) Problems faced by co-operatives.

c) Features of Co-operative movement in USA

d) Features of Co-operative movement in capitalist economy.

Total No. of Questions : 6]

P7248

[6146]-30

M.Com. - I

INTERNATIONAL CO-OPERATIVE MOVEMENT

209 : Co-operation and Rural Development

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - II) (Special Paper - III) (Group - D)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *60*

सूचना :- *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 या प्रश्नांपैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडविणे.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (8 पैकी कोणतेही 6) **[6×1=6]**

अ) ..... हे जपानी सहकारी चळवळीचे जनक आहेत.

i) विल्यम किंग्ज ii) शुल्झ-डेलिट्झच

iii) अँड्रयू रिगन iv) टोयोहिको कागवा

ब) ..... हे भांडवलशाही अर्थव्यवस्थे मध्ये कल्याणकारी घटक म्हणून बरोबरीची भुमिका निभावते.

i) समाजवाद ii) व्यापार संघटना

iii) जॉईट स्टॉक कंपन्या iv) सहकार

क) चीनी सहकारी चळवळ ..... मध्ये सुरू झाली.

i) 1922 ii) 1920

iii) 1921 iv) 1902

ड) अंतरराष्ट्रीय सहकारी आघाडी (ICA) ची स्थापना ..... मध्ये झाली.

i) 1895 ii) 1859

iii) 1865 iv) 1885

इ) LAMPs चा अर्थ सांगा.

i) मोठ्या आकाराच्या बहुउद्देशीय सहकारी संस्था

ii) मोठ्या कृषी बहुउद्देशीय सहकारी संस्था

iii) मोठ्या आकाराच्या आदिवासी बहुउद्देशीय सहकारी संस्था

iv) कायदेशीर सल्ला सेवा संस्था

फ) ..... म्हणजे लोकशाही नियंत्रण

i) सदस्य वापरकर्त्याद्वारे नियंत्रण करणे ii) सरकारचे नियंत्रण

iii) निबंधकाद्वारे नियंत्रण iv) संचालक मंडळ

य) 1904 च्या कायद्यातील उणीवा ..... या कायद्यातून काढून टाकण्यात आल्या.

i) सहकारी संस्था कायदा 1912 ii) मॉडेल सहकारी कायदा

iii) घटना दुरूस्ती विधेयक iv) कंपनी कायदा 1956

र) UNICOOP हि सहकारी संस्था ..... शी संबंधीत आहे.

i) जपान ii) चीन

iii) भारत iv) युएसए

प्र.2) जागतिक सहकारी चळवळीचा उगम आणि वृद्धीचे वर्णन करा. **[14]**

प्र.3) जागतिक सहकारी संघटनेची प्रगती व समस्यांची चर्चा करा. **[14]**

प्र.4) समाजवादी अर्थव्यवस्थेमध्ये सहकाराची भूमिका काय असते? **[14]**

प्र.5) जागतिकीकरणानंतर सहकारी संस्थामध्ये निर्माण झालेल्या बदलत्या प्रवाहांचे स्पष्टीकरण करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (चारपैकी कोणत्याही दोन) **[2×6=12]**

अ) सहकाराची संकल्पना

ब) सहकारी संस्था समोरील समस्या

क) अमेरिकेतील सहकारी चळवळीचे वैशिष्ट्ये सांगा.

ड) भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेतील सहकारी चळवळीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7249

[Total No. of Pages : 4

[6146]-31

M.Com. - I

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

210 - Group - D : Co-Operative Management and Education

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (Special Paper - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no.6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 (Three,) from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full makrs.***

Q1) Fill in the Blanks with suitable choice (Any 6 out of 8) **[6]**

a) Which among the following is the second largest agro based industry?

i) Paper industry ii) Sugar Industry

iii) Textile industry iv) None of the above

b) Co-operatives in India follow the type of organization structure.

i) Centralized structure ii) Decentralized structure

iii) Unitary structure iv) Federal structure

c) The principle followed by Co-operative society is

i) No vote ii) One man, one vote

iii) Multiple vote iv) One share. One vote

d) The first dairy co-operative society was registered in 1913 at _____

i) Anand in Gujrat ii) Allahabad in Up

iii) Aurangabad in Maharashtra iv) Ahemdabad in Gujrat

e) Registrar of Co-operative societies is appointed by.

i) Government ii) Leader

iii) Supervision iv) None of the above

P.T.O.

f) The president of NCUI shall be the chairman of _____.

i) NCCT ii) NCCE

iii) NCE iv) All of the above

g) What is the role of the managing committee in co-operative society?

i) Admission and allocation of shares

ii) Maintaining daily books

iii) Issuing vouchers

iv) None of the above

h) Which of the society offers a production bonus?

i) Urban society ii) Dairy society

iii) Agricultural society iv) Non agricultural society

Q2) Explain the criteria for appraising performance of Co-operative societies. **[14]**

Q3) Explain the role of Anand dairy in the development of co-operative movement in Gujrat state. **[14]**

Q4) Describe the business policies and practices at Agricultural credit societies. **[14]**

Q5) Discuss the problems related to economic and commercial viability to co-operative business. **[14]**

Q6) Write short note (any 2) **[12]**

a) Industrial relation in co-operative business.

b) Sugar. Industries in Maharashtra.

c) Non-Agricultural credit. Co-operation

d) Gokul Shakari Sangh Kolhapur.

Total No. of Questions : 6]

P7249

[6146]-31

M.Com. - I

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

210 : Group - D : Co-Operative Management and Education

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (Special Paper - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 यापैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडविणे.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (8 पैकी कोणतेही 6) **[6]**

अ) खालीलपैकी कोणता सर्वात मोठा कृषी आधारीत उद्योग आहे?

i) कागद उद्योग ii) साखर उद्योग

iii) वस्त्रो उद्योग iv) वरीलपैकी काहीही नाही

ब) भारतातील सहकारी संस्था ..... या प्रकारच्या संस्थात्मक संरचनेचे पालन करतात.

i) केंद्रीकृत रचना ii) विकेंद्रीत संरचना

iii) एकात्मक रचना iv) संघराज्य संरचना

क) ..... हे सहकारी संस्थेत पाळले जाणारे तत्त्व आहे.

i) मत नाही ii) एक माणूस, एक मत

iii) अनेक मते iv) एक वाटा, एक मत

ड) पहिली डेअरी सहकारी संस्था 1913 मध्ये नोंदणीकृत ..... ठिकाणी झाली.

i) गुजरात मधील आनंद ii) उत्तरप्रदेशातील अलाहाबाद

iii) महाराष्ट्रामधील औरंगाबाद iv) गुजरातमधील अहमदाबाद

इ) सहकारी संस्थाचे निबंधक ..... द्वारे नियुक्त केले जातात.

i) सरकार ii) नेता

iii) पर्यवेक्षक iv) वरीलपैकी काहीही नाही

फ) एन सी यू आय चा अध्यक्ष ..... चे अध्यक्ष असेल.

i) एन सी सी टी ii) एन सी सी ई

iii) एन सी ई iv) वरील सर्व

य) सहकारी संस्थामध्ये व्यवस्थापकीय समितीची भूमिका काय असते?

i) प्रवेश आणि शेअर्सचे वाटप ii) रोजची पुस्तके सांभाळणे

iii) व्हाऊचर जारी करणे iv) वरीलपैकी काहीही नाही

र) कोणती सोसायटी उत्पादन बोनस देते.

i) नागरी सोसायटी ii) डेअरी सोसायटी

iii) कृषी संस्था iv) बिगर कृषी संस्था

प्र.*2)* सहकारी संस्थाचे मुल्यमापनाचे निकष स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*3)* गुजरात राज्याच्या ग्रामिण विकासामध्ये आनंद दुग्ध सहकारी संस्थेची भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*4)* कृषी पतसंस्थाची व्यावसायिक धोरणे आणि कार्यपद्धती स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*5)* सहकारी संस्थाची आर्थिक व व्यावसायिक सक्षमते संदर्भातील समस्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*6)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) सहकार व्यवसायातील औद्योगिक संबंध

ब) महाराष्ट्रातील साखर उद्योग

क) बिगर कृषी पत संस्था

ड) गोकूळ सहकारी संघ, कोल्हापूर

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7250

[Total No. of Pages : 4

[6146]-32

M.Com. - I

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

211 - Gr.E : Modern Business Practices

(2019 Pattern) (Special Paper - III) (Semester - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question No.2 to Question No.5***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any6) **[6]**

a) FICCI stand for_____

i) Financial Institutions Chamber of Commerce & Industries.

ii) Federation of India Chamber of Commerce & Industries.

iii) Federation of Indian Commerce of Chamber & Industries.

iv) Financial institution Commerce of Chamber & Industries.

b) Chamber of commerce is a form form of _____ network.

i) Social ii) Ecogogical

iii) Chemical iv) Business

c) The purpose of public utility services of to provide the services at _____ rate.

i) High ii) More than selling price

iii) Cheap iv) More than market price

d) There are _____ different types of organization in public enterprises.

i) 5 ii) 3

iii) 4 iv) 2

e) _____Income is exempted from tax.

i) Salary ii) Finance

iii) Agriculture iv) Business

P.T.O.

f) Primary resources for agriculture_____

i) Land, Air and water ii) Seeds, Air and water

iii) Seeds, fertilizer and pesticide iv) Land, fertilizer and water

g) W.T.O Stand for _____

i) World trade organisation ii) World transport organisation

iii) World trade office iv) World transport office

h) _____ farming originated from agriculture.

i) Transportation ii) Poultry

iii) Technology iv) Contraction

Q2) Explain in detail objectives, nature and functions of Maharashtra chamber of commerce. **[14]**

Q3) What is 'public enterprises'? State the objectives and functions of public enterprises in India. **[14]**

Q4) What is 'Agriculture Business'? Explain in detail characteristics of Agricultural Business. **[14]**

Q5) Explain the impact of W.T.O. on development of Agri-business practices in India. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Trade associations.

b) Public utility.

c) Problems of Agriculture Business.

d) Allied agricultural business.

Total No. of Questions : 6]

P7250

[6146]-32
M.Com. - I
BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
211 - Gr.E : Modern Business Practices
(2019 Pattern) (Special Paper - III) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्र. 2 ते 5 मधील कोणतेही 3 प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

अ) एफ.आय.सी.सी.आय. म्हणजे ..... होय.

i) फायनान्शियल इंस्टिट्यूशन्स चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज

ii) फेडरेशन ऑफ इंडियन चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज

iii) फेडरेशन ऑफ इंडियन कॉमर्स ऑफ चेंबर अँड इंडस्ट्रीज

iv) फायनान्शियल इंस्टिट्यूशन्स कॉमर्स ऑफ चेंबर अँड इंडस्ट्रीज

ब) चेंबर ऑफ कॉमर्स हा ..... नेटवर्कचा प्रकार आहे.

i) सामाजिक ii) पर्यावरणीय

iii) रासायनिक iv) व्यवसाय

क) सार्वजनिक उपयोगिता सेवांचा उद्देश ..... दरात सेवा प्रदान करणे हा आहे.

i) उच्च ii) विक्री किंमतीपेक्षा जास्त

iii) स्वस्त iv) बाजारभावापेक्षा जास्त

ड) सार्वजनिक उद्योगांमध्ये ..... वेगवेगळ्या प्रकारच्या संस्था असतात.

i) 5 ii) 3

iii) 4 iv) 2

इ) ..... उत्पन्नाला करातुन सुट देण्यात आली आहे.

i) वेतन ii) वित्तिय

iii) कृषी iv) व्यवसाय

फ) ..... हे शेतीसाठी प्राथमिक संसाधने आहेत.

i) जमीन, हवा आणि पाणी
ii) बीयाने, हवा आणि पाणी
iii) बीयाने, खते आणि किटकनाशके
iv) जमीन, खते आणि पाणी

य) डब्ल्यू.टी.ओ. म्हणजे ..... होय.

i) जागतिक व्यापारी संघटना
ii) जागतिक वाहतुक संघटना
iii) जागतिक व्यापार कार्यालय
iv) जागतिक वाहतुक कार्यलय

र) ..... चा उगम शेतीतुन झाला आहे.

i) वाहतूक
ii) कुक्कुटपालन
iii) तंत्रज्ञान
iv) बांधकाम

प्र.2) महाराष्ट्र वाणिज्य मंडळाचे उद्दिष्टे, स्वरूप आणि कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) सार्वजनिक उद्योग म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक उद्योगांची उद्दिष्टये आणि कार्ये सांगा. **[14]**

प्र.4) कृषी व्यवसाय म्हणजे काय? भारतातील कृषी व्यवसायांची वैशिष्टये सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) जागतिक व्यापार संघटनेचा भारतातील कृषी व्यवसाय पद्धतीवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) व्यापारी मंडळे

ब) सार्वजनिक सेवा

क) कृषीविषयक व्यवसाय समस्या

ड) कृषीपुरक व्यवसाय

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7251

[Total No. of Pages : 4

[6146]-33
M.Com.
212 : BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
Business Environment Analysis
(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - E) (Special Paper - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question no.1 and Question no. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three Questions from Question no. 2 to Question no.5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any 6) : **[6]**

i) _____ industry is a small manufacturing operation.

a) Public b) Medium

c) Cottage d) Small

ii) Public sector companies are owned and managed by _____.

a) Government b) Private company

c) Individual d) Local Bodies

iii) _____ is the minimum limit of commercial paper, an instrument of money market.

a) Rs. 5 Lac. b) Rs. 10 Lac.

c) Rs. 1 Lac. d) Rs. 20 Lac.

iv) _____ controls the money market in India.

a) Government of India b) Reserve Bank of India

c) SEBI d) NABARD

v) _____ is a process of identifying the relevant factors that have a direct or indirect impact on the business.

a) Environmental Analysis b) Capital Analysis

c) Market Analysis d) Chemical Analysis

vi) Environmental analysis includes _____.

a) Social and Ideological b) Natural and Ideological

c) Social and Cultural d) Cultural and Ideological

P.T.O.

vii) Generally, any person who is not gainfully employed in any productive activity is called _____.

a) Employed b) Poor

c) Unemployed d) Social injustice

viii) _____ is about not having enough money to meet basic needs including food, clothing and shelter.

a) Unemployment b) Poverty

c) Regional imbalance d) Social injustice

Q2) What is industrial environment? Private and public sector both contributed for industrial growth of India. Discuss. **[14]**

Q3) What is Financial environment of Business? Explain in detail the role of public and private banks in financial environment of Business. **[14]**

Q4) What is Environmental Analysis? Explain in detail the techniques of Environmental Analysis. **[14]**

Q5) What is parallel economy? Explain how it affects on business. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any 2) : **[12]**

a) Small and Cottage Industries.

b) Indian Money Market.

c) Importance of Environmental Analysis.

d) Regional Imbalance.

Total No. of Questions : 6]

P-7251 **[6146]-33**

M.Com.

212 : BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

Business Environment Analysis

(2019 Pattern) (Semester - II) (Group - E) (Special Paper - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1)* *प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्रं. 6 अनिवार्य आहेत.*

2) *प्रश्न क्र. 2 ते 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.*

3) *उजव्या बाजुकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

4) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

i) ..... उद्योग हे एक लहान उत्पादन कार्य आहे.

अ) सार्वजनिक ब) मध्यम

क) कुटीर ड) लघु

ii) सार्वजनिक क्षेत्रातील कंपन्या ..... च्या मालकीच्या असतात व त्या व्यवस्थापित केल्या जातात.

अ) सरकार ब) खाजगी कंपनी

क) व्यक्तीगत ड) स्थानिक संस्था

iii) नाणे बाजाराचे साधन, कमर्शिअल पेपरची किमान मर्यादा ..... इतकी आहे.

अ) 5 लाख ब) 10 लाख

क) 1 लाख ड) 20 लाख

iv) ..... भारतातील नाणे बाजारावर नियंत्रण ठेवते.

अ) भारत सरकार ब) भारतीय रिझर्व्ह बँक

क) सेबी ड) नाबार्ड

v) ..... ही व्यवसायावर प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष प्रभाव पाडणारे संबंधित घटक ओळखण्याची प्रक्रीया होय.

अ) पर्यावरणीय विश्लेषण ब) भांडवल विश्लेषण

क) बाजार विश्लेषण ड) रासायनिक विश्लेषण

vi) पर्यावरणीय विश्लेषणामध्ये ..... यांचा समावेश होतो.

अ) सामाजिक आणि वैचारिक ब) नैसर्गिक आणि वैचारिक

क) सामाजिक आणि सांस्कृतिक ड) सांस्कृतिक आणि वैचारिक

vii) सामान्यत: कोणत्याही उत्पादक कार्यात लाभदायकपणे कार्यरत नसलेल्या कोणत्याही व्यक्तीलां ..... म्हणतात.

अ) रोजगार ब) गरीब

क) बेरोजगार ड) सामाजिक अन्याय

viii) ..... म्हणजे अन्न, वस्त्र आणि निवारा यांसारख्या मूलभूत गरज पुर्ण करण्यासाठी पुरेसे पैसे नसणे होय.

अ) बेरोजगारी ब) दारिद्र्य

क) प्रादेशिक असमतोल ड) सामाजिक अन्याय

प्रश्न 2) औद्योगिक पर्यावरण म्हणजे काय? ''भारतातील औद्योगिक वाढीमध्ये खाजगी आणि सार्वजनिक या दोन्ही क्षेत्रांचा सहभाग आहे'' चर्चा करा. **[14]**

प्रश्न 3) व्यवसायाणे वित्तीय पर्यावरण म्हणजे काय? व्यवसायाच्या वित्तिय पर्यावरणात सार्वजनिक आणि खाजगी बँकांची भूमिका सविस्तरपणे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) पर्यावरणीय विश्लेषण म्हणजे काय? पर्यावरणीय विश्लेषणाची तंत्रे विशद करा. **[14]**

प्रश्न 5) समांतर अर्थव्यवस्था म्हणजे काय? समांतर अर्थव्यवस्थेचे व्यवसायावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : **[12]**

अ) लघु आणि कुटीर उद्योग

ब) भारतीय नाणे बाजार

क) पर्यावरणीय विश्लेषणाचे महत्व

ड) प्रादेशिक असमतोल

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7252

[Total No. of Pages : 4

[6146]-34

M.Com. - I

213-BUSINESS ETHICS AND PROFESSIONAL VALUES

(2019 CBCS Pattern) (Regular) (Semester - II) (Group - F)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any 3 Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full Marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting suitable choice (any 6) **[6]**

a) _____ are the application of general ethical rules to business behaviour.
(Industry ethics, Organisational ethics, Business ethics, Human ethics)

b) 'The greatest good for the greatest number' is called in_____
(Deontology, Utilitarianism, Egoism, Hedonism)

c) _____ is the elements of Corporate Social Responsibility.
(Creditors, Suppliers, Professional institutions, All of the above)

d) Corporate Social Responsibility that extends beyond legal mandates can help to meet societal expectations in the absence of _____
(Statutory devices, Social tool, Cost tool and Techniques, Science tool)

e) _____ is concerned with how marketers go about the management process of identifying, anticipating and satisfying customer requirements profitably.
(Marketing ethics, Philanthropy, Cause marketing, Green marketing)

f) _____is unfair practice along with unequal information in the financial market.
(Deception, Unsuitability, Inappropriate and excessive trading, Unequal bargaining power)

g) Pollution of water is responsible for_____
(Oil refineries, Paper factories, Sugar mills, All of the above)

h) The concentration of _____ gas is highest in our environment.
(Oxygen, Hydrogen, Nitrogen, Carbon dioxide)

P.T.O.

Q2) What is 'Ethical Decision Making'? Explain the determinants of Ethical Decision Making and Process of Ethical Decision Making. **[14]**

Q3) What is 'Corporate Social Responsibility' and 'Corporate Governance'? Explain the Legal Dimensions/Provision of Corporate Social Responsibility and Features of Corporate Governance. **[14]**

Q4) Explain the Indian ethical and unethical practices in Finance. **[14]**

Q5) What is meant by 'Environmental Crisis'? Explain the Features and Causes of Environmental Crisis. **[14]**

Q6) Write short notes (any two) **[12]**

a) Business Ethics

b) Code of Whistle Blowing

c) Indian ethical practices in Marketing

d) Depletion of Natural Resources

Total No. of Questions : 6]

P7252

[6146]-34

M.Com. - I

213-BUSINESS ETHICS AND PROFESSIONAL VALUES

(2019 CBCS Pattern) (Regular) (Semester - II) (Group - F)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. *1* व प्रश्न क्र. *6* हे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. *2* ते प्रश्न क्र. *5* मधील कोणतेही *3* (तीन) प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) ..... व्यावसायिक वर्तनासाठी सामान्य नैतिक नियमांचा वापर आहे.

(औद्योगिक नीतिमुल्ये, संघटनात्मक नीतिमुल्ये, व्यावसायिक नितीमुल्ये, मानवी नितीमुल्ये)

ब) 'द ग्रेटेस्ट गुड फॉर द ग्रेटेस्ट नंबर' असे ..... मध्ये म्हणलेले आहे.

(डीओन्टोलॉजी, उपयुक्ततावाद, अहमवाद, हेडोनिझम)

क) व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारीशी ..... संबंधित घटक आहे.

(ऋणको, पुरवठादार, व्यावसायिक संस्था, वरीलपैकी सर्व)

ड) व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी द्वारे ज्यावेळेस कायदेशीर घटकांचे पूर्तता केले जाते त्यावेळेस ..... च्या अनुपस्थितील सामाजिक अपेक्षांचे पूर्तता केली जाते.

(वैधानिक साधने, सामाजिक तंत्रे, व्यय साधने आणि तंत्रे, शास्त्रीय साधने)

इ) ..... विषयक नीतिमूल्ये ही विपणकाद्वारे विविध व्यवस्थापकीय प्रक्रिया जसे की, परिचय अंदाजन करणे आणि ग्राहकांच्या गरजांची पूर्तता पूर्णपणे करणे याच्याशी संबंधित असतात.

(विपणन नितीमुल्ये, सामाजिक सेवा, कारणजन्य विपणन, हरित विपणन)

फ) वित्तीय बाजारामध्ये अयोग्य माहितीच्या उपलब्धतेमुळे ..... प्रकारची अनैतिक कृती केली जाते.

(प्रतारणा/ फसवणूक, अयोग्यता, अयोग्य आणि अतिरिक्त व्यापार, असमान सामुहिक सौदा शक्ती)

य) पाण्याचे प्रदूषण होण्यास ..... घटक जबाबदार आहेत.

(तेल शुद्धीकरण कारखाने, पेपर कारखाने, साखर कारखाने, वरीलपैकी सर्व)

र) पर्यावरणामध्ये सर्वाधिक आढळणारा वायू ..... आहे.

(ऑक्सिजन, हायड्रोजन, नायट्रोजन, कार्बन डाय–ऑक्साइड)

प्र.2) 'नितीमुल्याधारित निर्णय' म्हणजे काय? नितीमुल्याधारित निर्णयाचे निर्धारक घटक आणि नितीमुल्याधारित निर्णय घेण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) 'व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारी' आणि 'कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स' म्हणजे काय? व्यावसायिक सामाजिक जबाबदारीची कायदेशीर आयाम/ तरतुदी आणि कॉर्पोरेट गव्हर्नन्सची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) भारतातील वित्तपुरवठ्यामधील नैतिक आणि अनैतिक पद्धती स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) 'पर्यावरणीय समस्या' म्हणजे काय? पर्यावरणीय समस्याची वैशिष्ट्ये आणि कारणे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) व्यवसाय नितीमुल्ये

ब) व्हिसल ब्लोइंग संहिता

क) भारतातील विपनानमधील नैतिक पद्धती

ड) नैसर्गिक संसाधनांचा ऱ्हास

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7253

[Total No. of Pages : 4

[6146]-35

M.Com. (Part-I)

BUSINESS ADMINISTRATION

214 : Elements of Knowledge Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-II) (Regular) (Group-F)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 & question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any Six) **[6]**

i) _____ type of information is very personal and difficult to formalize.

a) Concrete information b) Tacit Information

c) Explicit Information d) Theoretical Information

ii) _____of the following factor is taken into account when we develop a Knowledge Management System (KMS).

a) It is definite process

b) It has no human implication

c) It is a cheap management system

d) It requires a knowledge contract

iii) A knowledge intensive computer program that captures the expertise of human in limited domains of knowledge describes _____

a) Virtual reality b) A Neural Network

c) A decision support system d) An expert system

iv) A collection of internal and external knowledge in a single location for more efficient management and utilization by the organization, best describes as _____

a) A knowledge Repository b) Organizational memory

c) A data warehouse d) Knowledge Management

P.T.O.

v) An ordinal scale is _____

a) The simplest form of measurement

b) A rank order scale of measurement

c) A scale with equal intervals between adjacent numbers

d) A scale with an absolute zero point

vi) _____ is NOT a process tool for TQM system.

a) Process flow analysis b) Histograms

c) Plier d) Control Chart

vii) Copyright is _____ right.

a) Negative b) Positive

c) Exclusive d) Both a & b

viii) The knowledge Engineering process includes_____.

a) Knowledge Acquisition b) Knowledge Validation

c) Explanation and Justification d) All of the above

Q2) What is meant by 'Knowledge Management'? Explain the process of and approaches to Knowledge Management. **[14]**

Q3) What is meant by a 'Leader'? Explain the role of a leader in Knowledge Management of a company with suitable examples. **[14]**

Q4) What is meant by 'Finance Knowledge Management'? Explain the challenges faced by Chief Finance Officer and his Responsibilities. **[14]**

Q5) What is meant by 'Knowledge Strategies'? Explain the future prospect and impact of Knowledge strategies on Industrial sector and Service sector. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any two) **[12]**

a) Distinguish between Information and Knowledge

b) Explain the System of presenting Knowledge

c) Role of Knowledge Management in CRM

d) Role of Knowledge Management in safeguarding Intellectual Property

Total No. of Questions : 6]

P-7253

[6146]-35

M.Com. (Part-I)

BUSINESS ADMINISTRATION

214 : Elements of Knowledge Management

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-II) (Regular) (Group-F)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्र.1 आणि 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र.2ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) ..... प्रकारची माहिती ही अतिशय वैयक्तिक आणि औपचारीक स्वरूपात मांडणे कठीण असते.

अ) ठोस माहिती ब) मौलिक माहिती

क) स्पष्ट माहिती ड) सैद्धांतिक माहिती

ii) जेव्हा आपण ज्ञान व्यवस्थापन प्रणाली (KMS) विकसित करतो तेव्हा खालील घटकांपैकी ..... ही बाब लागू होते.

अ) ती एक निश्चित प्रक्रिया आहे

ब) त्याचा मानवी ध्वन्यर्थ नाही

क) ही एक स्वस्त व्यवस्थापन प्रणाली आहे

ड) त्यासाठी ज्ञानाचा करार आवश्यक आहे

iii) ज्ञानाच्या मर्यादित क्षेत्रात मानवाचे कौशल्य कैद करणारा एक ज्ञान गहन संगणक कार्यक्रम ..... चे वर्णन करतो.

अ) आभासी वास्तव ब) न्यूरल नेटवर्क

क) निर्णय समर्थन प्रणाली ड) तज्ञ यंत्रणा

iv) संस्थेद्वारे अधिक कार्यक्षम व्यवस्थापन आणि वापरासाठी एकाच ठिकाणी अंतर्गत आणि बाह्य ज्ञानाचा संग्रह, याचे सर्वोत्तम वर्णन ..... असे केले जाते.

अ) एक ज्ञान भांडार ब) संस्थात्मक स्मृती

क) डेटा कोठार ड) ज्ञान व्यवस्थान

v) ऑर्डिनल स्केल ..... आहे.

अ) मोजमापाचा सर्वात सोपा प्रकार

ब) मापनाची रँक ऑर्डर स्केल

क) समीप संख्यामधील समान अंतरासह स्केल

ड) निरपेक्ष शून्य बिंदू असलेले स्केल

vi) ..... हे TQM प्रणालीसाठी प्रक्रिया साधन नाही.

अ) प्रक्रिया प्रवाह विश्लेषण ब) हिस्टोग्राम

क) प्लायर ड) नियंत्रण चार्ट

vii) कॉपीराइट हा ..... अधिकार आहे.

अ) नकारात्मक ब) सकारात्मक

क) अनन्य ड) अ आणि ब दोन्ही

viii) ज्ञान अभियांत्रिकी प्रक्रियेमध्ये ..... समाविष्ट आहे.

अ) ज्ञान संपादन ब) ज्ञान प्रमाणीकरण

क) स्पष्टीकरण आणि औचित्य ड) वरील सर्व

प्रश्न 2) 'ज्ञान व्यवस्थापन' म्हणजे काय? ज्ञान व्यवस्थापनाची प्रक्रिया आणि दृष्टिकोन स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) 'नेता' म्हणजे काय? कंपनीच्या ज्ञान व्यवस्थापनातील नेत्याची भूमिका योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) 'वित्तीय ज्ञान व्यवस्थापन' म्हणजे काय? मुख्य वित्त अधिकारी (CFO) यांच्यासमोरील आव्हाने आणि त्यांच्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) 'ज्ञान रणनीती' म्हणजे काय? औद्योगिक क्षेत्र आणि सेवा क्षेत्रावर ज्ञान रणनितींचा भविष्यातील संभावना आणि भविष्यात पडणारा प्रभाव स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) माहिती आणि ज्ञान यातील फरक

ब) ज्ञान सादर करण्याची प्रणाली

क) CRM मध्ये ज्ञान व्यवस्थापनाची भूमिका

ड) बौद्धिक संपत्तीचे रक्षण करण्यासाठी ज्ञान व्यवस्थापनासाठी भूमिका

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7254

[Total No. of Pages : 4

[6146]-36

M.Com.-I

ADVANCED BANKING AND FINANCE

215 Group - G : Banking Law and Practices

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to 5.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting suitable choice (any6) **[6]**

a) _____ Mandates Complete Information for Money Transfers to Curb Money Laundering and Terrorism Financing.

i) RBI ii) SEBI

iii) NABARD iv) CBI

b) Foreign Exchange Management Act, 1999 is an official body managing and regulating the inflow and outflow of _____ in India.

i) Rules ii) Foreign currency

iii) Regulations iv) Reserve

c) _____ is one of the main tools for evaluating financial risk and for periodic testing and preparation of financial policies.

i) Wealth creation ii) Transfer Liability

iii) Asset liability management iv) Assets ratio

d) _____ is to create and maintain a personalized plan for investing over the long term in order to meet an individual's key financial goals.

i) Portfolio management ii) Risk identification

iii) Investments iv) Project finance

e) _____ refers to loans or advances that have not been serviced by the borrower for at least 90 days

i) Fixed Asset ii) Liability

iii) Non performing asset iv) Capital

P.T.O.

f) Liquidity risk is the risk that a company or individual will not have enough cash to meet its _____ on time.

i) Financial obligations ii) Assets

iii) Capital iv) Risk

g) Merger is an agreement that unites two existing companies into _____new company.

i) one ii) two

iii) three iv) Zero

h) An Ombudsman for Banking accepts complaints about violations of any of the RBI's banking_____.

i) Regulations ii) Liability

iii) Capital iv) Investments

Q2) Explain the provisions relating to summons, searches and seizures under the prevention of Money Laundering Act, 2002. **[14]**

Q3) Explain RBI guidelines for asset and liability management. **[14]**

Q4) Explain the Impact of Technology on Banks. How does technology helps in Protecting the confidentiality and secrecy of data? **[14]**

Q5) Define Merger of Banking. Explain impact of mergers on Public Sector Banks. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Management of investment Portfolio

b) Prevention of Money Laundering (Amendment) Act, 2012

c) Non Performing Assets

d) The Banking Code and Standard Boards of India?

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7254

[6146]-36
M.Com.-I
ADVANCED BANKING AND FINANCE
215 Group - G: Banking Law and Practices
(2019 CBCS Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[* एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक *1* आणि प्रश्न क्रमांक *6* अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्रमांक *2* ते प्रश्न क्रमांक *5* यापैकी कोणतेही *3* प्रश्न सोडवा.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा कोणत्याही सहा भरा. **[6]**

अ) ..... मनी लाँडरिंग आणि दहशतवादाला वित्तपुरवठा रोखण्यासाठी पैशांच्या हस्तांतरणासाठी संपूर्ण माहिती अनिवार्य करते.

i) आरबी आय ii) सेबी

iii) नाबार्ड iv) सीबीआय

ब) परकीय चलन व्यवस्थापन कायदा, 1999 ही एक अधिकृत संस्था आहे जी भारतातील ..... च्या आवक आणि जावकांचे व्यवस्थापन आणि नियमन करते.

i) नियम ii) विदेशी चलन

iii) नियम iv) राखीव

क) ..... हे आर्थिक जोखमीचे मूल्यांकन करण्यासाठी आणि नियतकालिक चाचणी आणि आर्थिक धोरणे तयार करण्यासाठी मुख्य साधनांपैकी एक आहे.

i) संपत्ती निर्माण ii) हस्तांतरण दायित्व

iii) मालमत्ता दायित्व व्यवस्थापन iv) मालमत्ता प्रमाण

ड) ..... म्हणजे एखाद्या व्यक्तीची प्रमुख आर्थिक उद्दिष्टे पूर्ण करण्यासाठी दीर्घकालीन गुंतवणुकीसाठी वैयक्तिकृत योजना तयार करणे आणि त्याची देखभाल करणे.

i) पोर्टफोलिओ व्यवस्थापन ii) जोखीम ओळख

iii) गुंतवणूक iv) प्रकल्प वित्त

इ) ..... म्हणजे कर्ज किंवा ॲडव्हान्सचा संदर्भ आहे ज्यांची सेवा कर्जदाराने किमान 90 दिवसांपर्यंत केली नाही.

i) स्थिर मालमत्ता ii) दायित्व

iii) नॉन परफॉर्मिंग मालमत्ता iv) भांडवल

फ) तरलता जोखीम हा धोका आहे की एखाद्या कंपनीकडे किंवा व्यक्तीकडे ..... वेळेवर पूर्ण करण्यासाठी पुरेशी रोकड नसेल.

i) आर्थिक दायित्वे ii) मालमत्ता

iii) भांडवल iv) जोखीम

य) विलीनीकरण हा एक करार आहे जो दोन विद्यमान कंपन्यांना ..... नवीन कंपनीमध्ये एकत्र करतो.

i) एक ii) दोन

iii) तीन iv) शून्य

र) बँकिंगसाठी लोकपाल आरबीआयच्या कोणत्याही बँकिंगच्या उल्लंघनाच्या तक्रारी स्वीकारतो .....

i) नियम ii) दायित्व

iii) भांडवल iv) गुंतवणूक

प्र.2) मनी लाँडरिंग प्रतिबंध कायदा, 2002 अंतर्गत समन्स, शोध आणि जप्ती संबंधित तरतुदी स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) मालमत्ता आणि दायित्व व्यवस्थापनासाठी आर बी आय ची मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) तंत्रज्ञानाचा बँकांवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. डेटाची गोपनीयता आणि गोपनीयतेचे संरक्षण करण्यात तंत्रज्ञान कशी मदत करते? **[14]**

प्र.5) बँकिंगच्या विलीनीकरणाची व्याख्या करा. सार्वजनिक क्षेत्रातील बँकांवर विलीनीकरणाचा परिणाम स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) लहान नोट्स लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) गुंतवणूक पोर्टफोलिओचे व्यवस्थापन

ब) मनी लाँडरिंग प्रतिबंध (सुधारणा) कायदा, 2012

क) नॉन परफॉर्मिंग मालमत्ता

ड) बँकिंग कोड आणि स्टँडर्ड बोर्ड ऑफ इंडिया?

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7255

[Total No. of Pages : 4

[6146]-37

M.Com. - I

MONETARY POLICY

216 : Banking & Finance Monetary Policy

(2019 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any 6) : **[6]**

i) Sishu Kishor and Tarun are the schemes of _____.

a) Regional Rural Banks

b) Micro Units Development and Refinance Agency Ltd. (MUDRA)

c) Small Industries Development Banks of India

d) Industrial Development Bank of India

ii) In 1999 Reserve Bank of India introduced ILAF stands for _____.

a) Internal Liquidity Adjustment Facility

b) Interim Liquidity Adjustment Facility

c) Investing Liquidity Adjustment Facility

d) Intrest Liquidity Adjustment Facility

iii) The Interest rate charged on overnight loans of reserves between banks is the _____.

a) Prime Rate b) Discount Rate

c) Federal funds Rate d) Treasury Bill Rate

iv) Inflation Indexed Bonds is pegged to _____

a) WPI b) CPI

c) Price d) WPI and CPI

P.T.O.

v) Marginal standing facility (MSF) Rate = _____.

a) MSF Rate = Repo Rate – 1

b) MSF Rate = Repo Rate + 1

c) MSF Rate = Reverse Repo Rate + 1

d) MSF Rate = Reverse Repo Rate – 1

vi) Reverse Repo Rate is a tool used by RBI to _____.

a) Inject Liquidity b) To keep Liquidity

c) Flow of credit d) Absorb Liquidity

vii) Inflation is a sustained increase in the general level of _____.

a) Profit b) Income

c) Accounts d) Prices

viii) The main objective of the monetary policy of India is _____.

a) Growth with stability b) Over all monetary stability

c) Reduce poverty d) Achieve Stability

Q2) Discuss the conflict between the objectives of monetary policy. **[14]**

Q3) Explain the difference between fiscal policy and monetary policy. **[14]**

Q4) What is meant by financial Inclusion? Explain the Importance of financial Inclusion. **[14]**

Q5) Explain the review of the monetary policy of Reserve Bank of India in the last five years. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any 2) :** **[12]**

a) Importance of Monetary Policy.

b) Cash Reserve Ratio.

c) Rural credit.

d) Qualitative Instruments.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

P-7255

[6146]-37

M.Com. - I

MONETARY POLICY

216 : चलनविषयक धोरण

(2019 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1)* *प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहे.*

2) *प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 मधील कोणतेही तीन सोडवा.*

3) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडुन रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : **[6]**

i) शिशु, किशोर आणि तरुण ही योजना ..... ची आहे.

अ) प्रादेशिक ग्रामीण बँक

ब) सुक्ष्मक्षेत्र विकास आणि पुनर्वित्त संस्था (मुद्रा)

क) भारतीय लघुउद्योग विकास बँक

ड) भारतीय औद्योगिक विकास बँक

ii) 1999 मध्ये भारतीय रिझर्व्ह बँकेने आयएलएएफ चा परिचय करुन दिला. आयएलएएफ म्हणजे .....

अ) ईटरनल लिक्विडीटी ॲडजेस्टमेन्ट फॅसिलिटी

ब) इंटररीम, लिक्विडीटी ॲडजेस्टमेन्ट फॅसिलिटी

क) इव्हेस्टींग लिक्विडीटी ॲडजेस्टमेन्ट फॅसिलिटी

ड) इनटरेंस्ट लिक्विडीटी ॲडजेस्टमेन्ट फॅसिलिटी

iii) राखीव साठ्यावरील एका रात्रीची जी कर्जे असतात त्याच्या वरती जो व्याजदर लावला जातो तो ..... दराप्रमाणे असतो.

अ) प्राईम दर ब) डिस्काऊट दर

क) फेडरल फंड्स दर ड) ट्रेझरी बिल दर

iv) भाववाढ निर्देशांक बॉण्डस हे ..... असतात.

अ) डब्लुपीआय ब) सीपीआय

क) किंमती ड) डब्लुपीआय आणि सीपीआय

v) मार्गिनल स्टॅन्डींग फॅसिलिटी (एमएसएफ) दर = ...

अ) एमएसएफ दर = रेपो दर – 1

ब) एमएसएफ दर = रेपो दर + 1

क) एमएसएफ दर = रिव्हर्स रेपो दर + 1

ड) एमएसएफ दर = रिव्हर्स रेपो दर – 1

vi) भारतीय रिझर्व्ह बँकेकडुन रिव्हर्स रेपो या साधनाचा वापर हा ..... साठी केला जातो.

अ) तरलता अंतःक्षेपण ब) एकाच स्तरावर तरलता राखणे

क) पतप्रवाह ड) तरलता अवशोषण

vii) चलन वाढ ही साधारणपणे सर्वसामान्य पातळीवरती वाढल्याचे ..... मध्ये दिसुन येते.

अ) नफा ब) उत्पन्न

क) लेखा ड) किमती

viii) भारतातील चलनविषयक धोरणाचे मुख्य उद्दिष्ट्ये हे ..... आहे.

अ) स्थिरते बरोबर वृद्धी ब) समग्र चलनविषयक स्थिरता

क) दारिद्र्य कमी करणे ड) स्थिरता साध्य करणे

प्रश्न 2) चलनविषयक धोरण आणि उद्दिष्टामधील संघर्षावर चर्चा करा. **[14]**

प्रश्न 3) वित्तीय धोरण आणि चलनविषयक धोरणातील फरक स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) वित्तीय समावेशन म्हणजे काय? वित्तीय समावेशनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) मागील पाच वर्षातील भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या चलन विषयक धोरणाचा आढावा घ्या. **[14]**

प्रश्न 6) थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) मौद्रिक धोरणाचे महत्त्व

ब) रोख राखीव निधी

क) ग्रामीण पत

ड) गुणात्मक साधने

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7256

[Total No. of Pages : 4

[6146]-38

M.Com. - I

217-CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING

Advanced Marketing (Special Paper - III)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (Group - H)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any 3 Three Questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full Marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any6) **[6]**

a) Customer Relationship Management is about_____

i) Acquiring the right customer ii) Instituting the best processes

iii) Motivating employees iv) All of the above

b) _____ is not a main stage in a Customer Relationship Cycle.

i) Customer acquisition ii) Customer Development

iii) Customer Satisfaction iv) Customer Decline

c) Using digital communications technologies to maximize sales to existing customers and encourage continued usage on online services is known as:

i) Mass Customisation

ii) Electronic Customer Relationship Management (e-CRM)

iii) Sense and respond communication

iv) Personalisation

d) Building and sustaining long term business with customers is the aim of_____

i) Electronic Customer Relationship Management

ii) Customer Relationship Management

iii) Customer acquisition

iv) Customer Management

e) Different component of Customer Profitability_____

i) Retention, Expansion and Acquisition

ii) Acquisition, Retention and Expansion

iii) Retention and Acquisition

iv) Expansion and Retention

P.T.O.

f) Building the Experiential Platform includes _____

i) Experiential Positioning

ii) Experiential Value Promise

iii) Overall Implementation Theme

iv) All of the above

g) Importance of Customer Perception is_____

i) Considerations ii) Branding

iii) Marketing iv) All of the above

h) Which of the following advantage of Customer Centric Origination?

i) Creating a Unique Experience

ii) Esteem and Satisfaction

iii) Collaboration

iv) Reduced Absenteeism

Q2) What is 'Customer Retention Management'? Explain the Components of Customer Retention Management and Importance of Customer Retention Management. **[14]**

Q3) What is meant by 'e-CRM'? Explain the Features and Technologies of e-CRM. **[14]**

Q4) What is 'Customer Lifetime Value'? Explain the Components of Customer Lifetime Value and Classification of Customer on the basis of Customer Lifetime Value. **[14]**

Q5) What is 'Customer Centric Organisational Structure'? Explain the features and Advantage of Customer Centric Organisation. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Importance of CRM

b) Features of CRM

c) Customer Experinece managemenet

d) Consumer Preception

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7256

[6146]-38

M.Com.-I

217-CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING

Advanced Marketing (Special Paper - III)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - II) (Group - H)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[* एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. *1* व प्रश्न क्र. *6* हे अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. *2* ते प्रश्न क्र. *5* मधील कोणतेही *3* (तीन) प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भारा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) ग्राहक संबंध व्यवस्थापन हे ..... शी संबंधीत आहे.

i) योग्य ग्राहक मिळवणे ii) सर्वोत्तम प्रक्रिया स्थापित करणे

iii) कर्मचाऱ्यांना प्रेरिक करणे iv) वरील सर्व

ब) ..... हा ग्राहक संबंध चक्रातील मुख्य टप्पा नाही.

i) ग्राहक संपादन ii) ग्राहक विकास

iii) ग्राहकांचे समाधान iv) ग्राहक नकार

क) विद्यमान ग्राहकांना जास्तीत जास्त विक्री करण्यासाठी आणि ऑनलाइन सेवांचा सतत वापर करण्यास प्रोत्साहित करण्यासाठी डिजिटल कम्युनिकेशन तंत्रज्ञानाचा वापर ..... ओळखले जाते.

i) मास कस्टमायझेशन

ii) इलेक्ट्रॉनिक ग्राहक संबंध व्यवस्थापन (e-CRM)

iii) संवेदना आणि प्रतिसाद संप्रेषण

iv) वैयक्तिकरण

ड) ग्राहकांसोबत दीर्घकालीन व्यवसाय करणे आणि टिकवणे हे ..... चे उद्दिष्ट आहे.

i) इलेक्ट्रॉनिक ग्राहक संबंध व्यवस्थापन ii) ग्राहक संबंध व्यवस्थापन

iii) ग्राहक संपादन iv) ग्राहक व्यवस्थापन

इ) ग्राहकांच्या फायद्याचे भिन्न घटक ..... हे आहेत.

i) धारणा, विस्तार आणि संपादन ii) संपादन, धारणा आणि विस्तार

iii) धारणा आणि संपादन iv) विस्तार आणि धारण

फ) प्रायोगिक प्लॅटफॉर्म तयार करण्यात ..... हे समाविष्ट आहे.

i) अनुभवात्मक स्थिती ii) अनुभवात्मक मूल्य वचन

iii) एकूणच अंमलबजावणी थीम iv) वरील सर्व

य) ग्राहकांच्या आकलनाचे महत्त्व ..... आहे.

i) प्रतिफल ii) ब्रँडिंग

iii) विपणन iv) वरील सर्व

र) ग्राहक केंद्रित संस्थेचा ..... फायदा आहे.

i) एक अद्वितीय अनुभव तयार करणे ii) आदर आणि समाधान

iii) सहकार्य iv) अनुपस्थिती कमी करणे

प्र.2) 'ग्राहक धारणा व्यवस्थापन' म्हणजे काय? ग्राहक धारणा व्यवस्थापनाचे घटक आणि ग्राहक धारणा व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) 'ई–सीआरएम' (e-CRM) म्हणजे काय? ई–सीआरएम (e-CRM) ची वैशिष्ट्ये आणि ई–सीआरएम (e-CRM) चे तंत्रज्ञान स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) 'ग्राहक आजीवन मूल्य' म्हणजे काय? ग्राहक आजीवन मूल्याचे घटक आणि ग्राहक आजीवन मूल्याच्या आधारे ग्राहकाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) 'ग्राहक केंद्रित संस्थात्मक संरचना' म्हणजे काय? ग्राहक केंद्रित संस्थेची वैशिष्ट्ये व फायदे सांगा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) सीआरएमचे महत्त्व

ब) सीआरएम ची वैशिष्ट्ये

क) ग्राहक अनुभव व्यवस्थापन

ड) ग्राहक धारणा

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7257

[Total No. of Pages : 4

[6146]-39

M.Com. - I

ADVANCED MARKETING (Special Paper - IV)

218 : Services Marketing

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Group - H)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks (any 6) :** **[6]**

i) _____ is not a distinct characteristic of services market.

a) Inseparability b) Inconsistency

c) Variability d) Perishability

ii) Services are typically produced and consumed simultaneously. This is an example of _____ characteristic of service.

a) Intangibility b) Perishability

c) Inseparability d) Simultaneously

ii) _____ is the physical surrounding or the physical facility where the service is produced, delivered and consumed.

a) Service place b) Service cape

c) Service pace d) Service scope

iv) The goods and services offered by a company to its customers is known as _____

a) Price b) Product

c) Place d) Distribution

v) In penetration pricing a business firm seeks to access deeper market penetration by keeping prices _____

a) Higher b) Competitive

c) Low d) Flexible

P.T.O.

vi) _____ is a large retail chain store that effectively 'kills' the other stores or products in the same category.

a) Category Killer stores b) Single line stores

c) Catalogue stores d) Convenience stores.

vii) The first stage in perception process is _____

a) Attention b) Interpretation

c) Exposure to stimuli d) Response

viii) Market research, focus groups, surveys, clinics, interviews, and contextual enquiry are techniques to gather information for _____ of customer.

a) Basic needs b) Performance needs

c) Excitement needs d) Excess needs

Q2) What is meant by services? Explain the different types of services. **[14]**

Q3) Explain designing of services mix with reference to product and price. **[14]**

Q4) What do you understand by the word 'Service Promotion'? What strategies are used to design service mix with reference to promotion and distribution? **[14]**

Q5) What is 'Consumer Satisfaction'? What are the ways to measure consumer satisfaction? **[14]**

Q6) Write short notes (any 2) : **[12]**

a) Difference between goods and services.

b) Service pricing strategies

c) Managing the senses when developing services capes

d) Managing consumer service perceptions.

□□□

Total No. of Questions : 6]

P-7257 **[6146]-39**

M.Com. - I

ADVANCED MARKETING (Special Paper - IV)

218 : Services Marketing

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - II) (Group - H)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :

1) प्रश्न क्रमांक 1 व प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

i) ..... हे सेवा बाजारपेठेचे वेगळे वैशिष्ट्य नाही.

अ) अविभाज्यता ब) विसंगती

क) परिवर्तनशीलता ड) नाशवंतता

ii) सेवा सामान्यतः एकाच वेळी तयारं केल्या जातात आणि वापरल्या जातात. हे सेवेच्या ..... या वैशिष्ट्याचे हे एक उदाहरण आहे.

अ) अमूर्तता ब) नाशवंतता

क) अविभाज्यता ड) एकाच वेळी

iii) ..... म्हणजे भौतिक सभोवतालचा परिसर किंवा भौतिक सुविधा जिथे सेवा तयार केली जाते, वितरित केली जाते आणि वापरली जाते.

अ) सेवा स्थान ब) सेवा केप

क) सेवेचा वेग ड) सेवा व्याप्ती

iv) एखाद्या कंपनीने आपल्या ग्राहकांना देऊ केलेल्या वस्तू आणि सेवांना ..... म्हणतात.

अ) किंमत ब) उत्पादन

क) माल ड) वितरण

v) प्रवेश मूल्यांमध्ये एखादी व्यवसाय संस्था ..... किंमती ठेवून सखोल बाजारपेठेत प्रवेश करण्याचा प्रयत्न करते.

अ) उच्च ब) स्पर्धात्मक

क) कमी ड) स्थान

vi) ..... हे एक मोठे रिटेल चेन स्टोअर आहे जे त्याच श्रेणीतील इतर स्टोअर किंवा उत्पादनांना प्रभावीपणे 'ठार' करते.

अ) कॅटेगरी किलर स्टोअर्स ब) एकल ओळ स्टोअर

क) कॅटलॉग स्टोअर्स ड) सुविधा स्टोअर्स

vii) आकलन प्रक्रियेतील पहिला टप्पा म्हणजे ..... हा होय.

अ) लक्ष्य ब) पृथक्करण

क) उत्तेजकांना एक्सपोजर ड) प्रतिसाद

viii) बाजार संशोधन, लक्ष्य ग्रुप, सर्वेक्षण, दवाखाने, मुलाखती आणि संदर्भित चौकशी ही ग्राहकांच्या ..... गरजा संबंधी माहिती गोळा करण्याचे तंत्र आहे.

अ) मूलभूत गरजा ब) कामगिरीच्या गरजा

क) उत्साह गरजा ड) अतिरिक्त गरजा

प्रश्न 2) सेवा म्हणजे काय? सेवांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) उत्पादन आणि किंमतीच्या संदर्भात एकत्रित सेवा मिश्र चा आराखडा स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) 'सेवा वृद्धी' या शब्दाचा तुम्हाला काय अर्थबोध होतो? जाहिरात आणि वितरणाच्या संदर्भात सेवा मिश्र आराखडा तयार करण्यासाठी कोणती व्यूहरचना वापरली जाते? **[14]**

प्रश्न 5) 'ग्राहकांचे समाधान' म्हणजे काय? ग्राहकांचे समाधान मोजण्याचे मार्ग कोणते आहेत? **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : **[12]**

अ) वस्तू व सेवा यांतील फरक

ब) सेवा मूल्यनिर्धारण व्यूहरचना

क) 'सेवा केप्स' विकसित करताना ज्ञानेंद्रियाचे व्यवस्थापन

ड) ग्राहक सेवाधारणा व्यवस्थापन

□□□

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7258

[Total No. of Pages : 4

[6146]-41

M.Com. - II

301 : BUSINESS FINANCE

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Fill in the Blanks by Selecting suitable choice (Any Six) :** **[6]**

i) _____ is the Soul pf economic actions.

a) Finance b) Assets

c) Liabilities d) Wealth

ii) _____ of a firm refers to the composition of its long term funds and its capital structure.

a) Under-capitalization b) Capitalization

c) Over-capitalization d) Market capitalization

iii) _____ is a situation in which actual profits of a company are not sufficient to pay interest on debt and to pay.

a) Under-capitalization b) Over-capitalization

c) Over-valuation d) Under-valuation

iv) _____ refers to the structure of total capital funds raised by the company

a) Fixed capital b) Capital structure

c) Capital requirements d) Under capitalization

v) _____ are the real owners of a company.

a) Government b) Board of Directors

c) Equity shareholders d) Debenture holders

P.T.O.

vi) Shareholders receive from the company _____

a) Interest b) Commission

c) Dividend d) Profit

vii) In finance, "working capital" means the same thing as _____

a) Total assets

b) Fixed assets

c) Current assets

d) Current assets minus current liabilities

viii) The value of money results from?

a) Its backing b) Rates set by the State Bank

c) Its purchasing power d) None of the above

Q2) Define the term 'Business Finance'. Explain the Scope and Importance of Business Finance. **[14]**

Q3) Define the term 'Financial Planning'. Explain the Objectives and Steps in Financial Planning. **[14]**

Q4) Explain the Characteristics and Classification of Debentures. **[14]**

Q5) What is meant by Short Term Finance? Explain the Sources of Short Term Finance. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any Two) :** **[12]**

a) Time Value of Money

b) Assumptions of Financial Planning

c) Company Act (Amendment) 2013

d) Role of Working Capital

Total No. of Questions : 6]

P-7258

[6146]-41

M.Com. - II

301 : BUSINESS FINANCE

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :

1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. 2 पासून प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) ..... आर्थिक कृतींचा हा आत्मा आहे.

अ) वित्त ब) मालमत्ता

क) देयता ड) संपती

ii) उद्योगसंस्थेच्या दीर्घ मुदतीचे निधी आणि भांडवलाची रचना म्हणजे .....

अ) न्यूनभांडवलीकरण ब) भांडवलीकरण

क) अधिभांडवलीकरण ड) बाजार भांडवलीकरण

iii) ..... म्हणजे अशी परिस्थिती की, ज्यामध्ये कंपनीचा वास्तविक नफा कर्जाचे व्याज आणि पैसे देण्यास पुरेसा नसतो.

अ) न्यूनभांडवलीकरण ब) अधिभांडवलीकरण

क) अधिमुल्यांकन ड) न्यूनमुल्यांकन

iv) कंपनीने उभारलेल्या एकूण भांडवली निधीची संरचना म्हणजे ..... होय.

अ) स्थिर भांडवल ब) भांडवलाची रचना

क) भांडवलाची आवश्यकता ड) न्यूनभांडवलीकरण

v) कंपनीचे खरे मालक ..... असतात.

अ) सरकार ब) संचालक मंडळ

क) सामान्य भागधारक ड) कर्जरोखे धारक

vi) भागधारकांना कंपनीकडून ..... प्राप्त होते.

अ) व्याज ब) कमीशन

क) लाभांश ड) नफा

vii) वित्त व्यवस्थेमध्ये 'खेळते भांडवल' म्हणजे .....

अ) एकूण मालमत्ता ब) स्थिर मालमत्ता

क) चालू मालमत्ता ड) चालू मालमत्ता वजा उत्तरदायित्व

viii) पैशाचे मूल्य ठरविणारा मुख्य घटक म्हणजे .....

अ) त्याला असलेले पाठबळ ब) स्टेट बँकेने ठरवलेला दर

क) पैशाची क्रयशक्ती ड) वरीलपैकी काहीही नाही

प्रश्न 2) 'व्यावसायिक वित्तपुरवठा' या शब्दाची व्याख्या करा. व्यावसायिक वित्तपुरवठ्याची व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) 'वित्तीय नियोजन' या शब्दाची व्याख्या करा. वित्तीय नियोजनची उद्दिष्टे आणि पायऱ्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) कर्जरोख्यांची वैशिष्ट्ये आणि वर्गीकरण स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) अल्पकालीन वित्त पुरवठा म्हणजे काय? अप्लकालीन वित्त पुरवठ्याचे स्त्रोत स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) पैशाचे समय मूल्य

ब) वित्तीय नियोजनाची गृहीतके

क) कंपनी कायदा (दुरूस्ती) 2013

ड) खेळत्या भांडवलाची भूमिका

□□□

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7259

[Total No. of Pages : 4

[6146]-42

M.Com. (Part - II)

302 : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any 6 out of 8) **[6]**

a) Action research means _____

i) Longitudinal research

ii) Applied research

iii) Research initiated to solve an immediate problem

iv) Research with socioeconomic objective

b) Stratified sampling is a _____

i) Probability sampling ii) Non-Probability sampling

iii) Specified sampling iv) Research sampling

c) What is the purpose of doing research?

i) To identify problem ii) To find the solution

iii) Both (i) and (ii) iv) None of these

d) Which of the following is an example of quantitative research?

i) A case study ii) A survey

iii) An ethnography iv) A focus group

e) What is the difference between a population and a sample in research?

i) A population is a subset of a sample

ii) A population is the entire group of individuals, while a sample is a subset of the population

iii) A sample is the entire group of individuals, while a population is a subset of the sample

iv) There is no difference between a population and a sample

P.T.O.

f) What is the purpose of a research hypothesis?

i) To prove a theory

ii) To provide a general research direction

iii) To establish the reliability of the research results

iv) To provide a clear research question

g) Which of the following is an example of non-probability sampling?

i) Simple random sampling ii) Stratified random sampling

iii) Convenience sampling iv) Cluster sampling

h) What is a research proposal?

i) A document that outlines the methodology and scope of a research study

ii) A document that summarizes the findings of a research study

iii) A document that provides an overview of a researcher's qualifications

iv) A document that outlines the budget for a research study

Q2) What are the features of good Research? Elaborate the relevance of Research in Business. **[14]**

Q3) How will you select the research problem as a researcher? Explain the steps in Research Process. **[14]**

Q4) Define the term Research Design. Explain the features of Good Research Design? **[14]**

Q5) Define the term Questionnaire. Explain Types of questionnaire in detail. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[2×6=12]**

a) Limitations of Secondary Data

b) Sample Design

c) Primary Source of Data Collection

d) Layout of Research Report

Total No. of Questions : 6]

P7259

[6146]-42
M.Com. (Part - II)
302 : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (8 पैकी कोणतेही 6) **[6]**

अ) कृती संशोधन म्हणजे .....

i) अनुदैर्ध्य संशोधन

ii) एक उपयोजित संशोधन

iii) तात्काळ समस्येचे निराकरण करण्यासाठी सुरू कलेले संशोधन

iv) सामाजिक–आर्थिक उद्देशाने संशोधन

ब) स्तरीकृत नमुना एक ..... आहे.

i) संभाव्यता नमुना

ii) गैर–संभाव्यता नमुना

iii) निर्दिष्ट नमुना

iv) संशोधन नमुना

क) संशोधन करण्याचा उद्देश काय आहे?

i) समस्या ओळखणे

ii) उपाय शोधणे

iii) (i) आणि (ii) दोन्हीही

iv) यापैकी काहीही नाही

ड) खालीलपैकी कोणते संख्यात्मक संशोधनाचे उदाहरण आहे?

i) केस स्टडी

ii) एक सर्वेक्षण

iii) एक वांशिकशास्त्र

iv) फोकस गट

इ) संशोधनातील लोकसंख्या आणि नमुना यात काय फरक आहे?

i) लोकसंख्या हा नमुन्याचा उपसंच असतो

ii) लोकसंख्या हा व्यक्तींचा संपूर्ण समूह असतो, तर नमुना लोकसंख्येचा उपसंच असतो

iii) नमुना हा व्यक्तींचा संपूर्ण समूह असतो, तर लोकसंख्या हा नमुन्याचा उपसंच असतो

iv) लोकसंख्या आणि नमुना यात फरक नाही

फ) संशोधन गृहीतकाचा उद्देश काय आहे?

i) एक सिद्धांत सिद्ध करण्यासाठी

ii) सामान्य संशोधनला दिशा प्रदान करणे

iii) संशोधन परिणामांची विश्वासार्हता स्थापित करणे

iv) स्पष्ट संशोधन प्रश्न प्रदान करणे

य) खालीलपैकी कोणते गैर–संभाव्यता नमुना निवडीचे उदाहरण आहे?

i) साधे यादृच्छिक नमुने

ii) स्तरीकृत यादृच्छिक नमुने

iii) सोयीचे नमुने

iv) क्लस्टर नमुने

र) संशोधन प्रस्ताव म्हणजे काय?

i) संशोधन अभ्यासाची कार्यपद्धती आणि व्याप्ती यांची रूपरेषा देणारा दस्तऐवज

ii) संशोधन अभ्यासाच्या निष्कर्षांचा सारांश देणारा दस्तऐवज

iii) एक दस्तऐवज जो संशोधकाच्या पात्रतेचे विहंगावलोकन प्रदान करतो

iv) संशोधन अभ्यासासाठी बजेटची रूपरेषा देणारा दस्तऐवज

प्र.2) चांगल्या संशोधनाची वैशिष्ट्ये सांगा? व्यवसायातील संशोधनाची प्रासंगिकता स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) संशोधक म्हणून तुम्ही संशोधन समस्या कशी निवडाल? संशोधन प्रक्रियेतील पायऱ्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) संशोधन आराखडा या संकल्पनेची व्याख्या द्या. चांगल्या संशोधन आराखडयाची वैशिष्टये स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) प्रश्नावली या संकल्पनेची व्याख्या द्या. प्रश्नावलीचे प्रकार तपशीलवार सांगा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[2×6=12]**

अ) दुय्यम माहितीच्या मर्यादा

ब) नमुना आराखडा

क) माहिती संकलनाचे प्राथमिक स्रोत

ड) संशोधन अहवालाची मांडणी

Total No. of Questions : 6] **SEAT No. :**

P8737 **[Total No. of Pages : 3**

[6146]-43
M.Com. (Part - II)
ADVANCE ACCOUNTING & TAXATION
303: Advanced Auditing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Special Paper - V) (Group - A)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Questions 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 questions from questions No. 2, 3, 4 and 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks with the appropriate word (any 6) **[6]**

a) _____ means wrong, bogus, or false entries made in the books of accounts to deceive somebody.

i) Error ii) Mistake

iii) Frauds iv) All of the above

b) _____ are prepared by the client's clerk for the auditors to enable them to incorporate important information in the audit report.

i) Working paper ii) Audit notebook

iii) Audit programme iv) Audit Report

c) Section _____ of the companies Act 2013 deal with provision related to audit of companies.

i) 136 to 140 ii) 137 to 141

iii) 139 to 146 iv) 139 to 148

d) As per section 227(2) it is obligatory on the part of the auditor to submit _____ to the members even though he is appointed by the board of directors.

i) Director's Report ii) Audit Report

iii) Financial Report iv) None of the above

P.T.O.

e) _____ may be defined as a system of rules, practices and processes by which and entity or a company is directed and controlled.

i) Corporate Responsibility

ii) Corporate Rules

iii) Accounting

iv) Corporate Governance

f) The Audit committee shall consist of a minimum of _____ directors with independent directors forming a majority.

i) 3 ii) 7

iii) 6 iv) 5

g) CIS Stand for _____

i) Corporate Information System

ii) Computer Informal System

iii) Computer Information System

iv) Computer Input System

h) SAP Stand for _____

i) Standard Auditing Practices

ii) Standard Accounting Process

iii) Standard Accounting Process

iv) Standard Auditing Practices

Q2) What is 'Audit programme'? Explain in brief advantages and disadvantages of Audit programme. **[14]**

Q3) What is CARO 2003? State the contents of the Audit Report according to section 227(2) of the companies Act 1956. **[14]**

Q4) Define 'Audit committee'? Explain the functions of audit committee. **[14]**

Q5) What is Computer Assisted Audit Techniques? Explain different classification of CAAT's. **[14]**

Q6) Write short notes (any 2) **[12]**

a) Objective of Audit

b) Importance of Audit Report

c) Benefits of corporate Governance

d) Test packs

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-8298

[Total No. of Pages : 2

[6146]-44

M.Com.

304 : ADVANCED ACCOUNTING & TAXATION
Specialized Auditing

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Q.1 & Q.6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.2 to Q.5.***

Q1) **Fill in the blanks. (Any Six)** **[6]**

1) Income tax is one of the most significant forms of _____for the government.

   a) Expense b) revenues

   c) profit d) loss

2) Audit under _____ is the examination of records maintained by a registered dealer.

   a) GST b) Interim

   c) Reserve d) Liability

3) _____ is a legally mandated examination of the financial accounts and records of a firm or government.

   a) Interim audit b) Local audit

   c) Statutory audit d) Compliance audit

4) Bank audit is a _____ to be followed by all banking institutions as defined under the Banking Regulation Act, 1949.

   a) mandatory procedure b) local procedure

   c) willing procedure d) not compulsory procedure

5) Co-operative Audit is an audit conducted under the statute and therefore, it is _____ in character.

   a) Statutory b) Regular

   c) Non Mandatory d) Compliance

P.T.O.

6) Under Section 44AB, the gross turnover for the current financial year for the profession is _____

a) 1 Crore b) 5 Crore

c) 50 Lakhs d) 25 Lakhs

7) Internal Auditor is appointed by _____

a) Management b) Shareholder

c) Government d) Board Members

8) Bank Audit involves expression of opinion on the _____

a) Financial Policy b) Financial Budget

c) Financial interest d) Financial Statement

Q2) Explain Audit under (GST. What are the types of Audits under GST. **[14]**

Q3) What is Internal Audit. Explain the need and areas of Internal Audit. **[14]**

Q4) What is Bank Audit. Explain the Salient features of enactments affecting Banks. **[14]**

Q5) Explain the rights and duties of the Auditor as per Maharashtra State Co-operative Societies Act, 2013. **[14]**

Q6) Write Short Notes. (Any Two) **[12]**

a) Penalty for Not Filling The Audit Report

b) Checking of Assets and Liabilities

c) Audit Report of Cooperative Societies

d) Internal Audit Report

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7260

[Total No. of Pages : 4

[6146]-45

M.Com. (Part-II)

BUSINESS LAW (COMMERCIAL LAW)

305 : Laws Relating to International Business

(2019 Pattern) (Group-B) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 & question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three from Que. No. 2 to Que. No.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks by selecting a suitable choice (Any six)** **[6]**

i) Public Law is divided into _____ categories.

a) Three b) Four

c) Two

ii) The three disputes of FDI are over _____

a) Concern b) Interest

c) Regard

iii) A no-trade world will have which of the following characteristics _____

a) Countries will have same relative endowments of production factors

b) There will be no distortion or externalities.

c) All of the above

iv) GATT was born in the year _____

a) 1948 b) 1945

c) 1947

v) The General Assembly is _____

a) The principal organ of UNO

b) An ordinary organ of UNO

c) A check on the security council

P.T.O.

vi) Diplomatic relations are established by_____

a) Mutual agreement b) Unilateral action

c) Decision of neighboring states

vii) International law can _____

a) Compel a state to settle a dispute

b) Provide moral support to an issue of dispute

c) None of the above

viii) International trade theories does not include _____

a) Need Hirarchy Theory

b) The theory of Absolute Advantage

c) Factor Endowment theory

Q2) What is the international Business? Explain the objectives & Nature of International Business? **[14]**

Q3) What is mean by International Trade? Explain the origin and Nature of International Trade? **[14]**

Q4) Write notes on "Construction contracts and International Payments"? **[14]**

Q5) What is the "International commercial Dispute Resolution"? Mechanism? Explain the International court of Justice and its Jurisdiction? **[14]**

Q6) Write short notes (Any 2) **[12]**

a) Codification of International Law.

b) Foreign Direct Investment.

c) International Arbitration

d) United Nation Conference.

Total No. of Questions : 6]

P-7260

[6146]-45
M.Com. (Part-II)
BUSINESS LAW (COMMERCIAL LAW)
305 : Laws Relating to International Business
(2019 Pattern) (Group-B) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्र.1 आणि 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र.2ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणतेही सहा) **[6]**

i) सार्वजनिक कायदा .....श्रेणीमध्ये विभागलेला आहे.

अ) तीन ब) चार

क) दोन

ii) FDI चे तीन वाद संपले.....

अ) चिंता ब) व्याज

क) आदर

iii) नो–ट्रेड वर्ल्डमध्ये खालीलपैकी कोणती वैशिष्टे असतील .....

अ) देशांना उत्पादन घटाकांची समान सापेक्ष संपत्ती असेल

ब) कोणतीही विकृती किंवा बाह्यता असणार नाही.

क) वरील सर्व

iv) GATT ची स्थापना ..... या वर्षी झाली.

अ) 1948 ब) 1945

क) 1947

v) General Assembly ..... आहे

अ) UNO चे प्रमुख अवयव ब) UNO चा सामान्य अवयव

क) सूरक्षा परिषदेकडे तपासणी

vi) ..... मुत्सदी संबंध प्रस्थापित करतात.

अ) परस्पर करार ब) एकतर्फी करार

क) शेजारच्या राज्यांचा निर्णय

vii) आंतरराष्ट्रीय कायदा ..... करू शकतो.

अ) एखादया विवादात तोडगा काढण्यासाठी एखादया राज्याला भाग पाडणे

ब) वादग्रस्त एखादया विषयावर नैतिक समर्थन प्रदान करणे.

क) वरीलपैकी काहीही नाही.

viii) आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिद्धांतात ..... समाविष्ट नाही.

अ) पदअनुक्रम सिद्धांत

ब) संपूर्ण Advantage चा सिद्धांत

क) Factor Endowment सिद्धांत

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय व्यवसाय म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय व्यवसायाची उद्दीष्टे आणि स्वरूप स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची उत्पत्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) बांधकाम करार आणि आंतरराष्ट्रीय देयके यावर सविस्तर नोट लिहा. **[14]**

प्रश्न 5) आंतरराष्ट्रीय व्यावसायिक विवाद निराकरण यंत्रणा काय आहे? आंतरराष्ट्रीय न्यायालय आणि त्यांचे अधिकारक्षेत्र स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) आंतरराष्ट्रीय कायदयाचे कोडीफिकेशन

ब) थेट परकीय गुंतवणूक

क) आंतरराष्ट्रीय लवाद

ड) संयुक्त राष्ट्र परिषद

○○○○

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7261

[Total No. of Pages : 4

[6146]-46

M.Com. (Part - II)

WTO-NORMS & PRACTICES

306 : Commercial Laws & Practices

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (Revised) (Group-B)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.No.2 to QNo.5.***
3) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any six) **[6]**

a) Which one of the following is the global international organization dealing with the rules of trade between nations?

i) International Monetary Fund

ii) World Trade Organization

iii) World Bank

b) The World Trade Organization was established under which of the following rounds?

i) Doha Round

ii) Uruguay Round

iii) Geneva Round

c) Which of the following statement is correct about General Agreement of Trade and Tariffs (GATT)?

i) GATT was signed by 23 countries in 1947.

ii) India got the membership of GATT in 1994.

iii) Both the statements are correct.

d) Functions of the World Trade Organization includes _____

i) Handling trade disputes

ii) Monitoring national trade policies

iii) Both the statements are correct.

P.T.O.

e) The Nairobi Package was adopted by the WTO that delivered beneficial commitments to _____

i) WTO's poorest members.

ii) All developing countries

iii) All developed countries

f) Which of the following statements is correct?

i) WTO is not a UN specialized agency

ii) WTO is a UN specialized agency

iii) Headquarters of the WTO is located in India.

g) The topmost decision-making body of the WTO is _____

i) The Ministerial Conference

ii) The Executive Council

iii) Trade Policy Review Body

h) Which one of the following agreements deals with WTO?

i) Agreement on Agriculture

ii) Agreement on Terrorism

iii) Agreement on Tourism

Q2) Explain the Objectives and Relevance of GATT at present. **[14]**

Q3) Explain the Objectives and basic Principles of the WTO Trading System. **[14]**

Q4) Write a note on WTO General Agreement on Trade in Service (GATS) and Anti-dumping Agreement. **[14]**

Q5) Explain the WTO Disputes Settlement Mechanism. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) GATT Tariff Negotiations

b) WTO and Global Economic Policy making

c) General Agreement on Trade in Service

d) Elements of disputes settlement

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7261

[6146]-46
M.Com. (Part - II)
WTO-NORMS & PRACTICES
306 : Commercial Laws & Practices
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III) (Revised) (Group-B)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– ***1)*** **प्रश्न क्रमांक *1* आणि *6* अनिवार्य आहेत.**

2) **प्रश्न क्रमांक *2* ते प्रश्न क्रमांक *5* पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.**

3) **उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.**

प्र.1) **योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही 6)** **[6]**

अ) **खालीलपैकी कोणती जागतिक आंतरराष्ट्रीय संस्था राष्ट्रांमधील व्यापाराचे नियम हाताळते?**

i) **आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी**

ii) **जागतिक व्यापार संघटना**

iii) **जागतिक बँक**

ब) **खालीलपैकी कोणत्या फेऱ्यांतर्गत जागतिक व्यापार संघटनेची स्थापना झाली?**

i) **दोहा फेरी**

ii) **उरुग्वे फेरी**

iii) **जिनिव्हा फेरी**

क) **व्यापार आणि सामान्य कराराबद्दल खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे?**

i) GATT **वर** 1947 **मध्ये** 23 **देशांनी स्वाक्षरी केली होती.**

ii) **भारताला** 1994 **मध्ये** GATT **चे सदस्यत्व मिळाले.**

iii) **दोन्ही विधाने बरोबर आहेत.**

ड) **जागतिक व्यापार संघटनेच्या कार्यांमध्ये ..... यांचा समावेश होतो.**

i) **व्यापार विवाद हाताळा**

ii) **राष्ट्रीय व्यापार धोरणांचे निरीक्षण करणे**

iii) **दोन्ही विधाने बरोबर आहेत**

इ) **नैरोबी पॅकेज जागतिक व्यापार संघटनेने स्वीकारले ज्याने ..... ला फायदेशीर वचनबद्धता दिली.**

i) WTO **चे सर्वात गरीब सदस्य**

ii) **सर्व विकसनशील देश**

iii) **सर्व विकसित देश**

फ) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे?

i) WTO ही संयुक्त राष्ट्रांची विशेष संस्था नाही

ii) WTO ही संयुक्त राष्ट्रसंघाची विशेष संस्था आहे

iii) WTO चे मुख्यालय भारतात आहे

य) जागतिक व्यापार संघटनेची सर्वोच्च निर्णय घेणारी संस्था आहे–

i) मंत्री परिषद

ii) कार्यकारी परिषद

iii) व्यापार धोरण पुनरावलोकन संस्था

र) खालीलपैकी कोणता करार जागतिक व्यापार संघटनेशी संबंधित आहे?

i) कृषी करार

ii) दहशतवादावर करार

iii) पर्यटनासाठी करार

प्र.2) GATT ची उद्दिष्टे आणि प्रासंगिकता स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) जागतिक व्यापार संघटना व्यापार प्रणालीची उद्दिष्टे आणि मूलभूत तत्त्वे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) जागतिक व्यापार संघटनेच्या सेवेतील व्यापारावरील सामान्य करार आणि अँटी–डंपिंग करारावर टीप लिहा. **[14]**

प्र.5) जागतिक व्यापार संघटना विवाद निपटारा यंत्रणा स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) GATT दर वाटाघाटी

ब) WTO आणि जागतिक आर्थिक धोरण तयार करणे

क) सेवेतील व्यापारावरील सामान्य करार

ड) विवाद निपटारा घटक

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7262

[Total No. of Pages : 2

[6146]-47

M.Com. (Part - II)

307 : COST AUDIT

Advanced Cost Auditing and Cost System

(2019 Pattern) (Semester - III) (Paper - V)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and question no. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from question No. 2 to question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice(Any 6 out of 8) : **[6]**

i) Cost Audit is not a Post mortem Examination like _____.

a) Management audit

b) Financial audit

c) Cash audit

ii) _____ can be undertaken only in such business and industrial units which maintain the cost accounting books and records.

a) Cost Audit

b) Management Audit

c) Tax Audit

iii) A _____ is given appointment to do cost audit of a company.

a) Cost accountant

b) Cost Auditor

c) Management Auditor

iv) Cost Audit provides reliable cost for _____.

a) Management

b) Financial

c) Flexible

P.T.O.

v) The _____ auditor does not comment on the performance efficiency of the company.

a) Tax

b) Cost

c) Financial auditor

vi) A cost auditor normally relies on _____ evidence.

a) Confidential

b) Persuasive

c) Financial

vii) Cost audit program helps in fixing the _____.

a) Efficiency

b) Total works

c) Responsibility

viii) Cost Audit is examination of _____.

a) Remuneration

b) Responsibility

c) Efficiency

Q2) Define the term "Cost Auditor". State the qualification and disqualification of cost auditor. **[14]**

Q3) What do you mean by cost Audit program? State the need for preparation of cost audit program. **[14]**

Q4) Explain the term "Cost Audit". State the advantages and limitations of cost audit. **[14]**

Q5) What do you mean by Cost Audit Report? Explain in brief the special features of cost audit Report? **[14]**

Q6) Write short notes (Any 2) : **[12]**

a) Cost audit plan.

b) Types of cost audit.

c) Remuneration of the cost auditor

d) Efficiency Audit

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P7263

[Total No. of Pages : 2

[6146]-48

S.Y. M.Com.

MANGEMENT AUDIT

308 : Advanced Cost Accounting and Cost System

(2019 Pattern) (Credit Pattern) (Semester-III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.No.2 to Q.No.5***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks (any six) **[6]**

a) The management auditor's work begins

i) After the work of a statutory auditor ends

ii) Before the work of a statutory auditor begins

iii) Varies from firm to firm

iv) None of the above

b) Management Audit is an extension of

i) Statutory Audit ii) Tax Audit

iii) Internal Audit iv) Cost Audit

c) Management Audit Properly spots the inefficiency and _____ of Management.

i) Weaknesses ii) Strength

iii) Opportunities iv) All of the above

d) Operational Audit conducted by _____

i) Cost auditor ii) Internal auditor

iii) Statutory auditor iv) Government auditor

e) Personnel Development is _____ concepts.

i) People Oriented ii) Objective Oriented

iii) Organisation Oriented iv) Culture Oriented

f) Management Auditor use questionnaires to evaluate_____

i) Consumer Services ii) Consumer Satisfaction

iii) Consumer Behaviour iv) All of the above

P.T.O.

g) Social Cost Benefit Analysis is involved _____ Audit Procedure.

i) Social Responsibility ii) Corporate Responsibility

iii) Government Responsibility iv) Investors Responsibility

h) Corporate Services Audit extends to the critical examination of the _____

i) Different aspects of services

ii) Different aspects of systems

iii) Different aspects of accounting

iv) Different aspects of managerial efficiency.

Q2) Define the term Management Audit. Differentiate between Financial Audit and Management Audit. **[14]**

Q3) Explain in detail preliminaries of Management Audit. **[14]**

Q4) Explain in detail evaluation of Corporate Culture. **[14]**

Q5) What is Operational Audit? State its Objectives & Plan for Operational Audit. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) **[12]**

a) Relationship between Cost Audit and Management Audit

b) Management Audit Programme

c) Social Cost-Benefit Analysis

d) Impact of Corporate Image on Business.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7264

[Total No. of Pages : 4

[6146]-49

M.Com. - II

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

309 : Co-operative Credit System

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no.1 and 6 are compulsory.***
2) ***Attempt any three questions from Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) Choose the correct option for following questions. (any 6) **[6]**

a) Primary credit societies working at _____ level.

i) State ii) District

iii) Village iv) Tahsil

b) Who regulate the activities of the District Central Cooperative Bank.

i) RBI ii) NABARD

iii) SEBI iv) Central Government

c) An agreement in which the lender supplies the borrower with money, goods or services in return for the promise of future payment refers to_____

i) Deposit ii) Credit

iii) Collateral iv) Mortagage

d) Which source of credit has low interest rates in rural area.

i) Bank ii) Cooperative society

iii) Money-lender iv) Finance company

e) Cooperative banks in India have _____system.

i) Two tier ii) Three tier

iii) Four tier iv) Five tier

f) First urban cooperative bank was established in_____

i) 1844 ii) 1885

iii) 1889 iv) 1904

P.T.O.

g) NABARD has developed_____for rural banking

i) ATM ii) Core banking

iii) Roads iv) Infrastructure

h) Give the full form of DCCB.

i) District Cooperative Credit Bank

ii) District Central Cooperative Bank

iii) District Central Collateral Bank

iv) District Cooperative Central Bank

Q2) What is meant by Rural credit? Explain the need of Institutional credit. **[14]**

Q3) Explain the advantages and disadvantages of short term, medium term and long term loans. **[14]**

Q4) Explain the structure of co-operative credit system. **[14]**

Q5) Explain the need and objectives of rural cooperative banks. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Short term credit

b) Federal cooperative credit

c) State cooperative bank

d) Source of rural credit

Total No. of Questions : 6]

P7264

[6146]-49
M.Com. - II
CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT
309 : Co-operative Credit System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे अचूक पर्याय निवडा. (कोणतेही सहा) **[6]**

अ) प्राथमिक पतसंस्था ..... पातळीवर काम करतात.

i) राज्य ii) जिल्हा

iii) गाव iv) तालुका

ब) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकांच्या कार्यवाहीचे नियंत्रण कोण करते.

i) आरबीआय ii) नाबार्ड

iii) सेबी iv) केंद्र सरकार

क) एक हमीपत्र ज्यामध्ये धनको हा ऋणकोला भविष्यातील देणी देण्याच्या हमीवर पैसा, वस्तू किंवा सेवा पुरवितो यास ..... म्हणतात.

i) ठेवी ii) पत

iii) जामीन iv) तारण

ड) ग्रामीण भागामध्ये कमी व्याजदरात कर्ज देणारा स्त्रोत कोणता?

i) बँक ii) सहकारी संस्था

iii) सावकार iv) वित्तीय कंपनी

इ) भारतात सहकारी बँकांची रचना ..... आहे.

i) द्विस्तरीय ii) त्रिस्तरीय

iii) चार स्तरीय iv) पाच स्तरीय

फ) पहीली नागरी सहकारी बँक ..... मध्ये स्थापन झाली.

i) 1844 ii) 1885

iii) 1889 iv) 1904

य) ग्रामीण बँकिंगसाठी नाबार्डने ..... विकसीत केले आहे.

i) एटीएम ii) कोअर बँकिंग

iii) रस्ते iv) पायाभूत सुविधा

र) DCCB चे पुर्ण रूप सांगा.

i) District Co-operative Credit Bank

ii) District Central Co-operative Bank

iii) District Central collateral Bank

iv) District Co-operative Central Bank

प्र.*2)* ग्रामीण वित्त म्हणजे काय? संस्थात्मक वित्ताची गरज स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*3)* अल्पकालीन, मध्यमकालीन व दीर्घकालीन कर्जाचे फायदे–तोटे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*4)* सहकारी वित्तीय यंत्रणेची रचना स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*5)* ग्रामीण सहकारी बँकांची गरज आणि उद्दिष्टये स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*6)* टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) अल्पकालीन कर्ज

ब) संघीय सहकारी वित्त

क) राज्य सहकारी बँक

ड) ग्रामीण वित्ताचे स्त्रोत

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7265

[Total No. of Pages : 4

[6146]-50

M.Com. (Part - II)

CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Group-D-310 : Co-operative Banking System

(2019 Credit Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice. (any 6 out of 8) **[6]**

a) Expand NC DC

i) National Co-operative Development Corporation

ii) National Co-operative Dairy Corporation

iii) National Consumer Development Corporation

iv) National Consumer Dairy Corporation

b) Kisan credit card was launched in which year?

i) 1989 ii) 1998

iii) 1999 iv) 1982

c) Which one of the apex bodies regulates the co-operative banks in India?

i) NABARD ii) RBI

iii) Sponsor Banks iv) Both (i) and (ii)

d) A sub-standard assets is one, which has remained NPA for a period less than or equal to _____

i) 6 months ii) 12 months

iii) 18 months iv) 24 months

e) How many representative from RBI are included in the board of NABARD?

i) 2 ii) 3

iii) 5 iv) 8

P.T.O.

f) Maharashtra state co-operative Bank was established in the year.

i) 1931 ii) 1921

iii) 1911 iv) 1991

g) Apex co-operative society means _____ level society

i) National ii) State

iii) District iv) Village

h) Kisan Credit Card (KCC) was prepared by NABARD on the recommendation of ____committe

i) R.V. Gupta ii) Malcom

iii) Nachiket More iv) Narsimhan

Q2) Explain the procedure of disbursement of crop loans. State its types of crop loans . **[14]**

Q3) Explain the progress and problems of Maharastra State co-operative bank in Agricultural credit. **[14]**

Q4) RBI is the Apex institution in co-operative credit Discuss. **[14]**

Q5) Evaluate the performance of NABARD in Agricultural Finance. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Kisan credit card

b) Role at RBI in co-operative credit

c) Objectives of Maharastra state co-operative bank

d) NPA in co-operative bank.

Total No. of Questions : 6]

P7265

[6146]-50
M.Com. (Part - II)
CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT
Group-D-310 : Co-operative Banking System
(2019 Credit Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्र. 1 आणि प्र. 6 अनिवार्य आहे.

2) प्र. 2 ते प्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागी भरा. (कोणतेही सहा) **[6]**

अ) NCDC चा विस्तार .....

i) नॅशनल को–ऑपरेटिव्ह डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन

ii) नॅशनल को–ऑपरेटिव्ह डेअरी कॉर्पोरेशन

iii) नॅशनल कन्सूमर डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन

iv) नॅशनल कन्सूमर डेअरी कॉर्पोरेशन

ब) किसान क्रेडिट कार्ड कोणत्या वर्षी सुरू करण्यात आले?

i) 1989 ii) 1998

iii) 1999 iv) 1982

क) भारतातील सहकारी बँकाचे कोणती सर्वोच्च संस्था नियमन करते?

i) नाबार्ड ii) रिझर्व्ह बँक

iii) प्रायोजक बँक iv) (i) आणि (ii) दोन्हीही

ड) निकृष्ट मालमत्ता अशी आहे, जी ..... पेक्षा कमी किंवा समान कालावधीसाठी एनपीए राहीली आहे.

i) 6 महीने ii) 12 महीने

iii) 18 महीने iv) 24 महीने

इ) नाबार्डच्या मंडळामध्ये आर.बी.आय. च्या किती प्रतिनिधींचा समावेश असतो.

i) 2 ii) 3

iii) 5 iv) 8

फ) महाराष्ट्र स्टेट–कॉ–ऑपरेटिव्ह बँकेची स्थापना केंव्हा झाली?

i) 1931 ii) 1921

iii) 1911 iv) 1991

य) शिखर सहकारी संस्था म्हणजे ..... स्तरीय संस्था.

i) राष्ट्रीय ii) राज्य

iii) जिल्हा iv) गाव

र) किसान क्रेडीट कार्ड (KCC) नाबार्डने ..... समितीच्या शिफारशींवर तयार केले होते.

i) आर. व्ही. गुप्ता ii) माल्कॉम

iii) नचिकेत मोर iv) नरसिम्मन

प्र.*2)* सहकारी बँकाच्या पिक कर्जपद्धतीचे वितरण आणि प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*3)* शेती कर्जपुरवठयातील महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेची प्रगती आणि समस्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.*4)* सहकारी पतपुरवठयातील भारतीय रिझर्व बँक शिखर संस्था आहे चर्चा करा. **[14]**

प्र.*5)* शेती वित्त पुरवठयातील नाबार्डच्या कामगिरीचे मुल्यमापन करा. **[14]**

प्र.*6)* टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) किसान क्रेडीट कार्ड

ब) सहकारी वित्त पुरवठयातील रिझर्व बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.

क) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेची उदिष्टये

ड) सहकारी बँकेमधील निष्क्रीय मालमत्ता

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7266

[Total No. of Pages : 4

[6146]-51

M.Com. (Part - II)

BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

311 : Entrepreneurial Behaviour

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks (Any 6) : **[6]**

i) _____ can be defined as a set of behaviours that an individual exhibits which allows them to innovate and / or improve upon existing ideas to market a product or service effectively in a competitive market.
   a) Personal behaviour
   b) Group behaviour
   c) Entrepreneurial behaviour

ii) The use of informal networks by entrepreneurs to gather information is known as _____.
   a) Secondary research
   b) Marketing
   c) Entrepreneurial networking

iii) _____ problems faced by Entrepreneurs in India while starting their business.
   a) Financing
   b) Coordinating
   c) Controlling

iv) Because entrepreneurship is not as _____ as other factors, the analysis of payments to entrepreneurial behaviour is complex.
   a) homogenous
   b) heterogeneous
   c) different

P.T.O.

v) Entrepreneurship _____ provides individuals with the aptitude to identify business opportunities, self-esteem, knowledge and skills to act on them.
   a) training
   b) organizing
   c) controlling

vi) Training aimed at developing entrepreneurial competence in potential individuals is called _____.
   a) an entrepreneurial training
   b) online training
   c) offline training

vii) _____ type of entrepreneurs utilizes a chance to introduce a new technique or new product.
   a) Innovative entrepreneur
   b) Instigated entrepreneur
   c) Initiative entrepreneur

viii) _____ allow businesses to create and implement ideas and innovations and improve their performance.
   a) Profit
   b) Opportunities
   c) Finance

Q2) What is entrepreneurship training? Explain the needs and objectives of entrepreneurship training. **[14]**

Q3) Explain the sources of development of achievement. **[14]**

Q4) What is promoting entrepreneurship? Explain the skills and qualifications of trainer. **[14]**

Q5) Explain the importance of business opportunity process and identification of business opportunity. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any 2) :** **[12]**
   a) Training methodologies.
   b) Skills required for effective entrepreneurship development.
   c) Needs of training.
   d) Relevance of business opportunity.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

P-7266 **[6146]-51**

M.Com. (Part - II)

BUSINESS PRACTICES & ENVIRONMENT

311 : Entrepreneurial Behaviour

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही सहा) : **[6]**

i) ..... हे वर्तनाचा एक संच म्हणून परिभाषित केले जाऊ शकते जे एखाद्या व्यक्तीने प्रदर्शित केले जे त्यांना उत्पादन किंवा सेवेची प्रभावीपणे स्पर्धात्मक बाजारपेठ करण्यासाठी विद्यमान कल्पानांमध्ये नवनवीन आणि/किंवा सुधारणा करण्यास अनुमती देते.

अ) वैयक्तिक वर्तन

ब) गट वर्तन

क) उद्योजकीय वर्तन

ii) माहिती संकलित करण्यासाठी उद्योजकांद्वारे अनौपचारिक नेटवर्कचा वापर ..... म्हणून ओळखला जातो.

अ) दुय्यम संशोधन

ब) विपणन

क) उद्योजक नेटवर्किंग

iii) भारतातील उद्योजकांना त्यांचा व्यवसाय सुरू करताना येणारी समस्या ..... आहे.

अ) वित्तपुरवठा

ब) समन्वय

क) नियंत्रण

iv) ..... उद्योजकता ही इतर घटकांसारखी नसल्यामुळे, उद्योजकीय वर्तनासाठी देयकांचे विश्लेषण जटिल आहे.

अ) एकसंघ

ब) विषम

क) वेगळे

v) उद्योजकता ..... ही व्यवसाय संधी, स्वाभिमान, ज्ञान आणि कौशल्ये ओळखण्याची योग्यता प्रदान करते.

अ) प्रशिक्षण

ब) आयोजन

क) नियंत्रण

vi) संभाव्य व्यक्तींमध्ये उद्योजकीय क्षमता विकसित करण्याच्या उद्देशाने असलेल्या प्रशिक्षणाला ..... म्हणतात.

अ) एक उद्योजक प्रशिक्षण

ब) ऑनलाइन प्रशिक्षण

क) ऑफलाइन प्रशिक्षण

vii) ..... हे उद्योजकांच्या प्रकारातील नवीन तंत्र किंवा नवीन उत्पादन सादर करण्याच्या संधीचा उपयोग करतात.

अ) नाविन्यपूर्ण उद्योजक

ब) प्रवृत्त उद्योजक

क) उपक्रमशील उद्योजक

viii) ..... व्यवसायांना कल्पना आणि नवकल्पना तयार आणि अंमलात आणण्यासाठी आणि त्यांचे कार्यप्रदर्शन सुधारण्यास अनुमती देतात.

अ) नफा

ब) संधी

क) वित्त

प्रश्न 2) उद्योजकता प्रशिक्षण म्हणजे काय? उद्योजकता प्रशिक्षणाच्या गरजा आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) उपलब्धीच्या विकासाचे स्रोत स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) उद्योजकतेला प्रोत्साहन देणे म्हणजे काय? प्रशिक्षकाची कौशल्ये आणि पात्रता स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) व्यवसाय संधी प्रक्रियेचे महत्त्व आणि व्यवसाय संधी ओळखा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) प्रशिक्षण पद्धती

ब) प्रभावी उद्योजकता विकासासाठी आवश्यक कौशल्ये

क) प्रशिक्षणाची आवश्यकता

ड) व्यवसाय संधीची प्रासंगिकता

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7267

[Total No. of Pages : 4

[6146]-52
S.Y. M.Com.
ENTREPRENEURSHIP
312 : Business Practices & Environment
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (Group-E)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to Q.5.***

Q1) Fill in the blanks (any 6 out of 8) **[6]**

a) _____ is the means of enhancing the knowledge and skill of entrepreneurs through several classroom coaching programs and training

i) Entrepreneurship development

ii) Effective development

iii) Skill enhancement

iv) Object oriented

b) The _____ is a company that conducts business primarily through a website

i) National ii) Local

iii) Insite iv) dot-com

c) Full form of DIC_____

i) Digital Industrial Centre ii) District Industrial Centre

iii) District Industrial Cart iv) District Interest Centre

d) _____ is about successfully implementing a new idea and creating value for your customers and stakeholders

i) Production ii) Sales

iii) Innovation iv) Planning

e) Problem solving is the process of identifying a problem, developing possible solution paths and taking the appropriate _____

i) course of action ii) steps

iii) ladders iv) paths

P.T.O.

f) The contents of a _____includes detailed description of what, when, why, where and how the business's operations will be accomplished.

i) Course ii) Business Plan

iii) idea iv) project

g) Small scale Industries are the type of industries that produces goods and services on a _____.

i) large scale ii) medium scale

iii) small scale iv) no scale

h) The primary importance of a business plan is that they help you make better _____.

i) decisions ii) steps

iii) rewards iv) ways

Q2) What is Entrepreneurship Development? Explain the need of entrepreneurship development. **[14]**

Q3) Explain IDBI. Explain in detail role of SIDBI in development of small industries. **[14]**

Q4) Explain the concept of creativity & innovation. How creativity helps in entrepreneurship development. **[14]**

Q5) What is business plan? What is the need of preparing a business plan. **[14]**

Q6) Write short notes on (Any Two out of four) **[12]**

i) Role of SIDBI

ii) Challenges in Entrepreneurship Development

iii) Explain the role of science and technology in Entrepreneurship Development

iv) Dot com entrepreneurship

Total No. of Questions : 6]

P7267

[6146]-52
S.Y. M.Com.
ENTREPRENEURSHIP
312 : Business Practices & Environment
(2019 Credit Pattern) (Semester - III) (Group-E)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– ***1)*** **प्रश्न क्रमांक *1* आणि प्रश्न क्रमांक *6* अनिवार्य आहेत.**

2) **प्रश्न क्रमांक *2* ते प्रश्न क्रमांक *5* मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.**

प्र.1) **रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6)** **[6]**

अ) ..... अनेक क्लासरूम कोचिंग प्रोग्राम आणि प्रशिक्षणाद्वारे उद्योजकांचे ज्ञान आणि कौशल्य वाढवण्याचे साधन आहे.

i) उद्योजकता विकास ii) परिणाम विकास

iii) कौशल्य सुधारणा iv) उद्दिष्टाभिमुख

ब) ..... या कंपनीचा व्यवसाय हा प्राथमिकपणे ऑनलाईन संकेतस्थळाद्वारे चालविला जातो.

i) राष्ट्रीय ii) स्थानिक

iii) इन साईट iv) डॉट. कॉम.

क) DIC चे विस्तारित प्रारूप ..... आहे.

i) डिजिटल इंडस्ट्रियल सेंटर ii) डिस्ट्रिक्ट इंडस्ट्रियल सेंटर

iii) डिस्ट्रिक्ट इंडस्ट्रियल कार्ट iv) डिस्ट्रिक्ट इंटरेस्ट सेंटर

ड) एक नवीन कल्पना यशस्वीरित्या अंमलात आणण्यासाठी आणि आपल्या ग्राहकांसाठी आणि भागधारकांसाठी मुल्य निर्माण करण्यासाठी ..... आहे.

i) उत्पादन ii) विक्री

iii) नाविन्यता iv) नियोजन

इ) समस्या सोडवणे ही समस्या ओळखण्याची, संभाव्य निराकरणाचा मार्ग विकसित करण्याची आणि योग्य ती ..... घेण्याची प्रक्रिया आहे.

i) कृती मार्गिका ii) पायऱ्या

iii) शिडी iv) मार्ग

फ) ..... च्या सामग्रीमध्ये काय, केंव्हा, का कुठे आणि कसे व्यवसाय ऑपरेशन्स पूर्ण होतील याचे तपशीलवार वर्णन समाविष्ट आहे.

i) अभ्यासक्रम ii) व्यावसायिक नियोजन

iii) योजना iv) प्रकल्प

य) लघु उद्योग अश्या प्रकारचे उद्योग आहेत ज्यांचे वस्तू उत्पादन आणि सेवा पुरवठा हा ..... असतो.

i) मोठ्या प्रमाणात ii) मध्यम प्रमाणात

iii) लघु प्रमाणात iv) प्रमाणविरहित

र) व्यवसाय योजनेचे प्राथमिक महत्त्व हे आहे की ते तुम्हाला चांगले ..... बनविण्यात मदत करतात.

i) निर्णय ii) पायऱ्या

iii) बक्षिसे iv) मार्ग

प्र.2) उद्योजकता विकास म्हणजे काय? उद्योजकता विकासाचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) IDBI स्पष्ट करा. SIDBI ची लघु उद्योजकांच्या विकासातील भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) सर्जनशीलता आणि नाविन्यता ही संकल्पना स्पष्ट करा. सर्जनशीलता ही उद्योजकता विकासात कश्या प्रकारे मदत करते. **[14]**

प्र.5) व्यवसाय योजना म्हणजे काय? व्यवसाय योजना बनवण्याची गरज काय? **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) SIDBI ची भूमिका

ब) उद्योजकता विकासातील आव्हाने

क) उद्योजकता विकासातील विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाची भूमिका

ड) डॉट कॉम उद्योजक

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7268

[Total No. of Pages : 4

[6146]-53

M.Com. - II

313 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative (Any Six out of Eight) : **[6]**

i) Under Human Resource Management employee is treated as _____.

a) Capital

b) Resource

c) Human

ii) Human resource management emphasis _____.

a) Development of people

b) Punishment of people

c) Adoption of people

iii) _____ is the process of imparting or increasing knowledge or skill of an employee to do a particular job

a) Motivation

b) Development

c) Training

iv) _____ is the most important external factor governing recruitments.

a) Supply and demand

b) Labour market

c) Unemployment rate

P.T.O.

v) _____ gives details about the name of the job, qualification, qualities required and work conditions.

a) Job Analysis

b) Job selection

c) Job specification

vi) Performance appraisal serves as a basis for _____.

a) Training

b) Promotion

c) Performance

vii) Division of work to take the advantage of _____.

a) Discipline

b) Specialization

c) Productivity

viii) Flexible working practices include _____.

a) Work from home

b) Work at office only

c) Fixed hours

Q2) Define the term Human resource management. Explain in detail approaches and functions of Human resource Management. **[14]**

Q3) Define Human resource planning. Explain the need and objectives of human resource planning. **[14]**

Q4) What is Training? Explain the importance and benefits of training. **[14]**

Q5) Define the term e-HR. Explain the advantages and future of e-HR. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any 2) :** **[12]**

a) Challenges of Human Resource Management.

b) Kinds of retirement

c) Benefits of competency mapping

d) Work From Home

Total No. of Questions : 6]

P-7268 **[6146]-53**

M.Com. - II

313 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :

1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 पासून प्रश्न क्रमांक 5 यापैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्यायासह रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही 6) : **[6]**

i) मानव संसाधन व्यवस्थापन अंतर्गत कर्मचाऱ्याला ..... असे मानले जाते.

अ) भांडवल

ब) संसाधन

क) मानव

ii) मानव संसाधन व्यवस्थापन ..... वर भर देते.

अ) लोकांचा विकास

ब) लोकांना शिक्षा

क) लोकांचा अवलंब

iii) ..... ही एखाद्या कर्मचाऱ्याला विशिष्ट काम करण्यासाठी ज्ञान किंवा कौशल्य प्रदान करणे किंवा वाढविण्याची प्रक्रिया आहे.

अ) प्रेरणा

ब) विकास

क) प्रशिक्षण

iv) ..... हे भरती नियंत्रित करणारे सर्वात महत्वाचे बाह्य घटक आहे.

अ) मागणी आणि पुरवठा

ब) कामगार बाजार

क) बेरोजगारीचा दर

v) ..... हे नोकरीचे नाव, पात्रता, आवश्यक गुण आणि कामाच्या परिस्थितीबद्दल तपशील देते.

अ) कार्य विश्लेषण

ब) कार्य निवड

क) कार्य तपशील

vi) कार्य मुल्यांकन ..... साठी आधार म्हणून काम करते.

अ) प्रशिक्षण

ब) पदोन्नती

क) कार्य

vii) लाभ घेण्यासाठी कामाची विभागणी म्हणजे .....

अ) शिस्त

ब) विशेषीकरण

क) उत्पादकता

viii) लवचिक कार्य पद्धतींमध्ये ..... समाविष्ट आहे.

अ) घरून काम

ब) फक्त कार्यालयात काम

क) निश्चित तास

प्रश्न 2) मानवी संसाधन व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा. मानवी संसाधन व्यवस्थापनाची दृष्टिकोन आणि कार्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) मानवी संसाधन नियोजनाची व्याख्या सांगा. मानवी संसाधन नियोजनाची गरज आणि उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) प्रशिक्षण म्हणजे काय? प्रशिक्षणाचे महत्व आणि फायदे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) ई–एच.आर. ची व्याख्या सांगा. ई–एच.आर. चे फायदे आणि भविष्य स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) मानवी संसाधन व्यवस्थापनाची आव्हाने

ब) निवृत्तीचे प्रकार

क) सक्षमता मॅपिंगचे फायदे

ड) घरून काम करणे

□□□

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7269

[Total No. of Pages : 4

[6146]-54

M.Com.-II

314 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR

(2019 CBCS Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Questions no. one and six are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from the remaining Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Fill in the blank with the most appropriate alternative (any six) **[6]**

a) Basis of Autocratic Model of 'Organizational Behaviour' is_____

(Economic resources, Power, Leadership, Partnership)

b) Forces affecting organisational behaviour are_____

(People, Environment, Technology, All of the above)

c) _____ is a positive feeling about the job resulting from an evaluation of the characteristics.

(Job Enlargement, Job Satisfaction, Job Enhancement, Job Enrichment)

d) _____is a method of measuring attitude.

(Opinion survey, Interview, Scaling techniques, All of the above)

e) In Vroom's theory, motivation is product of a_____

(Expectancy, Instrumentally, Valence, All of the above)

f) The first stage of motivational process is_____

(Drive state, Instrumental behaviour, Goal, Frustration)

g) Believes, attitudes, traditions and expectations which are shared by group members is called_____

(Group norms, Group communication, Group cohesiveness, Group structure)

h) _____is not a characteristic of a team?

(Minimum and formal knowledge sharing, collective output, Individual and collective responsibility, Fluid dimension to roles and tasks)

P.T.O.

Q2) Define the term 'Organizational Behaviour.' Explain in detail the Impact of Globalisation on 'Organizational Behaviour.' **[14]**

Q3) What is 'Job satisfaction'? Explain in details the Consequence & Outcomes of 'Job Satisfaction.' **[14]**

Q4) Define the term 'Motivation'. Describe types of Motives & Motivational process. **[14]**

Q5) Write a detail note on 'Team' & 'Group'. **[14]**

Q6) Write short notes. (Any Two) **[12]**

a) Objectives of OB

b) Organisational Culture

c) Vroom's Expectancy Theory

d) Types of Conflicts

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7269

[6146]-54
M.Com.-II
314 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR
(2019 CBCS Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– *1)* प्रश्न क्रमांक *1* आणि प्रश्न क्रमांक *6* अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक *2* ते प्रश्न क्रमांक *5* मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवतात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

अ) संघटनात्मक वर्तनाच्या हुकुमशाही प्रारुपाचा मूलाधार ..... आहे.
(आर्थिक संसाधने, सत्ता, नेतृत्व, भागीदारी)

ब) संघटनात्मक वर्तनावरती परिणाम करणारा घटक पुढीलपैकी ..... हा आहे.
(व्यक्ती, पर्यावरण, तंत्रज्ञान, वरीलपैकी सर्व)

क) नोकरीबद्दल सकारात्मक भावना म्हणजे ..... त्याच्या वैशिष्ट्यांचे मुल्यांकन केल्याने होते.
(कार्य विस्तार, कार्य समाधान, कार्य आकार, कार्य समृद्धी)

ड) प्रवृत्तीचे मापन करण्यासाठी ..... पद्धत वापरली जाते.
(मत सर्वेक्षण, मुलाखत, श्रेणी तंत्रे, वरीलपैकी सर्व)

इ) व्हि रूमच्या प्रेरणेच्या सिद्धांतानुसार प्रेरणा या ..... चे उत्पादन असतात.
(संप्रेरन, साधनीभूतता, वालेन्स, वरीलपैकी सर्व)

फ) प्रेरनात्मक प्रक्रियेची पहिली पायरी हि ..... आहे.
(चालना स्थिती, साधनीभूत वर्तन, ध्येय, नैराश्य)

य) समुहातील सदस्यांद्वारे विश्वास, प्रवृत्ती, परंपरा आणि अपेक्षा यांची जी देवाण–घेवाण केली जाते त्याला ..... असे म्हणतात.
(समूह अटी, समूह संप्रेषनण, समूह सुसंवाद, समूह संरचना)

र) ..... हे संघाचे वैशिष्टे मानले जात नाही.
(ज्ञानाची किमान आणि औपचारिक देवाणघेवाण, समग्र प्रदान, व्यक्तिगत आणि सामुहिक जबाबदारी, भूमिका आणि कार्य यांचे प्रवाही पैलू)

प्र.2) संघटनात्मक वर्तन या संकल्पनेची व्याख्या द्या. जागतिकीकरणाचा संघटनात्मक वर्णनावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) कार्य समाधान म्हणजे काय? कार्य समाधानाचे परिणाम आणि निष्पत्ती सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) प्रेरणा या संकल्पनेची व्याख्या द्या. प्रेरणेचे प्रकार आणि प्रेरणात्मक प्रक्रिया विशद करा. **[14]**

प्र.5) संघ आणि गट/ समूह यावर सविस्तर टीप लिहा. **[14]**

प्र.6) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) संघटनात्मक वर्तनाची उद्धीष्टे

ब) संघटनात्मक संस्कृती

क) व्हि रूमचा संप्रेरण सिद्धांत

ड) संघर्षाचे प्रकार

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7270

[Total No. of Pages : 4

[6146]-55

S.Y. M.Com.

315 : ADVANCED BANKING & FINANCE

Foreign Exchange (Group - G)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates :

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable option (any 6) : **[6]**

i) Clearing House Inter Bank Payment System (CHIPS) is owned by _____ Private Commercial Banks.

a) 15

b) 10

c) 20

ii) _____ arises due mistakes in day - to - day functioning of banks.

a) Country risk

b) Operational risk

c) Counter - Party risk

iii) The Foreign Exchange Management Act FEMA was cleared in the _____ Lok Sabha.

a) 14th

b) 15th

c) 13th

iv) The deposit period is six months to three years for _____ account.

a) Resident Foreign Currency Account

b) Non-Resident Non Repairable Account

c) Non-Resident External Account

P.T.O.

v) _____ is required for negotiation by the custom officers.

a) Marine insurance policy

b) Export Assistance Documents

c) Shipping Bill

vi) _____ can be issued by a bank for multiple purchase of particular goods to be exponed.

a) Back to Back letter of Credit

b) Anticipatory letter of Credit

c) Revolving letter of Credit

vii) The EXIM Bank was legally recognized in the year _____.

a) 1979

b) 1981

c) 1970

viii) Export Credit Guarantee Corporation (ECGC) is a Undertaking.

a) Reserve Bank of India

b) Ministry of Finance

c) EXIM Bank

Q2) Discuss the Features of Foreign Exchange Market. **[14]**

Q3) Explain the Structure and Growth of Indian Foreign Exchange Market. **[14]**

Q4) What is Financing of Foreign Trade? Explain the Objectives of Foreign Trade. **[14]**

Q5) Discuss the Performance and Role of EXIM Bank of India. **[14]**

Q6) **Write short notes (any two) :** **[12]**

a) Swap Rates

b) Dealing Rooms

c) Types of Drafts

d) Export Credit Guarantee Corporation

Total No. of Questions : 6]

P-7270 **[6146]-55**

S.Y. M.Com.

315 : ADVANCED BANKING & FINANCE

Foreign Exchange (Group - G)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना :

1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. 2 पासून प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

i) क्लिअरिंग हाऊस इंटरबँक पेमेंट सिस्टम (CHIPS) च्या ..... खागजी व्यावसायिक बँका मालकीचे आहे.

अ) 15

ब) 10

क) 20

ii) ..... बँकांच्या दैनंदिन कामकाजात चुकांमुळे उद्भवते.

अ) देश जोखीम

ब) ऑपरेशनल जोखीम

क) इतर – पक्ष जोखीम

iii) परकीय चलन व्यवस्थापन कायदा FEMA ला ..... लोकसभेत मंजुरी देण्यात आली.

अ) 14th

ब) 15th

क) 13th

iv) ..... खात्यासाठी ठेव कालावधी सहा महिने ते तीन वर्षे आहे.

अ) निवासी विदेशी चलन खाते

ब) अनिवासी नॉन रिपेअरेबल खाते

क) अनिवासी बाह्य खाते

v) कस्टम अधिकाऱ्यांकडून वाटाघाटीसाठी ..... आवश्यक आहे.

अ) सागरी विमा पॉलिसी

ब) निर्यात सहाय्य दस्तऐवज

क) शिपिंग बिल

vi) ..... विशिष्ट वस्तूंच्या एकाधिक खरेदीसाठी बँकेद्वारे जारी केले जाऊ शकते.

अ) बँक टू बँक लेटर ऑफ क्रेडिट

ब) क्रेडिटचे आगाऊ पत्र

क) रिव्हॉल्विहंग लेटर ऑफ क्रेडिट

vii) EXIM बँकेला ..... साली कायदेशीर मान्यता मिळाली.

अ) 1979

ब) 1981

क) 1970

viii) एक्सपोर्ट क्रेडिट गॅरंटी कॉर्पोरेशन (ECGC) एक ..... उपक्रम आहे.

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँक

ब) अर्थ मंत्रालय

क) एक्झिम बँक

प्रश्न 2) परकीय चलन बाजाराच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. **[14]**

प्रश्न 3) भारतीय परकीय चलन बाजाराची रचना आणि वाढ स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) विदेशी व्यापारासाठी वित्तपुरवठा म्हणजे काय? परकीय व्यापाराची उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) एक्झिम बँक ऑफ इंडियाची कामगिरी आणि भूमिका याविषयी चर्चा करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : **[12]**

अ) स्वॅप दर

ब) व्यवहार खोल्या

क) मसुद्यांचे प्रकार

ड) एक्सपोर्ट क्रेडिट गॅरंटी कॉर्पोरेशन

□□□

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7271

[Total No. of Pages : 4

[6146]-56
M.Com. (Part - II)
ADVANCED BANKING AND FINANCE
316 : International Finance
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Group - G)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any <u>Three</u> questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) **Fill in the Blanks by Selecting suitable choice (Any Six) :** **[6]**

i) Euro market was launched on 1st of January _____.

a) 1950 b) 1991

c) 1993 d) 2000

ii) Maximum period for a commercial paper can be issued is _____.

a) 3 months b) 6 months

c) 1 year d) 2 year

iii) Maturity period of Eurobonds are generally _____.

a) Short period b) Medium and long period

c) Very few periods d) Too long period

iv) ADR/GDR can be issued _____.

a) Only by listed companies

b) By listed or unlisted companies

c) Only by companies listed on BSE

d) Only by companies listed on NSE

v) _____ facilitates the conversion of one country's currency into another.

a) Commercial Bank b) Foreign Exchange

c) Forex Market d) NABARD

vi) An act which is enacted to regulate payments and foreign exchange in India, is _____.

a) FERA b) FEMA

c) FEDAI d) FIDA

P.T.O.

vii) Head office of IBRD is situated at _____.

a) Washington, D.C., U.S. b) Basel, Switzerland

c) Moscow, Russia d) Beijing, China

viii) _____ is not part of the World Bank Group.

a) IBRD b) WTO

c) IDA d) IFC

Q2) What is International Banking? Explain the various types of International Banking Offices. **[14]**

Q3) What is International Debit Market? Explain different types of Bonds in international Debt Market. **[14]**

Q4) What is meant by Floating Exchange Rate? Explain the Types and Advantages of Floating Exchange Rate System. **[14]**

Q5) Explain the Objectives and Functions of International Bank for Reconstruction and Development. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any Two) :** **[12]**

a) Euro Notes

b) ADR

c) Special Drawing Rights SDR

d) BRICS

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-7271

[6146]-56
M.Com. (Part - II)
ADVANCED BANKING AND FINANCE
316 : International Finance
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III) (Group - G)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) 1 जानेवारी ..... रोजी युरो बाजार अस्तित्वात आला.

अ) 1950 ब) 1991

क) 1993 ड) 2000

ii) कमर्शियल पेपर जास्तीत जास्त ..... कालावधीसाठी जारी केला जातो.

अ) 3 महिने ब) 6 महिने

क) 1 वर्ष ड) 2 वर्ष

iii) सर्वसामान्यपणे युरोबॉन्ड हे ..... मुदतीचे असतात.

अ) अल्प ब) मध्यम व दीर्घ

क) अति अल्प ड) अति दीर्घ

iv) ..... ए.डी.आर./जी.डी.आर. जारी केले जाऊ शकतात.

अ) केवळ सूचीबद्ध कंपन्यांद्वारे

ब) सूचीबद्ध किंवा असूचीबद्ध कंपन्यांद्वारे

क) फक्त बी.एस.ई. वर सूचीबद्ध कंपन्यांद्वारे

ड) फक्त एन.एस.ई. वर सूचीबद्ध कंपन्यांद्वारे

v) ..... एका देशाचे चलन दुसऱ्या देशाच्या चलनामध्ये मध्ये रूपांतरित करणे सुलभ करते.

अ) व्यावसायिक बँक ब) परकीय चलन

क) परकीय चलन बाजार ड) नाबार्ड

vi) भारतात देयके आणि परकीय चलन नियमित करण्यासाठी ..... हा अधिनियमित कायदा आहे.

अ) फेरा ब) फेमा

क) फेडाई ड) फीडा

vii) आय.बी.आर.डी. चे मुख्य कार्यालय ..... येथे आहे.

अ) वॉशिंग्टन, डी.सी., यू.एस. ब) बासेल, स्वित्झर्लंड

क) मॉस्को, रशिया ड) बीजिंग, चीन

viii) ..... संस्था जागतिक बँक समुहाचा भाग नाही.

अ) आय.बी.आर.डी. ब) डब्ल्यू.डी.ओ.

क) आय.डी.ए. ड) आय.एफ.सी.

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय बँकव्यवसाय म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय बँकव्यवसाय कार्यालयाचे प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय कर्ज बाजार म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीय कर्ज बाजारातील बंधपत्रांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) बदलता विनिमय दर म्हणजे काय? बदलत्या विनिमय दराचे प्रकार आणि फायदे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) आंतरराष्ट्रीय पुनर्रचना व विकास बँकेची (IBRD) उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) युरो नोट्स

ब) ए.डी.आर.

क) विशेष आहरण अधिकार (SDR)

ड) ब्रिक्स

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7272

[Total No. of Pages : 4

[6146]-57
M.Com. (Part - II)
317 : INTERNATIONAL MARKETING
Advanced Marketing - V
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures on the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by suitable choice (Any 6) : **[6]**

i) The study of international marketing should focus primarily on _____.
   a) Product b) Place
   c) Promotion d) All of the above

ii) Not an important document in foreign market
   a) A check for the value of goods
   b) A draft
   c) Bill of lending
   d) A letter of credit

iii) Which media through vast majority of services enter a foreign market?
   a) Export b) Import
   c) Brokers d) Licensing or Franchising

iv) The First stage for market Segmentation _____.
   a) Analysis b) Future Generation
   c) Investigation and Research d) None of these

v) In effective target market, marketers should focus on _____.
   a) Market Segmentation b) Market Targeting
   c) Market Positioning d) All of the above

vi) Market Segmentation Means _____.
   a) Dividing the selling staff
   b) Dividing the territory
   c) Dividing the target group in small size
   d) All the above

P.T.O.

vii) There are three types of political risks for organizations operating in the international market environment. These are _____.

a) Ownership risk, marketing risk, and transfer risk

b) Supplier risk, distributor risk, and retailer risk

c) Ownership risk, operating risk, and transfer risk

d) Ownership risk, marketing risk, and operating risk

viii) A document that contains a precise description of the goods is known as a _____

a) Weight List b) Packing List

c) Commercial Invoice d) Certificate of Origin

Q2) What is International Marketing? Explain the scope and objectives of International Marketing. **[14]**

Q3) Explain the concept of international marketing development and stages of international marketing development. **[14]**

Q4) Discuss the Recent Import and Export Policies and Procedure in detail. **[14]**

Q5) Discuss the Foreign Exchange facilities provided by RBI and EXIM Bank.**[14]**

Q6) Short notes (Any 2) : **[12]**

a) Challenges of International marketing.

b) Legal Environment.

c) Exim Bank.

d) International Distribution system.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-7272

[6146]-57
M.Com. (Part - II)
317 : INTERNATIONAL MARKETING
Advanced Marketing - V
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : 1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य निवडीनुसार रिक्त जागा भरा (कोणतेही 6) **[6]**

i) आंतरराष्ट्रीय विपणनाच्या अभ्यासात प्रामुख्याने ..... घटकांवर लक्ष केंद्रित केले पाहिजे.

अ) उत्पादन ब) ठिकाण

क) जाहिरात ड) वरील सर्व

ii) परदेशातील बाजारपेठेत ..... हा महत्त्वाचा दस्तऐवज नाही.

अ) वस्तूंच्या मूल्याची तपासणी ब) एक मसुदा

क) लेडिंग बिल ड) क्रेडिट पत्र

iii) बहुसंख्य सेवा परदेशी बाजारपेठेत कश्यामार्फत ..... प्रवेश करतात?

अ) निर्यात ब) आयात

क) दलाल ड) परवाना किंवा फ्रेंचायझिंग

iv) बाजार विभाजनाचा सर्वात पहिला टप्पा ..... हा आहे.

अ) विश्लेषण ब) भावी पिढी

क) बाजार संशोधन आणि तपासणी ड) वरीलपैकी नाही

v) प्रभावी लक्ष्य बाजारात, विक्रेत्यांनी ..... वर लक्ष केंद्रित केले पाहिजे.

अ) बाजार विभाजन ब) बाजार लक्ष्यीकरण

क) मार्केट पोझिशनिंग ड) वरील सर्व

vi) मार्केट सेगमेंटेशन म्हणजे .....

अ) विक्री कर्मचाऱ्यांचे विभाजन करणे ब) प्रदेश विभाजित करणे

क) लक्ष्य गट लहान आकारात विभागणे ड) वरील सर्व

vii) आंतरराष्ट्रीय स्तरावर कार्यरत संस्थांसाठी तीन प्रकारचे राजकीय धोके आहेत.

अ) मालकी जोखीम, विपणन जोखीम आणि हस्तांतरण जोखीम

ब) पुरवठादार जोखीम, वितरक जोखीम आणि किरकोळ विक्रेता जोखीम

क) मालकी जोखीम, ऑपरेटिंग जोखीम आणि हस्तांतरण जोखीम

ड) मालकी जोखीम, विपणन जोखीम आणि ऑपरेटिंग जोखीम

viii) मालाचे अचूक वर्णन असलेले दस्तऐवज ..... म्हणून ओळखले जाते.

अ) वजन यादी ब) पॅकिंग यादी

क) व्यावसायिक चलन ड) मूळ प्रमाणपत्र

प्रश्न 2) आंतरराष्ट्रीय विपणन म्हणजे काय? आंतरराष्ट्रीयची विपणनाची व्याप्ती आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) आंतरराष्ट्रीय विपणन विकास संकल्पना स्पष्ट करा? आंतरराष्ट्रीय विपणन विकासाचे टप्पे तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) सध्याच्या काळातील आयात आणि निर्यात धोरणे आणि प्रक्रियेची सविस्तर चर्चा करा. **[14]**

प्रश्न 5) रिझर्व बँक आणि एक्झिम बँकेने प्रदान केलेल्या परकीय चलन सुविधा बद्दल चर्चा करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) आंतरराष्ट्रीय विपणनाची आव्हाने

ब) कायदेशीर वातावरण

क) आयात – निर्यात बँक

ड) आंतरराष्ट्रीय वितरण प्रणाली

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7273

[Total No. of Pages : 4

[6146]-58
M.Com. (Part - II)
318 : ADVANCED MARKETING (Special Paper - VI)
Marketing Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any 6) : **[6]**

i) Source of research problem include _____.
   a) Researcher's Experience
   b) Practical Problems that require solutions
   c) Theory and past research
   d) All of the above

ii) _____ hypothesis characterized by undefined concepts cannot be tested.
   a) Null b) An ambiguous
   c) Good d) Observed

iii) _____ research is usually carried out with the target audience.
   a) Marketing b) Primary
   c) Secondary d) Advertising

iv) _____ is a device which carries the message to the consumers about the product.
   a) Advertising b) Advertising Data
   c) Advertising test d) Advertising Media

v) The _____ begins and ends with marketing managers.
   a) MIS b) MDSS
   c) Expert System d) ERP

vi) _____ audit is a technique that helps the firm to find out the purchasing patterns of retailers as well as consumers.
   a) Home b) Mail Diary
   c) Shop d) Retail

P.T.O.

vii) _____ is an example of primary data collection problem.

a) Online research b) Wrong questionnaire

c) Interviewing d) None of the above

viii) Virtually all _____is targeted to reach specific readers.

a) Online Advertising b) Online Survey

c) Virtual Market d) Global Market

Q2) What are the types of Marketing Surveys? Explain career in Marketing Research. **[14]**

Q3) State the characteristics of Marketing Decision Support System. Explain Scope and Significance of Marketing Decision Support System. **[14]**

Q4) What is 'Marketing Information'? Explain in detail the secondary sources of Marketing Information. **[14]**

Q5) What is 'Web Based Marketing Research'? Explain the secondary data collection through Internet and use of Social Media in Marketing. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any Two) : **[12]**

a) Characteristics of a Good Hypothesis

b) Cluster Analysis for Identifying Market Segments

c) Importance of Market Information

d) Strategies and Tools for Online Targeted Advertising

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-7273

[6146]-58
M.Com. (Part - II)
318 : ADVANCED MARKETING (Special Paper - VI)
Marketing Research
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही 3(तीन) प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा (कोणतेही 6) : **[6]**

i) संशोधन समस्येच्या स्त्रोतामध्ये ..... समाविष्ट आहे.

अ) संशोधकाचा अनुभव

ब) व्यावहारिक समस्या ज्यासाठी उपाय आवश्यक आहेत

क) सिद्धांत आणि मागील संशोधन

ड) वरील सर्व

ii) ..... अपरिभाषित संकल्पनांद्वारे वैशिष्ट्यीकृत गृहीतकांची चाचणी केली जाऊ शकत नाही.

अ) शून्य ब) अस्पष्ट

क) चांगले ड) निरीक्षण

iii) ..... संशोधन सहसा लक्ष्यित प्रेक्षकांसह केले जाते.

अ) विपणन ब) प्राथमिक

क) माध्यमिक ड) जाहिरात

iv) ..... हे असे उपकरण आहे जे ग्राहकांना उत्पादनाविषयी संदेश देते.

अ) जाहिरात ब) जाहिरात डेटा

क) जाहिरात चाचणी ड) जाहिरात माध्यम

v) विपणन व्यवस्थापकांसह ..... सूरू होते आणि समाप्त होते.

अ) MIS ब) MDSS

क) तज्ञ प्रणाली ड) ERP

vi) ..... ऑडिट हे एक असे तंत्र आहे जे फर्मला किरकोळ विक्रेते तसेच ग्राहकांच्या खरेदी पद्धती शोधण्यात मदत करते.

अ) घर ब) मेल डायरी

क) दुकान ड) किरकोळ

vii) ..... हे प्राथमिक डेटा संकलन समस्येचे उदाहरण आहे.

अ) ऑनलाइन संशोधन ब) चुकीची प्रश्नावली

क) मुलाखती ड) वरीलपैकी काहीही नाही

viii) सर्व ..... विशिष्ट वाचकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी लक्ष्यित आहे.

अ) ऑनलाइन जाहिरात ब) ऑनलाइन सर्वेक्षण

क) आभासी बाजार ड) जागतिक बाजार

प्रश्न 2) विपणन सर्वेक्षणाचे प्रकार कोणते आहेत? मार्केटिंग रिसर्चमधील करिअर स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) विपणन निर्णय समर्थन प्रणालीची वैशिष्ट्ये सांगा. विपणन निर्णय समर्थन प्रणालीची व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) 'विपणन माहिती' म्हणजे काय? विपणन माहितीच्या दुय्यम स्त्रोतांचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा. **[14]**

प्रश्न 5) 'वेब आधारित विपणन संशोधन' म्हणजे काय? इंटरनेटद्वारे दुय्यम डेटा संकलन आणि मार्केटिंगमध्ये सोशल मीडियाचा वापर स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[12]**

अ) चांगल्या गृहितकाची वैशिष्ट्ये

ब) बाजार विभाग ओळखण्यासाठी क्लस्टर विश्लेषण

क) बाजार माहितीचे महत्त्व

ड) ऑनलाइन लक्ष्यित जाहिरातींसाठी धोरणे आणि साधने

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7274

[Total No. of Pages : 4

[6146]-61

M.Com. - II

401 : CAPITAL MARKET AND FINANCIAL SERVICES

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 and Question No. 6 are Compulsory.***
2) ***Solve 3 (Three) questions from Question No. 2 to Question No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (**Any six**) **:** **[6]**

i) Capital Market is a market for _____ capital.

(Long Term Capital, Short Term Capital, Working Capital)

ii) CDSL and NSDL are categorised as _____.

(E-Brokers, Depositories, Depositary Participants)

iii) _____ term does not belong to the stock exchange.

(NAV, IPO, KPO)

iv) In India, NIFTY and SENSEX are calculated on the basis of _____.

(Market Capitalisation, Paid up Capital, Free Float Capitalisation)

v) A closed-end mutual fund is owned by _____.

(an investment companies, an investment advisory firm, its unitholders)

vi) Securities and Exchange Board of India came into force on _____.

(30th Jan 1991, 30th Jan 1992, 30th Jan 1994).

vii) _____ financial body has asked intermediaries and companies to make regulatory payments in digital mode.

(SEBI, RBI, NSE)

viii) The regulatory body for the securities market in India is _____.

(RBI, SEBI, IRDA)

P.T.O.

Q2) What is 'Capital Market'? Explain the structure and characteristics of Capital Market. **[14]**

Q3) Write a detail note on NSE and BSE. **[14]**

Q4) What is a 'Financial Services'? Explain various types of Mutual Funds in India. **[14]**

Q5) What is 'SEBI'? Explain in detail the establishment and achievements of SEBI. **[14]**

Q6) Write Short Notes **(Any two) :** **[12]**

a) Innovative Debt Instruments

b) OTCEI

c) Credit Rating

d) Financial Advisor

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-7274

[6146]-61

M.Com. - II

401 : CAPITAL MARKET AND FINANCIAL SERVICES

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 हे अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही 3 (तीन) प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

i) भांडवल बाजार हा ..... भांडवलासाठीचा बाजार आहे.

(दीर्घकालीन, अल्पकालीन, खेळते)

ii) सीडीएसएल आणि एनएसडीएल ..... म्हणून वर्गीकृत आहेत.

(ई–ब्रोकिंग, डिपॉझिटरी, डिपॉझिटरी सहभागी)

iii) ..... ही संकल्पना रोखे बाजाराशी संबंधित नाही.

(एनएव्ही, आयपीओ, केपीओ)

iv) भारतामध्ये निफ्टी आणि सेंसेक्सचे गणन हे ..... च्या आधारे केले जाते.

(बाजारपेठ भांडवलीकरण, देय भांडवल, फ्री फ्लोट कॅपिटलायझेशन)

v) क्लोजएंडेड फंडावरती ..... ची मालकी असते.

(गुंतवणूक कंपनी, गुंतवणूक सल्ला व्यवसायसंस्था, त्याचे युनिटधारका)

vi) सिक्युरिटीज अँड एक्स्चेंज बोर्ड ऑफ इंडिया (सेबी) ..... रोजी अंमलात आली.

(30 जानेवारी 1991, 30 जानेवारी 1992, 30 जानेवारी 1994)

vii) ..... वित्तीय संस्थेने मध्यस्थ आणि कंपन्यांना डिजिटल माध्यमातून नियामक देये देण्यासाठी सांगितलेले आहे.

(सेबी, भारतीय रिझर्व्ह बँक, राष्ट्रीय रोखे बाजार)

viii) भारतामध्ये रोखे बाजाराचे नियमन करणारी ..... ही संस्था आहे.

(भारतीय रिझर्व्ह बँक, सेबी, आयआरडीए)

प्रश्न 2) भांडवल बाजार म्हणजे काय? भांडवल बाजाराची संरचना आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) राष्ट्रीय रोखे बाजार आणि बॉम्बे रोखे बाजार यावर सविस्तर टीप लिहा. **[14]**

प्रश्न 4) वित्तीय सेवा म्हणजे काय? भारतातील परस्पर साह्य निधीचे (म्युच्युअल फंडाचे) प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) सेबी म्हणजे काय? सेबीची स्थापना आणि कामगिरी सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) नावोपक्रमीत कर्ज साधने

ब) भारतीय त्वरित विनिमय केंद्रे (OTCEI)

क) पतमुल्यांकन

ड) वित्तीय सल्लागार

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P7275

[Total No. of Pages : 4

[6146]-62

M.Com.-II

402 A : INDUSTRIAL ECONOMIC ENVIRONMENT

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting a suitable choice (any6) **[6]**

a) Cement industry is included in the category of_____

i) Heavy Industry ii) Government Industry

iii) Basic Industry iv) Foreign Industry

b) Heavy electrical equipment is a _____ type of industry

i) Basic Industry ii) Process Industry

iii) Capital Goods iv) Sez Industry

c) Large industry creates_____ opportunities in the economy

i) Import ii) Unemployment

iii) Employment iv) Poverty

d) The period of the Eighth Five Year Plan is____

i) 1990-1995 ii) 1991-96

iii) 1992-97 iv) 1993-98

e) India's first industrial policy was announced in _____

i) 1920 ii) 1935

iii) 1948 iv) 1961

f) The Monopolies and Restrictive Trade Practices Act came into force on _____

i) lst June 1941 ii) lst June 1951

iii) 1st June 1970 iv) lst June 1977

P.T.O.

g) The Iron and Steel Company was established in_____

i) 1851 ii) 1904

iii) 1907 iv) 1937

h) From the following_____ depends on agriculture for raw materials

i) IT Industry ii) Cement Industry

iii) Textile Industry iv) Automobile Industry

Q2) What is mean by Economic Environment? Explain various political factors affecting economic environment. **[14]**

Q3) What is mean by public sector industries? Explain problems of public sector industries in India **[14]**

Q4) Write Definition of Industrial policy. State brief outline of Industrial Policy 1956. **[14]**

Q5) Explain importance of major industries in India. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Social and cultural factors affecting economic environment

b) Role of Industry in economic development of India

c) Industrial Policy of 1948

d) Problems of Iron and Steel Industry in India

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

P7275

[6146]-62
M.Com.-II
402 A : INDUSTRIAL ECONOMIC ENVIRONMENT
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– ***1)*** प्रश्न क्रमांक *1* आणि *6* सक्तीचे आहेत.

2) प्रश्न क्रमांक *2* ते *5* पैकी कोणतेही *3* प्रश्न सोडवा.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही सहा) **[6]**

अ) सिमेंट उद्योगाचा समावेश ..... या प्रकारच्या उद्योगामध्ये होतो.

i) अवजड उद्योग ii) सरकारी उद्योग

iii) मुलभूत उद्योग iv) परकीय उद्योग

ब) अवजड विद्युत उपकरणे हा ..... प्रकारचा उद्योग आहे.

i) मुलभूत उद्योग ii) प्रक्रिया उद्योग

iii) भांडवली वस्तू iv) सेझ उद्योग

क) मोठ्या उद्योगामुळे अर्थव्यवस्थेत ..... संधी निर्माण होतात.

i) आयात ii) बेरोजगारी

iii) रोजगार iv) दारिद्र्य

ड) आठव्या पंचवार्षिक योजनेचा कालावधी ..... आहे

i) 1990-1995 ii) 1991-96

iii) 1992-97 iv) 1993-98

इ) भारताचे पहिले औद्योगिक धोरण ..... मध्ये जाहीर झाले.

i) 1920 ii) 1935

iii) 1948 iv) 1961

फ) मक्तेदारी आणि निर्बंधात्मक व्यापार व्यवहार कायदा ..... रोजी अस्तित्वात आला.

i) 1 जून 1941 ii) 1 जून 1951

iii) 1 जून 1970 iv) 1 जून 1977

य) दि आयर्न अँड स्टील कंपनीची स्थापना ..... मध्ये झाली.

i) 1851 ii) 1904

iii) 1907 iv) 1937

र) खालीलपैकी ..... हा उद्योग कच्च्या मालासाठी शेतमालावर अवलंबून आहे.

i) आय टी उद्योग ii) सिमेंट उद्योग

iii) कापड उद्योग iv) वाहन उद्योग

प्र.2) आर्थिक पर्यावरण म्हणजे काय? आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारे विविध राजकीय घटक स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योग म्हणजे काय? भारतातील सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांच्या समस्या स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) औद्योगिक धोरणाची व्याख्या लिहा. 1956 च्या धोरणाची संक्षिप्त रूपरेषा सांगा. **[14]**

प्र.5) भारतातील मोठ्या उद्योगांचे महत्त्व स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारे सामाजिक आणि सांस्कृतिक घटक.

ब) भारताच्या आर्थिक विकासातील उद्योगांची भूमिका.

क) 1948 चे औद्योगिक धोरण.

ड) भारतातील लोखंड व पोलाद उद्योगाच्या समस्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7276

[Total No. of Pages : 3

[6146]-63
S.Y. M.Com.
MATHEMATICS
402-B : Operations Research
(2019 CBCS Pattern) (Semester-IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols have their usual meanings.***

Q1) Attempt any two of the following: **[14]**

a) Solve the following L.P.P. by graphical method.

Maximize $Z = 3x_1 + 4x_2$

Subject to $x_1 + x_2 \leq 450$

$2x_1 + x_2 \leq 600$

$x_1, x_2 \geq 0$

b) Write canonical form of the following L.P.P.

Maximize $Z = x_1 + 7x_2$

Subject to $x_1 + 2x_2 \leq 11$

$4x_1 + 6x_2 = 12$

$x_1 + x_2 \geq 3$

$x_1, x_2 \geq 0$

c) Solve the following game by dominance principle.

Player B

Player A	I	II	III	IV	V
I	5	7	6	11	8
II	7	8	5	9	10
III	10	9	11	10	9
IV	6	6	10	7	5

P.T.O.

Q2) Attempt any two of the following. **[14]**

a) Obtain an initial basic feasible solution of the following T.P. by North West corner method.

Warehouses / Factory	P	Q	R	S	Supply
A	6	5	8	5	30
B	5	11	9	7	40
C	8	9	7	13	50
Demand	35	28	32	25	

Also find the corresponding transportation cost.

b) Show that the following L.P.P. has unbounded solution

Maximize $Z = x_1 + 3x_2 + 5x_3 + x_4$

Subject to $2x_1 + x_2 - 4x_3 + 6x_4 \leq -8$

$3x_1 - 2x_2 + x_3 + 5x_4 \geq 20$

$5x_1 - 7x_2 + 3x_3 - 4x_4 \geq 35$

$x_1, x_2, x_3, x_4 \geq 0$

c) Write the dual of the following L.P.P.

Maximize $Z = 7y_1 + 9y_2$

Subject to $y_1 + 2y_2 \leq 3$

$-y_1 + 3y_2 \leq 5$

Where y_1, y_2 are unrestricted variables.

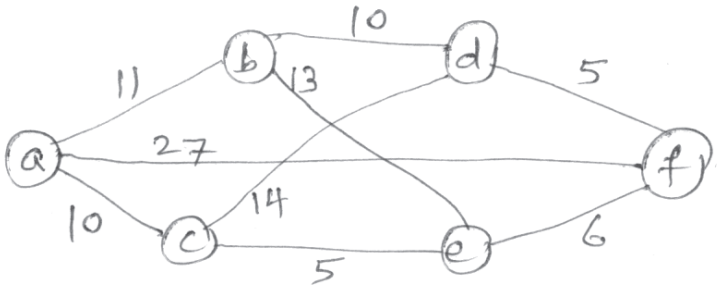
Q3) Attempt any two of the following. **[14]**

a) Solve the following assignment problem for minimization.

Persons \ Jobs	I	II	III	IV	V
A	3	8	2	10	3
B	8	7	2	9	7
C	6	4	2	7	5
D	8	4	2	3	5
E	9	10	6	9	10

b) Discuss the various steps involved in the application of PERT and CPM.

c) Find the minimum cost spanning tree for the following network.

Q4) Attempt any two of the following. **[8]**

a) Explain the following terms with reference to transportation problem.

i) Balanced T.P.

ii) I.B.F.S.

iii) Degenerate basic feasible solution

iv) Optimum solution

b) Solve the game whose pay-off matrix is given by

$$\begin{array}{cc} & \text{Player B} \\ & \begin{array}{cc} B_1 & B_2 \end{array} \\ \text{Player A} \begin{array}{c} A_1 \\ A_2 \\ A_3 \end{array} & \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ -2 & -3 \\ -4 & -5 \end{bmatrix} \end{array}$$

c) Define network. Explain what do you mean by Directed and undirected network? Also explain the term Node and Arc.

❖ ❖ ❖

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P8299

[Total No. of Pages : 3

[6146]-64

M.Com.-II

403 : RECENT ADVANCES IN ACCOUNTING, TAXATION AND AUDITING

(2019 Credit Pattern) (Semester-IV) (Paper-VII)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from questions No. 2 to Question No.5***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any 6 out of 8) **[6]**

a) In computers, a _____ is a symbolic representation of facts or concepts from which information may be obtained with a reasonable degree of confidence.

i) Data ii) Knowledge

iii) Programme iv) Algorithm

b) Taxes that are levied any Intra-State purchase are _____

i) IGST ii) CGST

iii) SGST iv) UTGST

c) Blockchain is a types of _____ database.

i) Limited ii) Practical

iii) Shared iv) fixed

d) _____ is the process of identifying and reporting investments made in the human resources of an organisation.

i) Human resource accounting ii) Cost accounting

iii) Management accounting iv) Inflation accounting

P.T.O.

e) _____ is the objective of creative accounting.

i) To increase the accuracy of financial statements

ii) To manipulate financial statement to show a more favourable financial position

iii) To ensure compliance with accounting standards.

iv) To verify the financial position of the organization.

f) _____ is a method of accounting that takes into account the effects of inflation on a company's financial statements.

i) Inflation accounting ii) Forensic accounting

iii) Forensic accounting iv) Management accounting

g) Employees stock option cannot be issued to _____

i) Managing Director ii) Permanent employee

iii) Regular Employee iv) Independent director

h) Which of the following is a component of artificial intelligence?

i) Learning iv) Training

iii) Designing iv) Puzzling

Q2) What is Blockchain Accounting? Explain in detail the advantages and disadvantages of blockchain accounting. **[14]**

Q3) What is Corporate Tax? Explain in detail advantages and disadvantages of corporate tax. **[14]**

Q4) Explain the concept of Environmental Accounting and Explain in detail the need of environmental accounting. **[14]**

Q5) Define Inflation Accounting. Explain in detail the various methods of Inflation Accounting. **[14]**

Q6) Write short notes (Any2) **[12]**

a) IPR accounting.

b) Personal tax reforms.

c) Lean accounting.

d) Role of artificial intelligence in accounting.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P8738

[Total No. of Pages : 6

[6146]-65

S.Y. M.Com.

COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES

405 : Recent Advances in Commercial Laws and Practices

(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Group B)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No.1 and Question No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any Three questions from question No. 02 to Question No. 05.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks by selecting suitable choice (any 6 out of 8) **[6]**

a) As per provisions of the Competition Act, 2002, no person or enterprise shall enter into a combination which causes or is likely to cause an appreciable adverse effect on competition within the relevant market in India and such a combination shall be_____.

i) Void ii) Valid

iii) Voidable iv) Avoidable

b) As per The Competition Act, 2002, the Chairperson and every other Member of Competition Commission of India shall be a person of ability, integrity and standing and who has special knowledge of, and such professional experience of not less than _____ years in, international trade, economics, business, commerce, law, finance, accountancy, management, industry, public affairs or competition matters.

i) five ii) ten

iii) fifteen iv) twenty

c) As per The Special Economic Zones Act, 2005 “infrastructure facilities” means _____, commercial or social infrastructure or other facilities necessary for the development of a Special Economic Zone or such other facilities which may be prescribed.

i) Economic ii) Industrial

iii) Political iv) Cultural

P.T.O.

d) As per the provisions of The Special Economic Zones Act, 2005, the notification regarding Constitution of Authority has to be published in the _____.

i) National Newspaper

ii) Official Gazette

iii) Official website of the Govt. of India

iv) Regional Newspapers

e) As per the provisions of The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002 "_____" means acquisition by any asset reconstruction company of any right or interest of any bank or financial institution in any financial assistance for the purpose of realisation of such financial assistance.

i) Asset reconstrution
ii) Asset reconstruction company
iii) Central Registry
iv) Debt securities

f) As per the provisions of The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002, the Reserve Bank may, for the purposes of this Act, carry out audit and inspection of _____ from time to time.

i) Bank
ii) An asset reconstruction company
iii) Credit Co-operative Society
iv) Financial institution

g) "_____" means a Reconvery Officer appointed by the Central Goverment for each Tribunal under sub-section (1) of section 7 of The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993.

i) Recovery Officer ii) Tribunal

iii) Appellate Tribunal iv) Financial Institution

h) As per the provisions of The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993, A person shall not be qualified for appointment as the Presiding Officer of a Tribunal unless he is, or has been, or is qualified to be, a_____.

i) District Jude ii) Judge of High Court

iii) Judge of Supreme Court iv) RBI Governor

Q2) State the provisions of the Competition Act, 2002 relating to duties, powers and functions of The Commission of India. **[14]**

Q3) Explain the provisions relating to Reference of Dispute and Miscellaneous Provisions under The special Economic Zones Act, 2005. **[14]**

Q4) State the provisions regarding Offences and penalties prescribed under The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002. **[14]**

Q5) Explain the provisions relating to Establishment of Tribunal and Appellate Tribunal under The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutions Act, 1993. **[14]**

Q6) Write Short Notes (Any 2 out of 4) **[2×6=12]**

a) The Provisions of The Competition Act, 2002 relating to procedures and powers of Appellate Tribunal.

b) Development Commissioner under The Special Economic Zones Act, 2005.

c) Provisions relating to Enforcement of security interest under The Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002.

d) Explain the provisions regarding appeal to the Appellate Tribunal under The Recovery of Debts Due to Banks and Financial Institutional Act, 1993.

Total No. of Questions : 6]

P8738

[6146]-65
S.Y. M.Com.
COMMERCIAL LAWS AND PRACTICES
405 : Recent Advances in Commercial Laws and Practices
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Credit System) (Group B)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* **[एकूण गुण : *60***

सूचना :– ***1)*** **प्रश्न क्रमांक *1* आणि प्रश्न क्रमांक *6* अनिवार्य आहेत.**

2) **प्रश्न क्रमांक *2, 3, 4* आणि *5* मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.**

3) **उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

4) **संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.**

प्र.1) **योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा.** (8 पैकी 6) **[6]**

अ) **कॉम्पिटिशन ॲक्ट,** 2002 **च्या तरतुदींनुसार, कोणतीही व्यक्ती किंवा उद्योग भारतातील संबंधित बाजारपेठेतील स्पर्धेवर महत्वपूर्ण प्रतिकूल परिणाम घडवून आणणारी किंवा होण्याची शक्यता असलेल्या संयोगात प्रवेश करू शकत नाही आणि असे संयोजन ..... असेल.**

i) **रद्द** ii) **वैध**

iii) **रद्द करण्यायोग्य** iv) **टाळता येण्याजोगे**

ब) **कॉम्पिटिशन ॲक्ट,** 2002 **नुसार, भारतीय स्पर्धा आयोगाचे अध्यक्ष आणि इतर प्रत्येक सदस्य ही क्षमता, सचोटी असणारी व्यक्ती असेल आणि ज्यांना ..... वर्षांपेक्षा कमी नसेल अशा आंतरराष्ट्रीय व्यापार, अर्थशास्त्र, व्यवसाय, वाणिज्य, कायदा, वित्त, लेखा, व्यवस्थापन, उद्योग, सार्वजनिक व्यवहार किंवा स्पर्धाविषयक बाबींचे व व्यावसायिक अनुभवाचे विशेष ज्ञान असेल.**

i) **पाच** ii) **दहा**

iii) **पंधरा** iv) **वीस**

क) **विशेष आर्थिक क्षेत्र** (SEZ) **कायदा,** 2005 **नुसार "पायाभूत सुविधा" म्हणजे .....,** **व्यावसायिक किंवा सामाजिक पायाभूत सुविधा किंवा विशेष आर्थिक क्षेत्राच्या विकासासाठी आवश्यक असलेल्या इतर सुविधा किंवा विहित केलेल्या आशा इतर सुविधा.**

i) **आर्थिक** ii) **औद्योगिक**

iii) **राजकीय** iv) **सांस्कृतिक**

ड) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ) कायदा, 2005 च्या तरतुदींनुसार, प्राधिकरणाच्या घटनेबाबत अधिसूचना ..... मध्ये प्रकाशित करणे आवश्यक आहे.

i) राष्ट्रीय वृत्तपत्र
ii) अधिकृत राजपत्र
iii) भारत सरकारची अधिकृत वेबसाइट
iv) प्रादेशिक वृत्तपत्रे

इ) सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्शियल ॲसेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट ॲक्ट, 2002 च्या तरतुदींनुसार "....." म्हणजे आर्थिक सहाय्याची वसुली करण्याकरिता कोणत्याही मालमत्ता पुनर्बांधणी कंपनी द्वारे कोणत्याही बँकेच्या किंवा वित्तीय संस्थेच्या कोणत्याही अधिकाराचे संपादन.

i) मालमत्ता पुनर्रचना
ii) मालमत्ता पुनर्रचना कंपनी
iii) केंद्रीय नोंदणी
iv) कर्ज रोखे

फ) सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्शियल ॲसेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट ॲक्ट, 2002 च्या तरतुदींनुसार रिझर्व्ह बँक, या कायद्याच्या उद्देशाने, वेळोवेळी ..... चे ऑडिट आणि तपासणी करू शकते.

i) बँक
ii) मालमत्ता पुनर्रचना कंपनी
iii) पत सहकारी संस्था
iv) वित्तीय संस्था

य) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स ॲक्ट, 1993 मधील तरतुदीनुसार "....." म्हणजे देय कर्जांची वसुली करण्यासाठी या कायद्याच्या कलम 7 च्या उप–कलम (1) अंतर्गत प्रत्येक न्यायाधिकरणासाठी केंद्र सरकारने नियुक्त केलेला वसुली अधिकारी.

i) वसुली अधिकारी
ii) न्यायाधिकरण
iii) अपील न्यायाधिकरण
iv) वित्तीय संस्था

र) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स ॲक्ट, 1993 मधील तरतुदींनुसार, एखादी व्यक्ती न्यायाधिकरणाचा पीठासीन अधिकारी म्हणून नियुक्तीसाठी पात्र ठरणार नाही, जोपर्यंत तो ..... आहे, किंवा होण्यास पात्र आहे.

i) जिल्हा न्यायाधीश
ii) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
iii) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
iv) RBI गव्हर्नर

प्र.2) कॉम्पिटिशन ॲक्ट, 2002 च्या तरतुदीनुसार भारतीय स्पर्धा आयोगाची कर्तव्ये, अधिकार आणि कार्ये विशद करा. **[14]**

प्र.3) विशेष आर्थिक क्षेत्र कायदा, 2005 अनुसार वाद वर्ग करणे आणि इतर तरतुदी स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्शियल ॲसेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट ॲक्ट, 2002 च्या तरतुदींनुसार विहित केलेले गुन्हे आणि दंड याबाबतच्या तरतुदी सांगा. **[14]**

प्र.5) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स ऍक्ट, 1993 मधील न्यायाधिकरण आणि अपीलीय न्यायाधिकरणाच्या स्थापनेशी संबंधित तरतुदी स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टीपा लिहा. (4 पैकी कोणतेही 2) **[12]**

अ) कॉम्पिटिशन ऍक्ट, 2002 नुसार अपीलीय न्यायाधिकरणाच्या कार्यपद्धती आणि अधिकारांशी संबंधित तरतुदी.

ब) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ) कायदा 2005 अंतर्गत विकास आयुक्त.

क) सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन ऑफ फायनान्शियल ॲसेट्स अँड इनफोर्समेंट ऑफ सिक्युरिटी इंटरेस्ट ॲक्ट, 2002 मधील सेक्युरिटी इंटरेस्ट अंमलबजावणीशी संबंधित तरतुदी.

ड) द रिकव्हरी ऑफ डेट्स ड्यू टू बँक्स अँड फायनान्सियल इन्स्टिट्यूशन्स ऍक्ट, 1993 मधील अपीलीय न्यायाधिकरणाकडे अपील करण्यासंबंधीच्या तरतुदी.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-7277

[Total No. of Pages : 2

[6146]-66

M.Com. (Part - II)

407 : RECENT ADVANCES IN COST AUDITING & COST SYSTEM

Advanced Cost Accounting and Cost Systems - VII

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Question No. 1 & Question No. 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Que. No. 2 to Que. No. 5.***
3) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Fill in the Blanks with selecting suitable choice (Any 6) : **[6]**

i) Cost Accounting standard issued by _____.

a) ICAI b) ICMA

c) ICAS

ii) The objective of this standard is to "Determination of capacity with accuracy" _____.

a) CAS - 1 b) CAS - 2

c) CAS - 3

iii) Cost accounting standard - 9 deals with _____.

a) Cost of Utility b) Direct Expenses

c) Packing material cost

iv) What is at the heart of any ERP system?

a) Unified information b) Employees efficiency

c) Customer

v) The maximum rate for CGST is _____.

a) 28% b) 18%

c) 14%

P.T.O.

vi) Control chart is a _____.

a) Process monitoring tool b) Process control tool

c) Both a & b

vii) Total quality management focuses on _____.

a) Employee b) Management

c) Customer satisfaction

viii) Productivity can be increased by _____.

a) Increasing the output from the same input

b) By Reducing the input for the same output

c) Both a and b

Q2) State the objectives and scope of "Depreciation and amortization" (CAS-16). "Interest and financing charges" (CAS-17) and "Research and Development Cost" (CAS-18). **[14]**

Q3) What is mean by productivity Audit? Explain the benefits of productivity audit? **[14]**

Q4) Define the term "Enterprise Resources planning"? Explain in details the methodology of implementation of ERP? **[14]**

Q5) Explain the concept of "Six Sigma"? What are the steps involved in Six Sigma? **[14]**

Q6) Write short notes (any 2 out of 4) : **[12]**

a) CAS - 10 : Direct Expenses

b) Importance of ERP

c) Elements of productivity audit

d) Types of cost center

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. : ____

P-8791

[Total No. of Pages : 4

[6146]-67
M.Com.
409 : COOPERATION AND RURAL DEVELOPMENT
Recent Advances in Cooperative and Rural Development
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Q. No. 1 and Q. No.6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. No. 2 to Q. No. 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks by selecting suitable choice (Any Six out of Eight) : [6]**

i) Industrial sickness contributes to the _____cost economy.

a) High b) Medium

c) Average d) Low

ii) _____ is more important in Co-operative Society.

a) People b) Capital

c) Worker d) Government

iii) When was the National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD) set up?

a) 1969 b) 1975

c) 1982 d) 1991

iv) The apex funding agency in India for providing rural credit is _____.

a) State Bank of India

b) Regional rural banks

c) National Bank for Agriculture and Rural Development (NABARD)

d) None of the above

v) Self-help groups offer credit to rural households _____.

a) At a moderate rate of interest

b) Without collateral

c) Both a and b are incorrect

d) Both a and b are correct

P.T.O.

vi) Initiatives for implementing rural development include _____.

a) Improving public health
b) Setting up facilities for agricultural research
c) Infrastructure development in rural areas
d) All of the above

vii) _____stresses are responsible for farmer suicide.

a) Failure of crops b) Debt burden
c) Loss in agricultural activities d) All of the above

viii) _____ is not a social responsibility of Co-operative Institutes.

a) Profit Maximization b) Social Welfare
c) Social Development d) Community Development

Q2) Explain the Theory and Practice of Cooperative Principles. **[14]**

Q3) Explain the impact of Globalization on Cooperative Institutions. **[14]**

Q4) What do you mean by Self Help Groups? Explain the role of Self Help Groups. **[14]**

Q5) Explain the Short and long term Governmental measures for redressing rural distress. **[14]**

Q6) **Write Short Notes (Any Two) :** **[12]**

a) Social responsibility of co-operative institutions
b) Six Sigma
c) Types of Micro Finance
d) Sustainable Rural Development

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

P-8791

[6146]-67

M.Com.

409 : COOPERATION AND RURAL DEVELOPMENT

Recent Advances in Cooperative and Rural Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1) प्रश्न क्रमांक 1 आणि प्रश्न क्रमांक 6 अनिवार्य आहेत.*

2) प्रश्न क्रमांक 2 ते प्रश्न क्रमांक 5 पर्यंत कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

3) उजव्या बाजूचे आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा (कोणतेही 6) **[6]**

i) औद्योगिक आजारपण ..... खर्चाच्या अर्थव्यवस्थेत योगदान देतात.

अ) उच्च ब) मध्यम

क) सरासरी ड) कमी

ii) सहकारी संस्थेत ..... हे अधिक महत्त्वाचे आहे.

अ) लोक ब) भांडवल

क) कामगार ड) सरकार

iii) राष्ट्रीय कृषी आणि ग्रामीण विकास बँक (NABARD) ची स्थापना केव्हा झाली?

अ) 1969 ब) 1975

क) 1982 ड) 1991

iv) ग्रामीण पतपुरवठा करणारी भारतातील सर्वोच्च निधी संस्था ..... आहे.

अ) स्टेट बँक ऑफ इंडिया

ब) प्रादेशिक ग्रामीण बँका

क) राष्ट्रीय कृषी आणि ग्रामीण विकास बँक (नाबार्ड)

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

v) स्वयं–सहायता गट ग्रामीण कुटुंबांना ..... कर्ज देतात.

अ) मध्यम व्याज दराने ब) संपार्श्विक

क) अ आणि ब दोन्ही चुकीचे आहेत ड) अ आणि ब दोन्ही बरोबर आहेत

vi) ग्रामीण विकासाच्या अंमलबजावणीसाठी उपक्रमांमध्ये ..... यांचा समावेश होतो.

अ) सार्वजनिक आरोग्य सुधारणे

ब) कृषी संशोधनासाठी सुविधा उभारणे

क) ग्रामीण भागात पायाभूत सुविधांचा विकास

ड) वरील सर्व

vii) शेतकरी आत्महत्येला ..... घटक जबाबदार आहेत.

अ) पिकांचे नुकसान ब) कर्जाचा बोजा

क) कृषी कार्यात नुकसान ड) वरील सर्व

viii) ..... ही सहकारी संस्थांची सामाजिक जबाबदारी नाही.

अ) नफा वाढवणे ब) सामाजिक कल्याण

क) सामाजिक विकास ड) समुदाय विकास

प्रश्न 2) सहकारी तत्त्वांचा सिद्धांत आणि कार्यपद्धती स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 3) जागतिकीकरणाचा सहकारी संस्थांवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) बचत गट म्हणजे काय? बचत गटांची भूमिका स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) ग्रामीण भागातील समस्यांचे निवारण करण्यासाठी अल्प आणि दीर्घकालीन सरकारी उपाययोजना स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) सहकारी संस्थांची सामाजिक जबाबदारी

ब) सहा सिग्मा

क) सूक्ष्म वित्ताचे प्रकार

ड) शाश्वत ग्रामीण विकास

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7278

[Total No. of Pages : 4

[6146]-68

M.Com. (Part-II)

BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT

411 : Recent Advances in Business Practices and Environment

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (Special Paper-VII)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 60***

Instructions to the candidates:

1) ***Q. No.1 and Q.No.6 compulsory.***
2) ***Solve any three from Que. No. 2 to Q. No.5.***
3) ***Figure to the right indicate full marks.***

Q1) **Fill in the blanks (Any 6) :** **[6]**

i) Indian Agriculture depends mainly upon _____

a) Capital b) Mansoon

c) Machinery d) Technology

ii) Small Industries require _____ capital.

a) More b) Minimal

c) Low d) Zero

iii) Rajiv Gandhi Udyami mitra yojana is started For _____ Enterprise.

a) Micro b) Macro

c) Small d) Big

iv) _____ is a Important problem of small scale Industry.

a) Additional fund b) International support

c) Absence of capital d) Tax Policy

v) Agriculture is the major occupation in _____ areas.

a) Rural b) Remote

c) Urban d) None of the above

vi) Cadbery committee is related to _____

a) Corporate governance b) Corporate Audits

c) Government d) Administration

P.T.O.

vii) Corporate governance is a _____ approach.

a) Bottom - Up b) Hybrid

c) Scientific d) Top-down

viii) Tourists are a major component of _____

a) Tourism b) Environment

c) Economy d) None of the above

Q2) Review the retail policy of Government of Maharashtra. **[14]**

Q3) Explain the scheme of Development of micro, small and medium enterprises. **[14]**

Q4) Explain the Prime Minister Employment Generation Programme in National small Industries corporation scheme. **[14]**

Q5) Explain the Recent Development in corporate Governance in India. **[14]**

Q6) Write short notes (Any 2) **[12]**

a) Retail Policy

b) Micro Finance Programme

c) Rajiv Gandhi Udyami Mitra scheme

d) Corporate discloser

Total No. of Questions : 6]

P-7278

[6146]-68
M.Com. (Part-II)
BUSINESS PRACTICES AND ENVIRONMENT
411 : Recent Advances in Business Practices and Environment
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (Special Paper-VII)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 60*

सूचना : *1)* *प्रश्न क्र.1 आणि 6 अनिवार्य आहे.*

2) *प्रश्न क्र.2 ते प्रश्न क्र. 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.*

3) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

i) भारतातील शेती मुख्यत: ..... वर अवलंबून आहे.

अ) भांडवल ब) मान्सून

क) मशिनरी ड) तंत्रज्ञान

ii) सूक्ष्म उद्योगांना ..... भांडवलाची आवश्यकता असते.

अ) जास्त ब) कमीत कमी

क) कमी ड) शून्य

iii) राजीव गांधी उद्यमी मित्र योजना ..... उद्योगांसाठी सूरू झाली.

अ) सूक्ष्म ब) समग्र

क) लघु ड) मोठ्या

iv) ..... ही लघु उद्योगांची समस्या आहे.

अ) अतिरिक्त नीधी ब) विदेशी सहाय्य

क) भांडवलाची कमतरता ड) कर धोरण

v) शेती हा ..... भागातील प्रमुख व्यवसाय आहे.

अ) ग्रामीण ब) दूर्गम

क) शहरी ड) यापैकी नाही

vi) कॅडबरी समिती ..... शी संबंधित आहे.

अ) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स ब) कॉर्पोरेट ऑडिट

क) सरकार ड) प्रशासन

vii) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स हा ..... दृष्टिकोन आहे.

अ) ऊर्ध्वगामी ब) संकरीत

क) वैज्ञानिक ड) अधोगामी

viii) पर्यटक हा ..... चा घटक आहे

अ) पर्यटन ब) पर्यावरण

क) अर्थव्यवस्था ड) यापैकी नाही

प्रश्न 2) महाराष्ट्र शासनाच्या किरकोळ व्यापार धोरणाचा आढावा घ्या. **[14]**

प्रश्न 3) लघुत्तम, लघु आणि मध्यम उद्योगांच्या विकासाची योजना स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 4) राष्ट्रीय लघुउद्योग महामंडळ योजनेअंतर्गत पंतप्रधान रोजगार निर्मिती योजना स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 5) कॉर्पोरेट गव्हर्नसचा सद्याचा भारतातील विकास स्पष्ट करा. **[14]**

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) **[12]**

अ) किरकोळ धोरण

ब) सूक्ष्म वित्त कार्यक्रम

क) राजीव गांधी उद्यमी मित्र योजना

ड) प्रमंडळीय प्रकटीकरण

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7279

[Total No. of Pages : 4

[6146]-69

M.Com. - II

413 : RECENT ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. one and six are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks (Attempt any six) **[6]**

a) Which of the following is a characteristic of a Futuristic Approach to Change Management?

i) Emphasizes stability and resistance to change

ii) Focuses on incremental improvements

iii) Adapts to emerging trends and technologies

iv) Relies on traditional hierarchal structures

b) What does a full 360º view of the customer refer to Change Management?

i) Understanding the customer's physical appearance

ii) Having Knowledge of the customer personal life

iii) Gaining a comprehensive understanding of the customer's needs and preferences

iv) Obtaining the customer's financial information

c) _____is one of the advantages of implementing a Global Management System.

i) Increased bureaucracy and red tape

ii) Decreased employee productivity

iii) Improved coordination and efficiency

iv) Limited access to information and resources

d) _____is the main objective of Re-Structuring in an organization.

i) To increase employee satisfaction

ii) To improve operational efficiency

iii) To reduce market competition

iv) To enhance customer experience

P.T.O.

e) A Strategic Approach to change management focuses on_____
   i) Short-Term Fixes
   ii) Individual Employee Preferences
   iii) Long-Term Organizational Success
   iv) Avoiding Change Altogether

f) Which of the following is an example of an Internal Customer?
   i) A customer who purchases a product online
   ii) An employee who needs assistance from the IT department
   iii) A supplier who provides raw materials to the organization
   iv) None of the above

g) There has been an increased focus on acquisitions and mergers in_____industry.
   i) Technology ii) Healthcare
   iii) Energy iv) Retail

h) Which of the following is the primary goal of Re-Engineering?
   i) To streamline and optimize existing processes
   ii) To increase job satisfaction
   iii) To reduce the number of employees in the organization
   iv) None of the above

Q2) What is Change Management? Explain in detail the Important features of Managing Change. **[14]**

Q3) Define Customer-Centric Company. Explain in detail the Ways to measure the success of a Customer-Centric Company. **[14]**

Q4) State the meaning of Acquisition and Mergers. Explain in detail the Role and Importance of Acquisitions and Mergers. **[14]**

Q5) What is Innovation? Explain in detail the Key Steps in Innovation Management. **[14]**

Q6) Write short notes on : (Any Two) **[12]**
   a) Futuristic Approach in Change Management
   b) Strategies of Customer-Centric Approach
   c) Issues in Cross-Cultural Management
   d) Significance of Turn-Around Management

Total No. of Questions : 6]

P7279

[6146]-69
M.Com. - II
413 : RECENT ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[* एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 या प्रश्नांपैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडविणे.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* रिक्त जागा भरा. (कोणतेही 6) **[6]**

अ) पुढीलपैकी कोणते बदल व्यवस्थापनाच्या भविष्यवादी दृष्टिकोनाचे वैशिष्टये आहे?

i) स्थिरता आणि बदलासाठी प्रतिकार यावर जोर देते

ii) वाढीव सुधारणांवर लक्ष केंद्रित करते

iii) उदयोन्मुख ट्रेंड आणि तंत्रज्ञानाशी जुळवून घेते

iv) पारंपारिक श्रेणीबद्ध संरचनांवर अवलंबून आहे

ब) ग्राहकाचे पूर्ण 360° दृश्य बदल व्यवस्थापनास काय सूचित करते?

i) ग्राहकाचे भौतिक स्वरूप समजून घेणे

ii) ग्राहकाच्या वैयक्तिक जीवनाचे ज्ञान असणे

iii) ग्राहकाच्या गरजा आणि प्राधान्यांबद्दल सर्वसमावेशक समज मिळवणे

iv) ग्राहकाची आर्थिक माहिती मिळवणे

क) ..... हा एक जागतिक व्यवस्थापन प्रणाली लागू करण्याचा फायदा आहे.

i) वाढलेली नोकरशाही आणि लालफीतशाही

ii) कमी कर्मचारी उत्पादकता

iii) सुधारित समन्वय आणि कार्यक्षमता

iv) माहिती आणि संसाधनांवर मर्यादित प्रवेश

ड) संस्थेमध्ये पुनर्रचना करण्याचे मुख्य उद्दिष्ट ..... हे आहे.

i) कर्मचाऱ्यांचे समाधान वाढवणे

ii) ऑपरेशनल कार्यक्षमता सुधारणे

iii) बाजारातील स्पर्धा कमी करणे

iv) ग्राहक अनुभव वाढविणे

इ) व्यवस्थापन बदलण्यासाठी एक धोरणात्मक दृष्टीकोन ..... यावर लक्ष केंद्रित करते.

i) अल्प–मुदतीचे निराकरण

ii) वैयक्तिक कर्मचारी प्राधान्ये

iii) दीर्घकालीन संघटनात्मक यश

iv) बदल पूर्णपणे टाळणे

फ) खालीलपैकी कोणते अंतर्गत ग्राहकाचे उदाहरण आहे?

i) एक ग्राहक जो ऑनलाइन उत्पादन खरेदी करतो

ii) एक कर्मचारी ज्याला आयटी विभागाकडून मदत हवी आहे

iii) एक पुरवठादार जो संस्थेला कच्चा माल पुरवतो

iv) वरीलपैकी काहीही नाही

य) ..... उद्योगात अधिग्रहण आणि विलीनीकरणावर भर देण्यात आला आहे.

i) तंत्रज्ञान

ii) आरोग्य सेवा

iii) ऊर्जा

iv) किरकोळ

र) पुनर्र–अभियांत्रिकीचे प्राथमिक उद्दिष्ट खालीलपैकी कोणते आहे?

i) अस्तित्वात असणारी प्रक्रिया सुव्यवस्थित आणि सर्वोत्तम करण्यासाठी

ii) नोकरीतील समाधान वाढविण्यासाठी

iii) संस्थेतील कर्मचाऱ्यांची संख्या कमी करणे

iv) वरीलपैकी काहीही नाही

प्र.2) बदल व्यवस्थापन म्हणजे काय? बदल व्यवस्थापित करण्याच्या महत्त्वाच्या वैशिष्ट्यांचे तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) 'ग्राहक–केंद्रित कंपनी' ची व्याख्या द्या. ग्राहक–केंद्रित कंपनीचे यश मोजण्याचे मार्ग तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) अधिग्रहण आणि विलीनीकरणाचा अर्थ सांगा. अधिग्रहण आणि विलीनीकरणाची भूमिका आणि महत्त्व तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) नाविन्यता म्हणजे काय? नाविन्यपूर्ण व्यवस्थानमधील प्रमुख पायऱ्या तपशीलवार स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) बदल व्यवस्थापनात भविष्यवादी दृष्टीकोन

ब) ग्राहक–केंद्रित दृष्टिकोनाची धोरणे

क) आंतर–सांस्कृतिक व्यवस्थापनामधील समस्या

ड) पुनर्जीवन व्यवस्थापनाचे महत्त्व

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7280

[Total No. of Pages : 4

[6146]-70

M.Com. - II

ADVANCED BANKING AND FINANCE

415 : Recent Advances in Banking and Finance

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (Group - G)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. one and six are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q.2 to Q.5.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any six) **[6]**

a) _____are covered under Banking ombudsman scheme 2006.

i) Commercial Banks ii) Regional rural Banks

iii) Cooperative Banks iv) All of the above

b) _____Yojana is related to Financial Inclusion.

i) Make in India ii) Ayushman Bharat

iii) PM Jan Dhan iv) PM Kisan

c) The ATM installed at the Bank premises is called as _____

i) On site ATM ii) Branch ATM

iii) Off site ATM iv) Internal ATM

d) In the net Banking operations the OTP stands for_____

i) Out Time password ii) One time password

iii) On time password iv) Over Time password

e) _____is not a characteristic of Treasury Bills.

i) Short term financial instrument

ii) Widely traded on the discount market

iii) Highly liquid securities.

iv) It can't issuess by central Government

P.T.O.

f) _____ is not a money market Instrument.

i) Equity share ii) Treasury bills

iii) Commercial paper iv) Certificate of Deposite

g) _____Companies can consider to calculate the SENSEX.

i) 20 ii) 30

iii) 50 iv) 100

h) _____is the regulator of the capital market.

i) RBI ii) IRDA

iii) NSE iv) SEBI

Q2) Define the Financial Inclusion. Explain RBI's guidelines regarding Financial Inclusion. **[14]**

Q3) Explain the methods of Electronic fund Transfer. **[14]**

Q4) What is money market? Explain recent changes in money market. **[14]**

Q5) Explain the functions of BSE and NSE. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) CAMELS

b) Core Banking

c) Commercial paper

d) Green shoe option

Total No. of Questions : 6]

P7280

[6146]-70
M.Com. - II
ADVANCED BANKING AND FINANCE
415 : Recent Advances in Banking and Finance
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (Group - G)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 या प्रश्नांपैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडविणे.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 6) **[6]**

अ) ..... बँका लोकपाल योजना 2006 अंतर्गत येतात.

i) व्यापारी बँका ii) प्रादेशिक ग्रामीण बँका

iii) सहकारी बँका iv) वरीलपैकी सर्व

ब) ..... योजना ही वित्तीय समावेशनाशी संबंधित आहे.

i) मेक इन इंडिया ii) आयुष्यमान भारत

iii) पंतप्रधान जनधन iv) पंतप्रधान किसान

क) बँकेच्या परिसरात स्थापित ए.टी.एम. ला ..... म्हणतात.

i) ऑनसाईट एटीएम ii) शाखा एटीएम

iii) ऑफसाईट एटीएम iv) अंतर्गत एटीएम

ड) बँक व्यवहाराशी संबंधित OTP चे पुर्ण रूप ..... आहे.

i) आऊट टाईम पासवर्ड ii) वन टाईम पासवर्ड

iii) ऑन टाईम पासवर्ड iv) ओव्हर टाईम पासवर्ड

इ) ..... हे राजकोषीय विपत्राचे वैशिष्ट नाही.

i) अल्पमुदतीचे वित्तीय साधन

ii) हुंडी बाजारात मोठ्या प्रमाणात वापरले जाणारे साधन

iii) उच्चतम तरलता असलेले साधन

iv) केंद्र सरकाराद्वारे जारी केले जाऊ शकत नाही

फ) ..... हे नाणेबाजाराचे साधन नाही.

i) सामान्य भाग ii) राजकोषीय वित्तपत्रे

iii) व्यापारी पत्रे iv) ठेव प्रमाणपत्रे

य) सेन्सेक्सशी गणणा करताना ..... कंपन्या विचारात घेतल्या जातात.

i) 20 ii) 30

iii) 50 iv) 100

र) ..... ही संस्था भांडवल बाजाराची नियामक आहे.

i) आर.बी.आय. ii) आय.आर.डी.ए.

iii) एन.एस.ई. iv) सेबी

प्र.2) वित्तीय समावेशनाची व्याख्या द्या. वित्तीय समावेशनाशी संबंधित भारतीय रिझर्व्ह बँकेची मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) इलेक्ट्रॉनिक माध्यमातून रक्कम हस्तांतर करण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) नाणेबाजार म्हणजे काय? नाणेबाजारातील अलीकडील बदल स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.5) मुंबई रोखे बाजार व राष्ट्रीय रोखे बाजाराचे कार्ये स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) CAMELS

ब) कोअर बँकिंग

क) व्यापारी पत्रे

ड) ग्रीन शु पर्याय

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7281

[Total No. of Pages : 4

[6146]-71

M.Com. - II

RECENT ADVANCES IN MARKETING

417 : Advanced Marketing - VII

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 60*

Instructions to the candidates:

1) ***Question no. 1 and 6 are compulsory.***
2) ***Solve any three questions from Q. 2 to 5.***
3) ***Figures to the right side indicates full marks.***

Q1) Fill in the blanks by selecting suitable choice (any six) **[6]**

a) _____is a sustainable business approach adopted to create business, better interests & better world.

i) Sustainable marketing ii) Marketing mixed

iii) Sustainable development iv) Sustainable procedure

b) The_____approach focus on competitive advantage, customer needs and expectations, creativity and flexibility.

i) Competitive ii) Institutional

iii) Organisational iv) Strategic

c) _____strategy has the goal of increasing sales.

i) Marketing ii) Purchasing

iii) Promoting iv) Advertising

d) _____is not a types of marketing concept.

i) The production concept

ii) The selling concept

iii) The social marketing concept

iv) The supplier concept

e) Marketing is a process which aims at_____

i) Production

ii) Profit making

iii) The satisfactions of customer needs

iv) Selling products

P.T.O.

f) WWW. Filpkart.com is example of _____

i) C2C, E-Commerce, E-Business model

ii) B2C, E-Commerce, E-Business model

iii) C2B, E-Comerce, E-Business model

iv) B2G, E-Comerce, E-Business model

g) Poverty has an _____ effect on the environment and sustainable development.

i) Adverse ii) Directionless

iii) Variable iv) Friendly

h) The term digital marketing was first used in which year.

i) 1910 ii) 1920

iii) 1990 iv) 1991

Q2) What do you mean by marketing strategy? Explain the various types of marketing strategy. **[14]**

Q3) What do you mean by sustainable marketing? Explain in detail problem & prospects of sustainable marketing. **[14]**

Q4) Discuss in detail about the role of marketing manager in the era of digital marketing. **[14]**

Q5) What are the marketing strategies for enhancing customer Involvement and Engagement. **[14]**

Q6) Write short notes (Any Two) **[12]**

a) Elements of marketing strategies

b) Importance of sustainable Development

c) Problems of digital marketing

d) Role of customers in service delivery

Total No. of Questions : 6]

P7281

[6146]-71
M.Com. - II
RECENT ADVANCES IN MARKETING
417 : Advanced Marketing - VII
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास*]* *[*एकूण गुण : *60*

सूचना :– *1)* प्रश्न क्र. 1 व प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) प्रश्न क्र. 2 ते प्रश्न क्र. 5 या प्रश्नांपैकी कोणतेही 3 प्रश्न सोडविणे.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकेचा वापर करावा.

प्र.*1)* खालील पर्यायांपैकी एक पर्याय निवडा. (कोणतेही 6) **[6]**

अ) ..... म्हणजे व्यवसाय, उत्तम हितसंबंध आणि एक चांगले जग निर्माण करण्यासाठी स्वीकारलेली शाश्वत व्यवसाय कार्यपद्धती होय.

i) शाश्वत विपणन ii) विपणन मिश्र

iii) शाश्वत विकास iv) शाश्वत कार्यपद्धती

ब) ..... दृष्टीकोणाद्वारे स्पर्धात्मक लाभ, ग्राहकांच्या गरजा आणि अपेक्षा, सर्जेनशिलता आणि लवचिकता यावर लक्ष केंद्रित करण्यात आले.

i) स्पर्धात्मक ii) संस्थात्मक

iii) संघटनात्मक iv) व्युहरचनात्मक

क) ..... धोरणात विक्री वाढविण्याचे उद्दीष्ट आहे.

i) विपणन ii) खरेदी

iii) प्रचार iv) जाहिरात

ड) ..... हा विपणन संकल्पनेचा प्रकार नाही.

i) उत्पादन संकल्पना ii) विक्री संकल्पना

iii) सामाजिक विपणन iv) पुरवठादार संकल्पना

इ) विपणन हि एक प्रक्रिया आहे ज्याचे उद्दिष्ट ..... आहे.

i) उत्पादन ii) नफा मिळविणे

iii) ग्राहकांच्या गरजांचे समाधान iv) उत्पादन विक्री

फ) WWW. Filpkart.com हे कशाचे उदहारण आहे.

i) सी टू सी ई कॉमर्स, इ–बिझनेस मॉडेल ii) बी टू सी ई–कॉमर्स,इ–बिझनेस मॉडेल

iii) सी टू बी ई–कॉमर्स, इ–बिझनेस मॉडेल iv) बी टू जी ई–कॉमर्स, इ–बिझनेस मॉडेल

य) गरिबीचा पर्यावरणावर आणि शाश्वत विकासावर ..... परिणाम होतो.

i) प्रतिकुल ii) दिशाहीन

iii) परिवर्तनशिल iv) मैत्रीपूर्ण

र) डिजीटल मार्केटिंग हि संज्ञा सर्वप्रथम कोणत्या वर्षी वापरण्यात आली.

i) 1910 ii) 1920

iii) 1990 iv) 1991

प्र.2) विपणन धोरण/व्युहरचना म्हणजे काय? विपणन धोरणाचे/व्यूहरचनेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.3) शाश्वत विपणन म्हणजे काय? शाश्वत विपणनाच्या समस्या आणि संधी सविस्तर स्पष्ट करा. **[14]**

प्र.4) सामाजिक डिजिटल विपणनाच्या युगात विपणन व्यवस्थापकाच्या भुमिकेविषयी तपशिलवार चर्चा करा. **[14]**

प्र.5) सेवा वितरणामध्ये ग्राहकांच्या सहभाग आणि प्रतिबद्धता वाढविण्यासाठी कोणत्या विपणन व्युहरचना आखल्या जातात. **[14]**

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[12]**

अ) विपणन धोरणाचे घटक

ब) शाश्वत विकासाचे महत्त्व

क) डिजिटल विपणनाच्या समस्या

ड) सेवा वितरणात ग्राहकांची भुमिका